

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Pohled na baskickou sociální a politickou
identifikaci sportovní optikou**

Jiří Zákravský

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Diplomová práce

**Pohled na baskickou sociální a politickou
identifikaci sportovní optikou**

Jiří Zákravský

Vedoucí práce:

Mgr. Petra Lupták Burzová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Tímto bych chtěl poděkovat v první řadě Mgr. Petře Lupták Burzové Ph.D. za všechny cenné rady, ochotu a obrovské množství času, které mi při psaní diplomové práce věnovala. Mé poděkování dále náleží také Mgr. Ľubomíru Luptákovi Ph.D., který přišel s myšlenkou, že by se toto téma původně seminární práce dalo přepracovat do podoby práce diplomové. Také jeho nápady a poznámky obohatily řádky, které se chystáte číst. Stejně tak děkuji PhDr. Tereze Zíkové Ph.D. za doporučenou literaturu, věnující se sportu a nacionalismu, a PhDr. Mgr. Petru Jurkovi za jeho rady ohledně formálních náležitostí.

Zároveň také děkuji lidem, kteří se mi snažili pomoci se získáváním informací a podkladů pro práci. V první řadě bych zde chtěl zmínit Izaskun a její rodinu, českou dokumentaristku Terezu Reichovou, Christophera Fauskeho ze Salem State University a Shannon Sisco z knihovny při Center For Basque Studies Nevadské univerzity. Poděkování náleží i Františku Janu Maškovi, který se mnou putování po Baskicku absolvoval a nebýt jeho, možná bych touto dobou bloudil někde mezi Pamplonou a San Sebastiánem. Zapomenout nesmím také na všechny své korespondenty. Jesus Aizkorbe, Jorge Azanza, Mathias Frank, Noel Martín Infante, Paul Martens, Patrik Sinkewitz, Pavel Stuchlík, Juan José Oroz a Unai Yus jsou tak dalšími, jimž patří můj dík.

Velkou podporu jsem měl také ze strany rodiny a dalších svých přátel, kteří zde nebyli doposud jmenováni. I jim náleží mé poděkování.

It's not about the bike.

Lance Armstrong

..

Obsah

1	ÚVOD	1
1.1	Struktura práce a její východiska	2
1.2	Metodologie a sběr dat.....	4
2	POHLED NA TEORIE NÁRODA A NACIONALISMU A SPORT JAKO JEJICH SOUČÁST	6
2.1	Primordialismus, etno-symbolismus a sport jako jeho součást	6
2.2	Nacionalismus a sport jako „děti“ moderní společnosti	10
2.3	Sport jako ideální prostředek obnovování a vyjednávání národní identity v teorii Benedicta Andersona.....	14
3	HISTORIE BASKICKÉHO NACIONALISMU.....	16
3.1	Baskicko a mýtus původu.....	16
3.2	Příčiny geneze baskického nacionalismu	19
3.2.1	Selhání španělského budování národa	20
3.2.2	Existence <i>fueros</i> a jejich ztráta	22
3.2.3	Industrializace a její vliv na baskický nacionalismus	25
3.3	Sabino Arana a jeho pohled na baskickou identitu	27
3.4	Vývoj baskického nacionalismu do Francova nástupu k moci	30
3.5	Frankistické Španělsko a situace v Baskicku	33
3.6	Baskický nacionalismus od přechodu k demokracii po současnost	37

3.7 Shrnutí: Kdo je a kdo není Bask? Historické i současné pohledy na baskickou identitu	40
3.7.1 Bask jako ten, kdo má baskický původ.....	41
3.7.2 Bask jako ten, kdo mluví baskicky	41
3.7.3 Bask jako ten, kdo bojuje za Baskicko	42

4 POHLED NA BASKICKOU IDENTITU SPORTOVNÍ OPTIKOU.....42

4.1 Sport, nacionalismus a Baskicko..... 43

4.2 Pohled na baskickou identitu prostřednictvím cyklistiky 48

4.2.1 Cyklistika a Baskicko

48

4.2.2 Závody „Okolo ...“ jako symbol národní jednoty nejenom v Baskicku.....

51

4.2.3 Politická cyklistika? Vuelta a España protínající území Baskicka.....

53

4.2.4 Baskičtí fanoušci, politika a uvědomování si příslušnosti k národu

57

4.2.5 Baskický nacionalismus a velké osobnosti cyklistiky.....

59

4.2.6 Shrnutí: Proč zkoumat baskickou identitu prostřednictvím cyklistiky?

62

4.3 Cyklistický národní tým Basků: Euskaltel Euskadi 63

4.3.1 Geneze Euskaltelu Euskadi.....

63

4.3.2 Baskická symbolika a Euskaltel Euskadi

65

4.3.3 Shrnutí: Proč zkoumat Euskaltel Euskadi?.....

67

4.3.4 Baskové jako ti, kteří bojují za Baskicko = cyklisté Euskaltelu Euskadi?

68

5 ZÁVĚR 75

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ..... 77

6.1 Seznam literatury	77
6.2 Seznam pramenů	82
6.3 Rozhovory.....	84
6.4 Další zdroje	84
7 RESUMÉ	85
8 PŘÍLOHY.....	86

1 ÚVOD

Myslím si, že není problémem dokázat v celosvětovém měřítku velmi vysokou oblibu sportu. Sport je jedním z prostředků, který lidé využívají ve chvíli, kdy chtějí utéct od svých starostí a stává se tedy běžnou součástí jejich životů. Bylo by však omylem domnívat se, že tato oblast není zpolitizována. Položme si nyní otázku, zda může sport hrát důležitou roli při utváření národní, etnické nebo regionální identity?

Pokud chápeme identity podobně jako Benedict Anderson, tedy jako pocit být součástí „pomyslného společenství“,¹ dá se na sportovní klání nahlížet jako na arénu, v jejímž rámci se společenství sportovců samotných a jejich příznivců, symbolicky transformuje do pomyslného společenství národního, etnického nebo regionálního. Mnohokrát již bylo dokázáno, že identity nejsou trvalé a ani neměnné, a pokud mají být využity v politických procesech, je nutné, aby byly neustále vyjednávány a obnovovány. Také proto se pravidelně pořádají různá mistrovství světa, kontinentální šampionáty a olympijské hry, kterých se účastní národní týmy.

Výše načrtnutou problematiku můžeme podle mého názoru dobře prozkoumat na případu Baskicka, kde mají mnozí lidé v oblibě cyklistiku. Role sportu je při vytváření sociální a politické identifikace Basků nezanedbatelná. V Baskicku, transhraničním regionu mezi Španělskem a Francií, má cyklistika dlouhou a úspěšnou tradici, což vyvrcholilo vytvořením profesionálního cyklistického týmu, který je složen pouze z Basků a v celosvětových médiích je prezentován jako reprezentace Baskicka. Otázkou v tomto případě je, kdo „má právo“ v barvách této stáje, jež je financována převážně z baskických zdrojů, jezdit? U státních reprezentací je vstupenkou do národního výběru, kromě určitých výkonnostních předpokladů, zisk občanství. V případě Baskicka však toto neplatí. Uvědomme si, že neexistuje nic, co bychom mohli nazvat

¹ V českém prostředí se setkáme hned s několika překlady Andersonova konceptu *imagined communities*. Český ekvivalent *pomyslná společenství*, mnou používaný v práci, se objevuje ve sborníku věnovaném nacionalismu, který sestavil Miroslav Hroch (viz Anderson, 2003). Můžeme se však také setkat s překladem *imagined communities* jako *představy společenství* (viz Anderson, 2008).

baskickým občanstvím. Kdo tedy může závodit za baskickou cyklistickou reprezentaci? Tuto otázku však můžeme transformovat na daleko obecnější: Kdo je Baskem?

Cílem mé práce je ukázat, že sport může být významným nástrojem při tvorbě etnické či národní identity, což platí také v případě Baskicka a cyklistiky. Zároveň chci potvrdit, že identity nejsou primordiální, ale dochází k jejich každodennímu vyjednávání v daném kulturním, sociálním i politickém kontextu. Nemůžeme tedy říci, že se někdo rozhodne státi Baskem (tak, jak o národní identitě uvažuje Ernest Renan, když hovoří o „každodenním plebiscitu“), ale zároveň také nelze někoho označit za Baska, protože se Baskem narodil. Býti Baskem se totiž učíme a to, co se musíme naučit proto, abychom mohli být za Baska označeni, se v závislosti na kontextu proměňuje.

1.1 Struktura práce a její východiska

V teoretické části práce se budu stručně zabývat pohledy na národ a nacionalismus, přičemž v jejich rámci budu pracovat se sportem jako s důležitou součástí vyjednávání a obnovování národní identity. Sám národní identitu považuji za něco, co je sociálně konstruováno. Identity nejsou neměnné, ani samozřejmé. To znamená, že (a nemusíme mít na mysli pouze identity národní) jsou neustále vyjednávány a obnovovány a pro jejich pochopení bude vždy záležet na sociální, kulturním a politickém kontextu, ve kterém se pohybujeme.

Sport, jak ukážu v teoretické části, hraje v teorii nacionalismu nezanedbatelnou roli. Ve stručnosti zde zmíním konceptualizace, které kladou důraz na symboliku, a představím etno-symbolický přístup Anthonyho D. Smitha. Právě v moderním sportu je symbolika neoddelitelnou součástí. Barvy dresů mají své významy, během sportovních akcí se hrají národní hymny, zároveň diváci neustále pozorují národní vlajky a samotné soupeření mezi sportovci či týmy se dá chápat – jde-li o *mezinárodní* utkání – jako symbolický střet mezi národy.

Následně se budu věnovat modernistickým pohledům na národ a nacionalismus. Jak si ukážeme na teorii geneze moderního sportu Allena Guttmanna, kterou představil ve své knize *From Ritual To Record*, nacionalismus a moderní sport se rodí ve stejné době. Důležitou úlohu v uvědomování si příslušnosti k národu podle Erica Hobsbawma a Terence Rangera hraje „vynalézání tradice“, což prezentují ve sborníku textů *The Invention of Tradition*. Sportovní aktivity, jak si dále představíme na vzniku tělovýchovného hnutí v Prusku (respektive Německu) a českých zemích, mohou sehrát také významnou funkci ve vytváření nových tradic.

Další řádky práce budou věnovány „banálnímu nacionalismu“ Michaela Billiga. Billig ve svém přístupu k nacionalismu pracuje mimo jiné s vlivem sportu a medializace sportovních událostí na utváření pocitu národního uvědomění. Další podkapitoly teoretické části věnuji již v úvodu zmíněnému Benedictu Andersonovi a jeho pomyslnému společenství. V rámci Andersonovy teorie, která hovoří o národu jako o pomyslném společenství, se dá sport chápat jako nástroj, který napomáhá obnovování a vyjednávání identit členů národa.

V praktické části práce se věnuji konkrétnímu případu propojení sportu a nacionalismu, v tomto případě Baskicka a cyklistiky. Nejprve však bude nutné udělat alespoň základní náhled do baskického nacionalismu. Za ústřední zdroje pro tento úsek práce považuji knihu Marianny Heiberg *The Making of the Basque Nation*, studii Andrého Lecourse *Basque Nationalism and the Spanish State* a publikaci Ludgera Meese *Nationalism, Violence and Democracy. The Basque Clash of Identities*. Na závěr kapitoly, věnované vývoji baskického nacionalismu a chápání baskických identit, si vytyčíme několik způsobů, jakými se Baskové identifikovali či se identifikují. S těmito způsoby identifikace budu dále pracovat v následující části práce, která je empirickou studií národní identity v Baskicku prostřednictvím sportu, zejména cyklistiky.

Ve druhé polovině praktické části odpovím, proč je vhodné, pokud se chceme na baskickou sociální a politickou identifikaci dívat skrze sportovní optiku, pracovat s cyklistikou. Dále si zde ukážeme, jakým způsobem ovlivňuje konání sportovních (v tomto případě cyklistických)

akcí mobilizaci obyvatelstva ve smyslu jejich utvrzování pocitu sounáležitosti s (baskickým) národem. Na sportovní fanoušky totiž nepůsobí pouze samotní sportovci, jimž je věnována ústřední pozornost, ale také fakt, že jsou součástí kolektivu, který prožívá podobné pocity a emoce. V závěru praktické části se budu věnovat přímo Euskaltelu Euskadi, neoficiální baskické cyklistické reprezentaci. Ústředním výstupem by zde měla být odpověď na to, kdo se může stát členem této cyklistické sestavy, respektive kdo je Baskem?

Základní literaturou v této kapitole pro mne bude dílo Marka A. Hilla *The Spokes of Nationalism. The History and Importance of Cycle Sport to the Assertion of the Basque National Identity* a článek Christophera Fauskeho s názvem *Euskaltel – Euskadi*. Nicméně budu zde odkazovat i na vlastní strukturované a polostrukturované rozhovory s lidmi, kteří se v cyklistickém prostředí pohybují a mají nějaký specifický vztah k Baskicku. Vycházet budu také z vlastních zkušeností, získaných během etnografického výzkumu, který jsem uskutečnil během baskického cyklistického závodu Clásica San Sebastián v roce 2011. Podrobněji viz následující podkapitola.

1.2 Metodologie a sběr dat

Základní metodou, kterou ve své diplomové práci využívám, je etnografie, na jejíž využití v politologickém prostředí odkazuje např. Tulmets, Střítecký, 2008: 149-176. Jednou z v práci využitých technik etnografického výzkumu je pozorování, které jsem prováděl, jak již bylo řečeno, v červenci 2011 v San Sebastiáně během konání tamního prestižního cyklistického podniku Clásica San Sebastián. V rámci jednoho dne, kdy se tento jednorázový závod koná, jsem se zúčastnil slavnostního zahájení samotného závodu, představování účastníků soutěžení, oficiálního startu a následně také dojezdu jezdců do cíle. Zároveň jsem také nechyběl na závěrečném ceremoniálu a vyhlášení vítězů. Má pozornost se během zmíněných fází závodu soustředila zejména na chování přítomných baskických fanoušků či na informace o závodu

samotném v médiích. Observační data jsem si neprodleně zaznamenával a současně jsem pořizoval také fotodokumentaci celé akce. (Vybrané fotografie se nacházejí v příloze diplomové práce.)

Kromě pozorování jsem při psaní praktické části práce vycházel také z vlastních polostrukturovaných a strukturovaných rozhovorů, které vhodně doplňovaly informace získané z literatury či internetových médií. Všechny strukturované rozhovory vznikaly prostřednictvím e-mailové komunikace s respondenty. Nejprve jsem se zaměřoval na získávání informací od současných či bývalých profesionálních ne-baskických závodníků, kteří mají s cyklistikou v Baskicku zkušenosti. V tomto směru mi byli nápomocni Pavel Stuchlík, německý cyklista Patrick Sinkewitz či jeho krajan Paul Martens. Zajímavé postřehy jsem získal zejména díky e-mailové komunikaci s Mathiasem Frankem, jezdcem ze Švýcarska, který se v roce 2011 zúčastnil tří významných závodů konaných v Baskicku. Jedná se o Vuelta Ciclista al País Vasco, Clásicu San Sebastián a Vuelta a España, která navštívila Autonomní společenství Baskicka po třiatřiceti letech. E-mailová korespondence s Mathiasem Frankem tak byla přínosná v tom, že mohl tato cyklistická soutěžení porovnávat. Dále jsem pracoval s ohlasy od Basků, kteří se pohybují či se pohybovali v profesionálním pelotonu. Kromě reakcí od Noela Martína Infanteho pro mne byly velmi užitečné postřehy Unaie Yuse, bývalého silničáře a cyklokrosaře. Komunikoval jsem také přímo s lidmi z Euskaltelu Euskadi, neoficiální baskické cyklistické reprezentace, již jsou věnovány důležité pasáže textu, který právě držíte v rukou. Konkrétně se jedná o závodníky Jorgeho Azanzu a Juana Josého Oroze. Důležité informace jsem získal i od Jesuse Aizkorbeho, tiskového mluvčího Euskaltelu Euskadi. Kromě e-mailové komunikace s lidmi z cyklistického prostředí zařazuji k důležitým zdrojům této práce také polostrukturovaný rozhovor s informátorkou Izaskun, která žije v baskické provincii Navarra.

2 POHLED NA TEORIE NÁRODA A NACIONALISMU A SPORT JAKO JEJICH SOUČÁST

„Nikdo v současnosti nemůže říci, že se seznámil se vším, co dosud bylo o národu napsáno“ (Hroch, 2003: 9).

2.1 Primordialismus, etno-symbolismus a sport jako jeho součást

V rámci teorií nacionalismu existuje několik základních paradigmat, které se nám snaží odpovědět na otázku: „Co je to národ?“ Prvním z nich a historicky nejstarším je primordialismus.² Primordialisté tvrdí, že národ můžeme považovat za entitu, která existuje odedávna a není výtvorem moderní společnosti (Lecours, 2007: 7). Primordialismus tedy chápeme jako „[...] axiomatický názor, který odpovídá také dobovému mínění, že národ je odvěkou kategorií, jejíž objektivní existenci je možno a nutno oživit, obrozovat, poněvadž je specifickou hodnotou lidského rodu“ (Hroch, 2009: 18). Národy tedy dle primordialismu mají kontinuální existenci a v období, kdy začal nacionalismus nabírat na síle, docházelo pouze k jejich probouzení (Gellner, 2003: 22-23). K tomu, aby se národy probudily, sloužily i různé sportovní oslavy, které vymýšleli národní buditelé. Viz následující podkapitola věnovaná „vynalézání tradic“.

Zároveň primordialisté vazby uvnitř národů nepovažují za něco, co je sociálně konstruováno, ale naopak je vnímají jako něco daného (Eller, Coughlan, 1993: 187). Dle nejstaršího názorového proudu ve studiu nacionalismu tak bylo možné národy považovat za empiricky zjiitelné, ať už v důsledku existence etnických či kulturních vazeb, vztahu k teritoriu či „poutu krve“ (Hroch, 2009: 18). Podrobněji si toto uvažování představíme blíže v jedné z následujících kapitol na příkladu původní ideologie baskického nacionalismu v podání Sabina Arany.

Nicméně to v žádném případě neznamená, že by v době boomu primordialismu vznikaly pouze práce, které byly nakloněné tomuto

² Označení primordialismus pro níže představený názorový proud uvažování o národu poprvé užil na sklonku 50. let 20. století Edward Shils (Eller, Coughlan, 1993: 183).

názorovému proudu. V roce 1882 představil francouzský akademik Ernest Renan světu svůj pohled na národní identitu v přednášce *Co je to národ?*, která byla přímým kontrastem proti tehdejšími teoriím národa. Renan odmítl, že by rasa hrála takovou roli, jakou jí většina akademiků jeho doby přisuzovala. Dle Renana „ [p]ravdou je, že čistá rasa neexistuje a že stavět politiku na etnografické analýze znamená opírat se o chiméry. Nejvznešenější země jako Anglie, Francie či Itálie mají vůbec nejpromíchanější krev. [...] Nemáme právo vydat se mezi lidi, ohmatávat jim lebky, pak je vzít pod krkem a hlásat: ‚Ty jsi naše krev, ty patříš k nám‘“ (Renan, 2003: 30). Naproti tomu Renan přirovnával příslušnost k národu ke každodennímu plebiscitu, který je založen na společném pohledu na minulost a zároveň na shodném chápání přítomnosti (tamtéž: 34). „Podstatou národa je, aby všichni sdíleli mnohé a také aby všichni leccos zapomněli. Žádný Francouz neví, je-li Burgund, Alan, Taifal či Visigót. Každý francouzský občan musel zapomenout bartolomějskou noc či masakry na jihu ve 13. století“ (tamtéž: 27-28). Příslušnost ke společné rase, toliko propagovaná myšlenka v době Renanově,³ či znalost stejného jazyka nehrají podle Renana v určování toho, jakého národa jsme součástí, žádnou roli (tamtéž: 33-34). To znamená, pokud budeme vycházet z Renanovy teorie, že naše příslušnost k danému národu je pouze otázkou rozhodnutí okamžiku. Na základě čeho by se pak lidé měli rozhodovat? Významnou roli zde budou určitě hrát emoce. Sport je pak tou aktivitou, při které určitě jsou emoce, ať už negativní či pozitivní, vytvářeny. Při sportovních úspěších národních reprezentantů by tak dle této logiky mělo být rozhodnutí člověka stát se součástí národa ulehčeno.

Vraťme se ale nyní zpět k primordialismu, k jehož diskreditaci došlo v období po druhé světové válce. Toto paradigma totiž bylo v německém akademickém prostředí 30. let spjata s rasistickými nacistickými postoji. Badatelé následně razantně odmítli většinu teorií, které vznikly na německých univerzitách v meziválečném období. Zároveň došlo ke konsensu, že jazyk a kultura, jak tvrdili primordialisté, kteří nehovořili přímo o rase, nejsou dostačujícími elementy, na jejichž základě by bylo

³ Ernest Renan žil mezi léty 1823 až 1892.

možné národ definovat. Na druhou stranu někteří autoři vycházejí při svém bádání z předpokladu, že zde existuje jistá kontinuita národů s jejich středověkým vývojem (Hroch, 2009: 20-21). Tento postoj zaujímá proud ve zkoumání nacionalismu označovaný jako etno-symbolismus (Lecours, 2007: 7).

Pravděpodobně nejznámějším stoupencem etno-symbolismu je Anthony D. Smith, který ve své teorii nacionalismu pracuje s pojmem *ethnie*, pod nímž rozumí něco, co bychom mohli označit jako etnické jádro národa, z něhož jako takový vychází (Smith, 1991: 39-40). I tak však Smith považuje národ za „ryze moderní konstrukt“, přičemž ale odmítá tvrzení modernistického proudu, který říká, že národy se objevují až v souvislosti s industrializací a případnou demokratizací (tamtéž: 44). Zároveň, jak název tohoto myšlenkového proudu napovídá, klade Smith velký důraz na symboliku. „Pomocí užití symbolů – vlajek, mincí, hymen, stejnokrojů, pomníků a oslav – jsou členové [národa] upozorňováni na jejich společné dědictví a kulturní spřízněnost a cítí se posilněni a povýšeně svým smyslem společné identity a sounáležitosti“ (tamtéž: 16-17)⁴. Podle Miroslava Hrocha si také musíme uvědomit, že pokud je formování národa „[...] závislé na schopnosti lidí si jej jako pospolitost představit, musíme symbolům přiznat nezaměnitelné místo v národotvorných procesech. Jinak řečeno, komunikace a sociální interakce napříč skupinou, která je tak početná, že se její členové nemohou osobně setkávat, je závislá na užívání symbolů“ (Hroch, 2009: 238).

Právě sportovní události mají schopnost, aby se takovouto symbolickou akcí staly (Guttmann, 1978: 12). Pravidelně dochází k opakování soubojů mezi národními týmy či jednotlivci, kteří svou vlast reprezentují. Sportovní fanoušek dobře ví, kdy se budou konat příští světové či kontinentální šampionáty nebo olympijské hry. Tyto události jsou ritualizovány zejména po dobu jejich konání. Na fotbalovém

⁴ V originálu: „By the use of symbols – flags, coinage, anthems, uniforms, monuments and ceremonies – members are reminded of their common heritage and cultural kinship and feel strengthened and exalted by their sense of common identity and belonging“ (Smith, 1991: 16-17).

mistrovství světa se před každým kláním hrají hymny obou soupeřů, kteří mají dresy v národních barvách. Olympijské hry zahajuje ceremoniál, během něhož se představují národy se svými vlajkami. Zároveň je také sportovnímu příznivci jasné, pokud se bavíme o sportovních akcích, kde soupeří národní (respektive státní) reprezentace, komu bude fandit. Tento pocit je následně utvrzen v momentě konání samotného symbolického souboje mezi národy.

Nicméně nemusíme se v tomto případě bavit pouze o soutěžích, ve kterých se střetávají reprezentace. Na Tour de France v současné době závodí komerční cyklistické týmy,⁵ což ale ničemu nebrání v tom, aby byl tento podnik považován za symbol francouzského národa (podrobněji o Tour de France viz kapitola Závody „Okolo ...“ jako symbol národní jednoty nejenom v Baskicku). Zároveň se před startem úvodní etapy či prologu závodu hraje Marseillaisa. Podobnou funkci plní také britské otevřené mistrovství v tenisu, Wimbledon. Předávání cen vítězům nejstarší tenisové soutěže pravidelně každý rok obstarává vévoda z Kentu. Troufnu si říci, že většina velkých sportovních akcí má nějaký národní podtext, kterého si na první pohled nevšimneme nebo ho chápeme jako nedílnou součást sportovní podívané.

Důležitosti symboliky, kterou velké sportovní akce pro jejich příznivce mají, si jsou vědomy také politické elity. Jejich účast v hledištích není ve většině případů způsobena zájmem o sport, ale spíše se jedná o politicky motivovanou záležitost. Naprosto stejnou funkci z hlediska politických elit plní setkávání představitelů státu s národními hrdiny ze světa sportu. Americký prezident pravidelně přijímá v Bílém domě vítěze hokejové NHL⁶ či basebalové MLB, úspěšní čeští reprezentanti jsou

⁵ Toto neplatilo mezi léty 1930 až 1962 a pro ročníky závodu 1967 a 1968, kdy se Tour de France účastnily reprezentační výběry zemí (Evans, 1996: 17-19).

⁶ V roce 2012 způsobil v souvislosti s návštěvou amerického prezidenta vítězným celkem NHL Bostonem Bruins rozruch bostonský gólman Tim Thomas, který se slavnostního setkání s Barackem Obamou odmítl zúčastnit, neboť nesouhlasí s jeho politikou (*NHL.com: Boston goalie Tim Thomas dodges questions about his White House snub*, 26. 1. 2012: <http://www.nhl.com/ice/news.htm?id=613941#&navid=nhl-search> – 15. 3. 2012).

běžnými hosty Pražského hradu a britští sportovci nejednokrát obdrželi šlechtický titul.⁷

2.2 Nacionalismus a sport jako „děti“ moderní společnosti

Přímá konfrontace mezi etno-symbolismem a modernismem, jejímiž zástupnými aktéry byli Anthony D. Smith a Ernest Gellner, proběhla v říjnu roku 1995 na půdě University of Warwick.⁸ Základní otázkou, tak jak ji naformuloval Gellner, bylo, zda mají národy pupek. Pupek pro Gellnera symbolizuje to, co vidí Smith jako *ethnie*, tj. jádro národa. Gellner, akademik, který pocházel z Česka, tvrdí, že „některé národy ho mají a některé nikoliv [...]“ (Gellner, 1995)⁹ a ukazuje, že existuje mnoho příkladů národů, které jsou v opozici vůči Smithově teorii¹⁰ (tamtéž).

Ústřední pohled modernistů na národy tedy říká, že „[j]e to nacionalismus, který plodí národy, a nikoliv obráceně“ (Gellner, 1993: 67). Modernisté kladou důraz na období, kdy dochází, jak označení tohoto názorového proudu odpovídá, k modernizaci a centralizaci států (Lecours, 2007: 7). Nacionalismus tak je dle modernistické optiky „[...] plodem průmyslové společnosti [...]“ (Gellner, 1993: 7). Podle marxistů a neo-marxistů, kteří se zabývali genezí sportu, právě v období industrializace moderní sport vznikl. Genezi sportu vysvětlují vývojem industriálního kapitalismu. Jako důkaz svého tvrzení připomínají, že právě na území Anglie se jako první rozpoutala průmyslová revoluce a zároveň zde byly položeny kořeny moderního sportu (Guttmann, 1978: 70). Allen Guttmann tvrdí, že moderní sport by měl splňovat sedm základních charakteristik: sekularismus, rovnost příležitostí, specializaci rolí, racionalizaci, byrokratizaci, kvantifikaci a touhu po rekordech (podrobněji viz Guttmann,

⁷ Zde bychom mohli jmenovat např. skotského trenéra Manchesteru United Alexe Fergusona, bývalého hráče a mistra světa ve fotbalu z roku 1966 Bobbyho Charltona, jednoho z nejúspěšnějších dráhových cyklistů v historii Chrise Hoye nebo bývalého mnohonásobného olympijského šampiona, veslaře Steva Redgrava.

⁸ *The Ernest Gellner Resource Page: Warwick debates:*
<http://gellnerpage.tripod.com/Warwick0.html> – 14. 3. 2012.

⁹ V originálu: „Some nations have it and some don't [...]“ (Gellner, 1995).

1978: 15-55). Pro účely této práce není důležité rozebírat, co která charakteristika znamená. Signifikantní pro nás však v tomto kontextu je, že všechny tyto podmínky mohou být splněny v období existence moderní společnosti, tj. ve stejné chvíli, kdy dle modernistů vzniká nacionalismus a spolu s ním také národy.

V době, kdy se začíná vytvářet průmyslová společnost, musí dle Gellnera nutně docházet k nárůstu gramotnosti obyvatelstva a vytváření standardizovaného písma, což má také za následek „[...] uchování kulturních hodnot a poznatků a jejich soustředění“ (Gellner, 1993: 19). Na vzdělávání se ve své práci *V národním zájmu* soustředí také Miroslav Hroch, jenž tvrdí, že školní docházka vedla k tomu, že si děti „[...] osvojovaly schopnost pozorovat, popisovat a chápat, interpretovat realitu obdobným způsobem“ (Hroch, 1999: 67-68). Stejně tak dochází k nárůstu komunikace mezi lidmi v různých částech země, což je důsledek jednak právě standardizace jazyka, jednak také zlepšené infrastruktury, která umožňuje snadnější a rychlejší komunikaci (Hroch, 2009: 271). Ve chvíli, kdy se toto děje, vzniká příhodná situace k tomu, aby se začalo ve společnosti formovat povědomí o existenci národa, který je modernisty chápán jako moderní konstrukt.

Nejinak o národu uvažuje i britský historik Eric Hobsbawm, jenž v roce 1983 editoval společně s Terencem Rangerem knihu *The Invention of Tradition*, která se zabývá vymyšlením a vytvářením rádobý prastarých tradic národů. Pod pojmem „vynalezené tradice“ rozumí soubor praktik „[...] rituální nebo symbolické povahy, které usilují, aby vstříply určité hodnoty a normy chování prostřednictvím opakování, která automaticky naznačují kontinuitu s minulostí“ (Hobsbawm, 1983: 1)¹¹. Dochází tak k vynalézání národních dějin, které mají odpovídat národním zájmům a charakteru národa. Není zde důležitá opravdová historie, ale to, jak o ní uvažují a jak ji prezentují významní vlastenci (Hroch, 2009: 171).

¹⁰ Gellner v této souvislosti uvádí jako příklad Estonce, kteří pro sebe neměli na počátku 19. století žádné označení a maximálně se vymezovali jako ti, kteří žili na území mezi Němci a Švédy. Jejich kultura byla následně vytvořena v době industrializace (Gellner, 1995).

¹¹ V originálu: „[...] a ritual or symbolic nature, which seek to inculcate certain values and norms of behaviour by repetition, which automatically implies continuity with the past“ (Hobsbawm, 1983: 1).

Představme si tuto teorii blíže na příkladech ze světa sportu. Za člověka, který spadá do škatulky „vynálezců tradic“, považuje Christiane Eisenberg zakladatele německého turnerského hnutí z počátku 19. století, Friedricha Ludwiga Jahna. Jahn své myšlenky shrnul v roce 1810 v díle *Deutsches Volksthum*, ve kterém prezentoval, krom svých antisemitských názorů a pozitivních postojů ke standardizované němčině, návrh na vznik nového hnutí, jež mělo za cíl připravovat mladé lidi na německém území pro válečný střet s napoleonskou Francií. Fyzická aktivita, kterou Jahn označil německým slovem *turnen* a nikoliv jeho anglickým ekvivalentem *sport*, pro něj tak byla přípravou pro válečný konflikt (Eisenberg, 1996: 15-18). Nejenom fyzické cvičení bylo náplní volného času pruské (později německé) mládeže. Turneři museli nosit stejnokroje a také museli znát německé dějiny. Od 40. let 19. století, kdy byla po dvacetiletí zákazu znovu existence turnerských spolků obnovena, se na území tou dobou ještě neexistujícího Německa konaly velké slavnosti, na kterých byly krom hromadného cvičení pronášeny pronárodní projevy. Cílem tohoto hnutí tak bylo fyzické i duševní posílení národa (Thiessová, 2007: 210). Na podobném základu jako němečtí turneři fungoval v českých zemích Sokol (tamtéž: 211). Toto české hnutí mělo pečovat nejenom o tělesný rozvoj osobnosti, ale také o jeho duševní růst. Organizování velkých tělovýchovných slavností Sokola, který získal brzy podporu ve středních měšťanských vrstvách, mělo „[...] demonstrovat jednotu, semknutost a sílu českého národního hnutí“ (Hroch, 2009: 255). Sokolové měli podle zakladatele hnutí Miroslava Tyrše „[...] zachovávatí národ svůj při té jarosti všestranné, která národům nedá odumřít, při té síle stálé a svěží, při té tělesné, duševní a mravní, která nižádné zkáze vzniknout nedá a tím i žádnému stanutí, žádnému zpátečnictví, tomuto nejhoršímu, ba vražednému zločinu na národech páchanému“ (Tyrš, 1971: 24-25). Sokolové¹² i turneři se tak stali velmi důležitou součástí procesu tvorby národa v českých respektive německých zemích. Důraz na slavnou minulost národa, užívání symbolů i velký počet členů, jenž provozoval

¹² Podrobněji o vývoji Sokola jakožto součásti českého národního hnutí viz Zíková, 2008.

stejnou aktivitu, vedl k tomu, že zde byl položen základní kámen tradice nové.

Pro Hobsbawma je sportovní událost významná tím, že si při jejím konání lidé snadněji dokáží uvědomit svou příslušnost k národu než v jakékoliv jiné situaci. Během sportovních klání se totiž i z politicky nebo veřejně neangažovaných občanů stávají ti, kteří se ztotožňují s výkony sportovců. „Smyslené společenství miliónů se zdá skutečnější, má-li podobu týmu jedenácti lidí s konkrétními jmény. Jedinec, a to i ten, který jen fandí, se sám stává symbolem svého národa“ (Hobsbawm, 2000: 138-139). Tato charakteristika platí také pro postkoloniální státy, ve kterých pocit nějaké sounáležitosti se státem prakticky neexistuje. Dle Hobsbawma „[...] u několika afrických a asijských zemí, jejichž hráči se nyní proslavili (a zbohatli) ve velkých klubech, existence národního týmu vytvořila – někdy zcela poprvé – národní identitu odlišnou od identity místní, kmenové či profesionální“ (Hobsbawm, 2009: 77). Jak můžeme vidět, sport hraje ve vytváření a neustálém potvrzování národní identity podstatnou roli.

Nejinak o sportu ve svém díle *Banal Nationalism* uvažuje Michael Billig. Banální nacionalismus, nový pojem, který Billig zavádí, je pro něj nacionalismem, se kterým se setkáváme každý den ve všech možných sférách života (Billig, 1995: 6). V žádném případě však není něčím, co by bylo neustále na očích. Naopak funguje spíše skrytě a upozorňuje na fakt, že jste členem národa, familiární formou, takže o tom ani nemusíte vědět (tamtéž: 93). „Banální nacionalismus je nalézán ve zprávách o počasí, na sportovních stránkách a zavěšený zplihle na vlajkách v prostorách čerpacích stanic“ (tamtéž: 155)¹³.

Jak je z předchozí citace zřejmé, důležitou funkci v uvědomování si národní identity připisuje Billig také sportu, který podle jeho názoru není v žádném případě v současnosti pouze marginálním tématem (tamtéž: 122). Znovu zde dle Billiga sehrávají důležitou roli masmédiá, která o novinkách ze světa sportu informují. V novinách je tak často sportovní

¹³ V originálu: „Banal nationalism is found in weather reports, on the sporting pages and hanging limply in the flag on the filling-station forecourts“ (Billig, 1995: 155).

zápolení prezentováno jako jakási banální příprava pro válečný konflikt (tamtéž: 124). Vítězství ve sportu jsou pak pro členy národa důležitým faktorem, který je v jejich pocitu sounáležitosti utvrzuje. „Když člověk z mé vlasti běhá rychleji nebo skáče výše než cizinci, cítím potěšení. Nevím proč. Chci, aby národní tým porážel týmy jiných zemí, střílel více branek, [lépe] běhal nebo cokoli jiného. Mezinárodní zápasy se zdají být mnohem důležitější než domácí. Je zde nadstandardní vzrušení ze soupeření s něčím nepopsatelným v sázce“ (tamtéž: 135)¹⁴.

2.3 Sport jako ideální prostředek obnovování a vyjednávání národní identity v teorii Benedicta Andersona

Velký důraz na standardizovaný jazyk, podobně jako Gellner a Hobsbawm, klade ve své teorii nacionalismu také další z modernistů, Benedict Anderson. Vznik standardizovaného jazyka byl dle Andersona umožněn v důsledku rozmachu kapitalismu tisku (Anderson, 1991: 44). Vzhledem k obrovskému boomu, který právě tisk zažíval, si mnoho čtenářů uvědomovalo, že existují další lidé, kteří čtou stejné knihy, jež jsou vydávány ve stejném jazyce (tamtéž: 77). Také díky tomu, mohly být dle Andersona vytvořeny národy tak, jak o nich uvažuje. Anderson je chápe jako pomyslná společenství. Národ je pro něj „[...] *pomyslné*, protože příslušníci i toho nejmenšího národa většinu ostatních členů nikdy nepoznají, nikdy se s nimi neseťkají a ani o nich nikdy neuslyší, přesto však v mysli každého z nich žije představa jejich společenství,“ (Anderson, 1991: 6; kurzíva v originálu; překlad dle Anderson, 2003: 243-244)¹⁵. Anderson tak říká, že existence národa vychází z neustálého procesu vytváření jeho historie, mýtů či velkých hrdinů. Toto vše dokáže v lidech, kteří se vůbec neznají, vytvořit pocit jednoty, neboť záležitosti

¹⁴ V originálu: „If a citizen from the homeland runs quicker or jumper higher than foreigners, I feel pleasure. Why, I do not know. I want the national team to beat the teams of other countries, scoring more goals, runs or whatever. International matches seem so much more important than domestic ones: there is an extra thrill of competition, with something indefinable at stake“ (Billig, 1995: 125).

spojené s národem interpretují obdobně. A právě sport zde může hrát velmi podstatnou roli.

Úspěšní sportovci se pro mnohé členy toho či onoho národa stávají novodobými hrdiny. Právě mytizaci těchto reků nové doby vytvářejí média. Žurnalisté jsou těmi, kteří informují a zprostředkovávají čtenářům sportovní události. Právě novináři produkují moderní hrdiny (Holt, Mangan, 1996: 11). Zároveň chtějí o sportovním úspěchu informovat takovým způsobem, aby své budoucí čtenáře zaujali. V okamžiku, kdy opravdu sportovní fanoušci budou chtít znát více o dané události, koupí si noviny, sledují televizi nebo v současné době surfují na internetových stránkách. Důsledkem tohoto sledu události je, krom finančního zisku pro toho, kdo tyto „žhavé“ informace poskytuje, že stále větší počet členů národa má stejné či minimálně podobné povědomí o hrdinském příběhu, jehož hlavním aktérem je jeden z nich.¹⁶

Anderson ve své knize tvrdí, že nejdokonalejším možným symbolem národa je pomník neznámého vojína. Příslušníci národa v tomto případě tak oslavují někoho, kdo zemřel, aby mohl národ samotný dále žít (Anderson, 1991: 9-10). Ano, těmto památkám na dávné hrdinské činy musíme určitě v době vytváření pocitu sounáležitosti s národem připsat velkou váhu. Nicméně nepotřebují si členové národa svou příslušnost připomínat častěji, než v okamžicích výročí velkých historických vítězství či porážek? Symbol boje a následného důležitého vítězství či (ano) slavné prohry můžeme jednoznačně vidět ve sportu. V každodenním životě tak není ústředním symbolem pomník někoho, kdo položil za národ život. Naopak to je obraz někoho, kdo za národ, byť v symbolické rovině, ustavičně bojuje. Pomník neznámého vojína byl podle mne nahrazen neustále aktuálními příběhy národních sportovních hrdinů.

V tomto kontextu Andersonovy teorie nacionalismu se můžeme znovu obrátit na Allena Guttmanna a jeho přístup ke genezi moderního

¹⁵ V originálu: „[...] *imagined* because the members of even the smallest nation will never know most of their fellow-members, meet them, or even hear of them, yet in the minds of each lives the image of their communion“ (Andersen, 1991: 6).

¹⁶ Na stejném principu funguje právě Andersonův kapitalismus tisku.

sportu. Jedním ze znaků, kterými moderní sport dle Guttmanna oplývá, je touha po rekordech. „Jakmile se bohové vytratili z Olympu nebo z Dantova ráje, nemusíme si je více usmiřovat nebo zachraňovat své duše, ale můžeme ustanovit nové rekordy. To je jedinečně moderní forma nesmrtelnosti“ (Guttman, 1978: 55)¹⁷. Přesně tomu odpovídá vytvoření nového moderního hrdiny, který se stane pro národ symbolem jeho velikosti, jedinečnosti a slávy. Není třeba pomníků neznámých vojáků, pokud máte úspěšné sportovce.

3 HISTORIE BASKICKÉHO NACIONALISMU

Ještě předtím, než se budeme moci pustit do ústředního tématu práce, kterým je pohled na baskickou identitu prostřednictvím sportu, musíme nutně udělat stručný exkurz do vývoje baskického nacionalismu a uvažování o tom, kdo je a kdo není Bask. Na základě této kapitoly si v jejím závěru vytyčíme několik způsobů, kterými se Baskové v historii identifikovali či se stále identifikují. S nimi budeme následně pracovat v části práce, která už bude věnována sportu a jeho roli v baskickém prostředí.

3.1 Baskicko¹⁸ a mýtus původu

Národní dějiny jsou mnohdy nacionalisty přepracovávány a prezentovány tak, aby vyhovovaly jejich zájmům, to jest, aby vyhovovaly jejich národu (Hobsbawm, 1992: 3). Představy o tom, jak dějiny toho či onoho národa na území Evropy vypadaly, byly standardizovány a zjednodušovány. Můžeme dokonce hovořit o tom, že docházelo ke konstruování těchto dějin s o to větší pílí ve chvíli, kdy skutečná historie národa a její kontinuita byly pofidérní (Schulze, 2003: 174-175). Troufnu si

¹⁷ V originálu: „Once the gods have vanished from Mount Olympus or from Dante’s paradise, we can no longer run to appease them or to save our souls, but we can set a new record. It is a uniquely modern form of immortality“ (Guttman, 1978: 55).

¹⁸ Baskicko je v práci chápáno, pokud nebude uvedeno jinak, jako transhraniční region mezi Španělskem a Francií, který se skládá ze čtyř španělských (Guipúzcoa, Biskajsko, Álava a Navarra) a tří francouzských provincií (Soule, Basse Navarra a Lapurdi). Viz mapa č. 1 v příloze.

říci, že někdy tak již můžeme mít zásadní problém rozeznat dějinnou událost od události mýtické a to zejména ve chvíli, kdy hovoříme o časech dávno minulých. Týká se to také záležitostí, které jsou prezentovány jako „dávné“ tradice toho či onoho společenství.¹⁹ Nejznámějším příkladem takového vynalézání tradice je bezpochyby skotský kilt, který se objevil ve své současné podobě až v 19. století, ale hovořilo se o něm jako o něčem zcela tradičním pro skotskou kulturu (Trevor-Roper, 1983: 15).

Mezi základní mýty, s nimiž pracuje prakticky každé společenství, patří ten, který se věnuje původu dané komunity.²⁰ V případě Baskicka je zakladatelský mýtus postaven na etnickém základu, přičemž baskická jedinečnost je odvozena od existence jazyka Basků, baskičtiny. Dodnes jsme si nebyli schopni odpovědět na otázku, odkud Baskové na Pyrenejský poloostrov přišli, a tak, slovy Stanleyho Payna, „původ Basků zůstává zahalen tajemstvím“ (Payne, 1971: 32)²¹. V tomto ohledu byly doposud neúspěšné všechny archeologické, antropologické či lingvistické výzkumy. První písemné zmínky o baskické populaci v Pyrenejích máme totiž až z počátku křesťanské éry. To znamená, že do té doby je historie Basků naprosto neznámá (Collins, 1997: 17).

Popsaná situace však nahrává tomu, aby se začaly objevovat mnohé teorie, které přináší „zaručenou“ odpověď na výše uvedenou otázku. Dle některých názorů jsou Baskové spojováni se starověkými Ibery, jiní hovoří o jejich propojenosti s Berbery či se objevuje tzv. „kavkazská teorie“, jež staví Basky do souvislosti s oblastí Gruzie,²² nebo dokonce názory, které spojují Basky s americkými indiánskými kmeny (Šatava, 1994: 280). Další teorie hovoří o tom, že Baskové mají své

¹⁹ Podrobněji o „vynalézání tradic“ viz v teoretické části práce zmíněný sborník *The Invention of Tradition* editovaný Ericem Hobsbawmem a Terencem Rangerem (Hobsbawm, Ranger: 1983).

²⁰ Z teoretiků nacionalismu, kteří kladli velký důraz na mýty, jmenujeme např. Anthonyho D. Smitha, jež považuje právě „společné mýty a historické vzpomínky“ (v originálu: „common myths and historical memories“) (Smith, 1991: 14) za jeden ze základních znaků, kterými se má národ vyznačovat. Každý národ pak s nějakým zakladatelským mýtem operuje. Američané hovoří o otcích zakladatelích a jejich krocích, Itálie se odvolává na dávnou historii starověkého Říma, Řekové vzpomínají na období dominance tamních polis, děti v Česku se učí o příchodu praotce Čecha atd.

²¹ V originálu: „The origins of the Basque remain shrouded in mystery“ (Payne, 1971: 32).

²² Tuto teorii představili v 70. letech sovětské lingvisté, kteří tvrdili, že existuje jazyková příbuznost mezi baskičtinou a gruzínštinou. Podle nich Baskové přišli na Pyrenejský poloostrov kolem roku 1500 př. n. l. právě z Gruzie (Heiberg, 1989: 13).

kořeny v kmenech keltských, jiní je považují za potomky Etrusků. Stejně tak mohou být označeni za ztracený třináctý židovský kmen nebo za původní civilizaci bájně Atlantidy. Vyskytuje se také názor o propojenosti baskického obyvatelstva s biblickým Edenem, kde spolu Eva s Adamem (samozřejmě) hovořili baskicky (Kurlansky, 1999: 24-25). Do dějin tak, jak jsou vylíčeny v Bibli, se nebál „napasovat“ baskičtinu také jezuita Manuel de Larramendi, který tento prastarý jazyk označil za jedinou řeč, jež existovala do pádu Babylonské věže (Lecours, 2007: 28).

Nicméně ani zkoumání baskičtiny (baskicky *euskara*) nám nijak více nepomůže poodhalit „baskickou hádanku“, neboť se jedná o řeč, jež je unikátní. Stejně jako neexistuje všeobecně podporovaná teorie o původu baskického obyvatelstva, neexistuje také žádná, která by dokázala nějakou příbuznost baskičtiny s jinými jazykovými skupinami (Collins, 1997: 12). Jedná se tak o jediný jazyk, kterým se hovoří v západní Evropě a zároveň nepatří do indoevropské jazykové větve (Šatava, 1994: 280). Svou jedinečnost si baskičtina zachovala dodnes. Ve chvíli, kdy přebírá nová slova z jiných řečí, nereaguje na to nijak změnou své gramatiky (Kurlansky, 1999: 21). Můžeme tak říci, že soudobá verze baskičtiny je „[...] daleko blíže své staré formě než moderní řečtina řečtině starověké“ (tamtéž)²³. Zároveň lingvisté, kteří se baskičtinou zabývali, velmi často připomínali její velmi obtížnou morfologii a syntax (Lecours, 2007: 28). Jazyk se stal už v období raného středověku tím prvkem, který vytvářel z vnějšího pohledu hranici mezi Basky a ne-Basky. Sami Baskové (tj. pro ne-Baska ti, kteří ovládali baskičtinu) však mezi sebou pravděpodobně nějaký pocit vzájemné sounáležitosti nepociťovali. Život se v tu dobu totiž odehrával převážně v širších rodinách, o nějakých složitějších sociálních skupinách můžeme uvažovat jen stěží (Collins, 1997: 159). Nicméně ve druhé polovině 19. století, kdy se začalo formovat baskické národní hnutí, toto již neplatilo. Právě jazyk se stal velmi důležitou složkou v boji za „baskickou věc“ v rukách tamních nacionalistů. Dle tohoto nacionalistického uvažování „Baskové jsou ostatním národům

²³ V originálu: „[...] far closer to its ancient form than modern Greek is to ancient Greek“ (Kurlansky, 1999: 21).

nadřazení díky své rasové *čistotě*, již demonstruje jedinečnost jazyka dokazující, že se odmítli smísit s jinými národy, především Araby a Židy“ (Hobsbawm, 2000: 116, kurzíva v originálu).

Jazyk však nebyl jediným způsobem, jakým baskičtí myslitelé odkazovali na „čistotu“ svého národa. Už v období 16. a 17. století (tj. dávno předtím než vůbec uvažujeme o existenci něčeho, co bychom mohli označit za baskický nacionalismus) se objevily názory, že Baskové jsou *hidalgos de sangre*, vznešení svou krví,²⁴ neboť se odmítli smísit s ne-Basky (Heiberg, 1989: 33).²⁵ Kromě toho bylo v tomto období také často upozorňováno na odlišnou fyziologii Basků. Doboví badatelé tak často připomínali typický tvar lebek či barvu vlasů a očí (Collins, 1997: 8). V současné době, kdy se od primordialismu (podrobněji viz kapitola teoretické části Primordialismus, etno-symbolismus a sport jako jeho součást) ve zkoumání nacionalismu ustupuje, nám toto určitě přijde jako něco naprosto zcestného. V historických úvahách o baskickém národu, jak si později ukážeme, však i takovéto uvažování sehrálo svou roli.

3.2 Příčiny geneze baskického nacionalismu

Bylo by však krátkozraké domnívat se, že kulturní odlišnost Basků, kterou můžeme demonstrovat zejména jejich specifickým jazykem, byla jednou jedinou příčinou, proč se ve druhé polovině 19. století baskický nacionalismus objevil. Určitě svou roli ve vytváření národního povědomí v Baskicku bezesporu sehrála. Nicméně nejenom pouze ona. Abychom se pokusili poodkrýt „tajemství baskického nacionalismu“, musíme se daleko více zaměřit na historii.

²⁴ Motiv čisté krve však není specifický pouze pro Basky. Doktrína čistoty krve, jež byla produktem reconquisty, znamenala, že docházelo k diskriminaci židovských a muslimských konvertitů. „Navzdory přijetí křesťanské víry byli zmínění poddaní španělského krále vystaveni diskriminaci a při různých příležitostech byly od nich vyžadovány certifikáty o čistotě krve“ (Budil, 2009: 17).

²⁵ Jako zajímavost můžeme uvést, že výzkumy prováděné ve 20. století ukázaly, že mezi Basky převažuje s více než 50% nepříliš typická krevní skupina 0. Zbytek obyvatel v Baskicku má pak krevní skupinu A, přičemž krevní skupina B je zde prakticky raritou. Zároveň má baskické obyvatelstvo dle podobných výzkumů nejvyšší procento zastoupení negativního Rh faktoru, který se v porovnání s pozitivním objevuje ve světové populaci minimálně (Kurlansky, 1999: 19-20).

Marianne Heiberg ve své knize *The Making of the Basque Nation* předkládá další tři faktory, které nám pomohou genezi baskického nacionalismu vysvětlit. Jako první uvádí selhání budování národa ve Španělsku. Za druhý faktor označuje, že Baskicko nikdy nebylo částí španělské monarchie tak jako většina jeho dalších regionů, neboť zde velmi dlouho existovala autonomie v podobě existence tzv. *fueros* (podrobněji viz níže). Třetím zásadním faktorem je industrializace, jež vytvořila sociální třídu baskické oligarchie a zároveň nebaskického dělnictva (Heiberg, 1989: 45).

3.2.1 Selhání španělského budování národa

Za symbolické datum vzniku Španělska je považován rok 1469, kdy sňatkem Isabely Kastilské a Fernanda Aragonského došlo ke spojení Aragonu a Kastilie, dvou nejmocnějších států, které se v daný okamžik nacházely na Pyrenejském poloostrově. Následné „sjednocení Španělska“ bylo dokončeno dobytím Granady v roce 1492 (Mees, 2003: 6). Dávno před tímto pro španělské dějiny klíčovým datem, se na území poloostrova vytvořilo mnoho křesťanských i muslimských státeků. Některé byly ihned po založení zničeny, jiné se dočkaly slávy. Jednou z těchto monarchií, na kterou zejména Baskové nikdy nezapomenou, je Pamplonské království, později známé pod názvem Navarrské.

Právě na křesťanskou monarchii, jež se vytvořila na území kolem Pamplony v 9. století n. l., bylo v období geneze baskické národní myšlenky velmi často odkazováno. V důsledku neexistence většího počtu psaných dokumentů z tohoto období o něm však víme naprosté minimum (Collins, 1997: 118). Existence této monarchie je spojena s lřigem Aritzou. Později bylo, jak již bylo řečeno, přejmenované na Navarrské království a expandovalo do dalších částí Baskicka, Španělska i Francie (Heiberg, 1989: 15). Na počátku 11. století došlo k tomu, že se zbývající tři španělské baskické kolonie staly součástí Navarry. Navarrské království bylo v tomto období považováno za jeden z nejsilnějších křesťanských států Pyrenejského poloostrova (Lecours, 2007: 30). Právě v tuto dobu se díky úspěšné expanzi Navarry poprvé a naposledy

v dějinách objevila většina baskicky hovořících oblastí (ale nejenom ony) pod vládou jedné koruny. To ale neznamená, že by zde bylo vytvořeno nějaké Baskické království, které by se skládalo pouze z území, jež si jako Baskicko zvykneme označovat nyní. K ničemu takovému nedošlo nikdy v dějinách (tamtéž: 29). Zároveň také nemůžeme hovořit o tom, že by se mezi baskickými obyvateli různých provincií v tomto období vytvořily nějaké pevnější vazby. Samotná monarchie sebe nechápala jako „stát Basků“ a její panovník vystupoval v době největší slávy Navarrského království jako „král španělských zemí“ (Collins, 1997: 161-163). Pokud tedy o této historické epoše někdo hovoří jako o „slavném baskickém období“, je to spíše jeho zbožné přání než popis reality.

Rozkvět Navarrského království netrval dlouho a v roce 1035, po smrti panovníka Sancha III. Velikého, se tato říše rozpadla. Oblast Navarry tak, jak ji známe dnes, si udržela ještě určitou dobu svou nezávislost, ale na počátku 16. století se dostala pod nadvládu Kastilie (Heiberg, 1989: 17). Právě Navarra byla posledním státem, který se stal součástí Španělska.²⁶ Nicméně, i když španělské hranice již existovaly tak, jak je známe dnes, nevedlo to k tomu, že by se zde vytvořil nějaký fungující centralizovaný stát. Ruku v ruce s tím ani po dlouhá staletí ve Španělsku nedocházelo k něčemu, co bychom nyní nazvali budováním národa (Lecours, 2007: 32). Madridu se tak nepodařilo připravit živnou půdu proto, aby ve Španělsku v éře nastupujícího nacionalismu v Evropě mohl vzniknout jednotný španělský národ. Důkazem toho může být, že až do sklonku 19. století neexistovaly nějaké španělské národní symboly. Zároveň bylo státem dlouhou dobu opomíjeno vzdělávání, což můžeme označit za jednu z příčin, proč mohlo sotva dojít ke zkonstruování španělského pomyslného společenství (viz kapitola věnovaná Benedictu Andersonovi v teoretické části práce) (Mees, 2003: 7). Právě vzdělávání mělo vést k tomu, aby si děti jakožto členové národa „(...) osvojovaly schopnost pozorovat, popisovat a chápat, interpretovat realitu obdobným způsobem“ (Hroch, 1999: 67-68). Zároveň platí, že v době, kdy byl tisk a

²⁶ Po roce 1469, roku „vzniku Španělska“, byly do jeho hranic přičleněny kromě Navarry (v roce 1512) ještě dříve již zmíněná Granada a Kanárské ostrovy (v roce 1477) (Lecours, 2007: 32).

literatura ústředním médiem, nemohla v prostředí Španělska, kde existovala stále ke konci 19. století vysoká míra negramotnosti, národní myšlenka zapustit své kořeny (Lecours, 2007: 46).

Samozřejmě ve Španělsku existovaly snahy, aby v monarchii došlo ke zrodu společné (španělské) identity. Pravděpodobně tím nejznámějším pokusem, který měl vyvolat pocit sounáležitosti, je Španělský občanský katechismus. Tento „propagandistický materiál“ vznikl v době bojů za osvobození poloostrova s napoleonskou Francií a apeloval na obyvatele Španělska, aby si uvědomili fakt, že jsou katolickými Španěly, kteří bojují s kacířskými Francouzi (Schulze, 2003: 178-179). Ač byla nakonec Francie poražena a vyhnána z Pyrenejského poloostrova,²⁷ k vytvoření španělské jednoty nedošlo. Objevilo se hned několik představ o tom, jak by měl „pravý Španěl“ vypadat. Proti koncepci, která byla založena na katolicismu a konzervativních myšlenkách, se vzedmul odpor ze strany liberálního pohledu na otázku národa (Lecours, 2007: 44-45). Stejně tak nemohly přidat uchycení španělského nacionalismu (ať už si ho představíme v jakékoliv podobě) vnitřní konflikty, které se ve Španělsku v 19. století odehrály.

3.2.2 Existence *fueros* a jejich ztráta

Pro vývoj baskického nacionalistického hnutí byla velmi důležitá existence tzv. *fueros*. Pokud o nich budeme hovořit, musíme mít neustále na paměti, že „[...] baskické *fueros* nikdy neinstucionalizovaly širší baskickou jednotu“ (Heiberg, 1989: 20; kurzíva v originálu)²⁸. *Fueros* chápeme jako „[...] dohody mezi místními autoritami (typicky městy a

²⁷ Nesmíme zapomínat, že v tuto dobu se již začalo smrákat nad španělským koloniálním impériem. V roce 1824 ztratilo naprostou většinu svých kolonií v Americe, což Španělsku a jeho ekonomice rozhodně neprospělo. Na sklonku 90. let 18. století, kdy přišlo i o své poslední kolonie, o Kubu, Portoriko a Filipíny, došlo k další politické krizi. Španělsko totiž ztratilo zbytky koloniálního impéria ve chvíli, kdy naopak ostatní evropské státy prožívaly koloniální slávu (Mees, 2003: 7-8). Se španělskými koloniemi je spojen také odchod velkého počtu Basků do zámorí. Můžeme říci, že tento proces pokračuje od 16. století prakticky do současnosti (Collins, 1997: 237). Dodnes můžeme také hovořit o velmi silné baskické diaspoře, jež si uvědomuje svou identitu, na druhé straně Atlantského oceánu a to jak v zemích Latinské Ameriky, tak v USA (Lecours, 2007: 128).

vesnicemi) a Korunou, která dříve jmenovaným poskytla právo ponechat si vlastní systém zákonů. Ve středověké západní Evropě to byla běžná praxe, ale v případě baskických *fueros* nabrala trochu jinou podobu, protože [*fueros*] byly svěřeny větším územním jednotkám než městům a vesnicím: provinciím“ (Lecours, 2007: 31; kurzíva přidána)²⁹.

Proč se však dobové právní výsady v takovéto podobě etablovaly zejména v oblasti Baskicka? Odpověď na vyřčenou otázku nám dává znovu Marianne Heiberg, která tvrdí, že byly důsledkem snahy kastilské monarchie o to, aby se v baskických územích snadněji vymezoval pořádek, a zároveň se domnívá, že příčinou jejich existence byla také strategická pozice Baskicka (Heiberg, 1989: 21). V této souvislosti si musíme uvědomit, že hranice Španělska s Francií³⁰ byla španělskou korunou chápána jako strategicky nejcitlivější oblast, ze které hrozilo největší nebezpečí (Lecours, 2007: 33).

Nicméně i v Baskicku byly *fueros* původně v rukou měst³¹, až postupem času se na konci středověku rozšířily, jak bylo uvedeno, na větší teritoriální celky a zároveň se začaly stávat stále složitějšími. Nejprve se v roce 1418 objevily v ucelené podobě v provincii Navarra (jakožto *Fueros de Navarra*), následně se vytvořil soubor těchto právních dokumentů v Biskajsku a to v roce 1452, přičemž o necelé století později byly částečně upraveny (Collins, 1997: 232). Právě s Biskajskem a tamními právy je spojeno setkávání se volených zástupců v Guernice, baskicky Gernika.³² Zejména tato shromáždění se v budoucnosti dočkala

²⁸ V originálu: „[...] the Basque *fueros* never institutionalized a wider Basque unity“ (Heiberg, 1989: 20).

²⁹ V originálu: „[...] agreements between local authorities (typically towns or villages) and a Crown that gave former the right to retain their system of laws. This was a common practise in medieval western Europe, but in Basque case the *fueros* took a slightly different form because they were conferred upon larger territorial units than towns or villages: the province“ (Lecours, 2007: 31).

³⁰ Hranice mezi Francií a Španělskem byla pevně ustanovena Pyrenejskou smlouvou v roce 1659. Tato smlouva také podkopala všechny možné budoucí snahy o sjednocení španělských oblastí Baskicka s francouzskými (Collins, 1997: 231).

³¹ Podrobněji o tom, co bylo součástí původních „městských“ *fueros*, viz Collins, 1997: 195-198.

³² Legenda tohoto biskajského města, „ikony baskické nezávislosti“, byla ještě více zdůrazněna událostmi občanské války ve Španělsku, neboť v roce 1937 byla Guernica vybombardována německými vzdušnými silami, které podporovaly budoucího španělského diktátora Francisca Franca (Mees, 2003: 20). K tomu, aby pohnutý příběh tohoto baskického města proslul po celém světě, bezesporu napomohl španělský malíř Pablo Picasso, který této události věnoval prostor ve své tvorbě a namaloval známý obraz se stejným názvem (Linstroth, 2002: 210).

velké mytizace, neboť byla považována za pradávny základ svobod na baskickém území (tamtéž: 225). Zároveň se v Baskijsku vytvořil nejrozvinutější systém *fueros*, což činilo z této provincie nejvíce autonomní oblast celého Španělska (Lecours, 2007: 33). V provincii Guipúzcoa dostaly *fueros* písemnou podobu až na konci 17. století, ale naprostou většinou těchto sepsaných výsad se již obyvatelé zmíněné provincie řídili (Collins, 1997: 232). V Álavě byly *fueros* formalizovány v roce 1463 (Lecours, 2007: 33).

Můžeme tedy vidět, že systém baskických *fueros* existoval dávno předtím, než došlo ke sjednocení Španělska. Nicméně v 19. století Madrid rozhodl o centralizaci monarchie, a tak se Baskicko začalo obávat o ztrátu svých starých právních výsad. Do té doby se nikdy ve Španělsku neobjevily nějaké výrazné snahy, které by brojily za unifikaci území (tamtéž: 35). Stejně tak až do chvíle, kdy hrozila Baskicku ztráta *fueros*, vycházel tento region s centrem bez sebemenších problémů a revolta proti koruně nepřipadala v úvahu (Payne, 1971: 33). Právě v okamžiku španělské centralizace začal být v Baskicku systém *fueros* chápán jako důležitý symbol svobody. Hnutí, které bojovalo za zachování těchto právních výsad, je známo pod názvem *fuerismo* (Lecours, 2007: 36). Ústava, která byla ve Španělsku přijata v roce 1812, měla vést k tomu, že budou zrušena takováto výsadní postavení určitých oblastí země. Jednalo se o klasickou liberální ústavu své doby, přičemž jejím dalším cílem mělo být budování (v tomto případě španělského) národa (Heiberg, 1989: 5-6), což se, jak jsme si ukázali v předchozí podkapitole, nepodařilo. Tento ústavní text, který vešel ve známost jako ústava z Cádizu, měl však velmi krátkou životnost. Po porážce Napoleona se na španělský trůn vrátil Ferdinand VII., jenž opětovně nastolil režim absolutní monarchie (Lecours, 2007: 44).

Po smrti Ferdinanda VII. se měla na španělský královský stolec posadit jeho dcera Isabela II., ale svůj nárok na královskou korunu vznesl i bratr zemřelého panovníka don Carlos, jemuž se dostalo mimo jiné podpory z baskických oblastí. Karlismus, tj. názory spojené s donem Carlosem, byl chápán jako tradicionalistický proud, který se stavěl do

tvrdé opozice vůči názorům liberálním. Právě možné prosazení se liberalismu na španělské půdě bylo v Baskicku (zejména v Biskajsku a Guipúzcoy) chápáno jako velké nebezpečí pro zachování *fueros*. Je tak zcela jasné, na čí stranu se v období tohoto vnitřního konfliktu baskické oblasti přiklonily (Collins, 1997: 240-241). A události v době karlistických válek dodaly této obavě cejch pravdivosti. Nejprve byly *fueros* zrušeny liberální ústavou v roce 1837, ale o dva roky později byly znovu zavedeny. Koncem 60. let 19. století došlo k jejich redefinování, ale rok 1876 znamenal pro Baskicko definitivní ztrátu *fueros*³³ (Payne, 1971: 33-35).

Fuerismo, tj. myšlenka ochrany a boje za prastará a odebraná práva baskických oblastí, se poté stala jedním z ústředních motivů, z něhož se později „vytvořil“ baskický nacionalismus (Lecours, 2007: 38).

3.2.3 Industrializace a její vliv na baskický nacionalismus

Ve stejné době, kdy došlo k potlačení *fueros*, probíhala na území Baskicka, zejména v oblastech Biskajska a Guipúzcoy, industrializace.³⁴ Těžký průmysl v oblasti se stal lákadlem pro zahraniční investice, které přicházely zejména z blízké Velké Británie. Biskajský přístav Bilbao se proměnil v jeden z největších v tehdejší Evropě, rozvíjel se také průmysl loďařský. Po ekonomické stránce tak zažily pobřežní provincie Baskicka obrovský boom, který byl paradoxně způsoben také definitivním zrušením starých baskických právních výsad (Heiberg, 1989: 39-40).

S plynoucím kapitálem do Baskicka je spojen fenomén rostoucího trhu, který nabízel dostatek pracovních možností. Zbytku Španělska se vůbec nedařilo podobně jako baskickým provinciím, procházel ekonomickou stagnací, a tak byl příchod „nebaskického“ obyvatelstva, které hledalo práci, do Baskicka logickým krokem (Collins, 1997: 243). Mezi léty 1876 až 1900 se počet obyvatel Bilbaa téměř ztrojnásobil. Takřka polovina obyvatel hlavního města Biskajska pak neměla baskický

³³ Ve všech třech oblastech francouzského Baskicka byly *fueros* zrušeny již během 17. století (Collins, 1997: 235).

³⁴ Álava a Navarra si udržely svůj převážně rurální charakter až do 50. let 20. století (Heiberg, 1989: 39).

původ (Heiberg, 1989: 42). Naprostá většina imigrantů do Baskicka z rurálních oblastí Španělska se zároveň odmítala učit baskicky (Zabalo, 2008: 799). Mějme na paměti, že ve chvíli, kdy se střetávají lidé, kteří navzájem neznají svou řeč, je z jazyka činěn „[...] hlavní znak k vymezení své odlišnosti“ (Schulze, 2003: 105). Můžeme tak říci, že nejenom v tomto případě „[...] jazyk byl něčím víc než jedním z několika kritérií, jimiž lidé dávali najevo svou příslušnost k určitému kolektivu“ (Hobsbawm, 2000: 62).

Na tomto místě bychom měli připomenout, že ani v předchozích staletích neměla baskičtina „na různých ustláno“. Jedním z mála míst, kde jste se mohli s baskičtinou velmi pravidelně setkávat, byly katolické kostely (Heiberg, 1989: 47). V době středověku jinak zažívala ústup zejména v oblastech Navarry jižně od Pamplony a Álavy, na pobřeží si své postavení udržela. Obzvláště ve vzdělaných kruzích jí však bylo opovrhováno. Nicméně tento stav se částečně změnil v důsledku zámořských objevů. Zájem o indiánské kultury „[...] vyvolal jakousi etnografickou revoluci“, přičemž se dostalo také určité pozornosti baskické kultury (Collins, 1997: 226-227). Dorozumivacím médiem ve Španělsku však byla španělština, a tak byli v bohatých baskických rodinách synové vzdělávání právě v tomto jazyce, což jim mělo zajistit kariéru. Baskičtinu se naopak učily dcery, neboť dle dobového názoru bylo jejich jedinou starostí se dobře provdat (Mees, 2003: 12). Pokud si mohly rodiny dovolit poskytnout svým synům kvalitní vzdělávání, posílaly je většinou na francouzské nebo anglické univerzity. Baskičtina, se kterou byli také obeznámeni, se dostala na druhou kolej, jejich první řečí se stávala španělština (Heiberg, 1989: 29). Odhady počtu baskicky mluvícího obyvatelstva v polovině 19. století se pohybují mezi 55% až 85% tehdejší populace Baskicka (tamtéž: 46).

Ekonomický rozvoj Baskicka dále znamenal vznik nových sociálních tříd. Elita byla většinou formována z původního obyvatelstva baskických provincií, naopak dělnictvo pocházelo právě z řad imigrantů do oblasti. Pokud Baskové pracovali v rozvíjejících se průmyslových oblastech, dávali přednost menším továrnám než velkým průmyslovým

koncernům, které zaměstnávaly převážně imigranty. Také z tohoto důvodu Baskové nepodporovali stávky, které se v oblasti v 90. letech 19. století objevily a byly mířeny právě proti velkým průmyslovým společnostem. Asi tak nebude překvapující, že v dobové socialistické literatuře byl právě Bask viděn jako vykořisťovatel (tamtéž: 41-44).

3.3 Sabino Arana a jeho pohled na baskickou identitu

V období, kdy Baskicko ztratilo *fueros* a zároveň začala industrializace, jež znamenala krom ekonomického progresu oblasti i sociální transformaci, žil Sabino Arana Goiri, který na tyto historické změny reagoval po svém. Člověk, jenž je považován za „otce baskického nacionalismu“, vytvořil naprostou většinu symbolů a mýtů, na které dodnes Baskové odkazují (Lecours, 2007: 12).

Sabino Arana pocházel z Bilbaa z rodiny tamního úspěšného průmyslníka, který byl zastáncem karlismu. Díky bohatému zázemí (Arana prožil celý svůj život jako rentiér) zamířil za studii do Barcelony. V Katalánsku prožíval krizi identity a zároveň byl konfrontován s katalánským regionalismem, což u něj mělo vliv na to, aby začal pracovat na svých tezích o baskickém národu (Payne, 1971: 35-36). Daleko více než studiu práva, které bylo původním účelem jeho pobytu na Barcelonské univerzitě, se věnoval baskické historii a baskičtině samotné (Mees, 2003: 9). Právě prastarý jazyk Basků byl tím, co se musel Arana nejprve naučit. Jako většina mladých lidí z vyšších kruhů Bilbaa do období svého pobytu v Katalánsku existenci baskičtiny ignoroval. Ač se baskicky nikdy nenaučil plyně, už ve svých třidvaceti letech v roce 1888 vydal učebnici baskičtiny s názvem *Gramática Elemental del Euskara Bizkaino*. Proslulost však vynesl Aranovi spis *Bizkaya por su independencia*,³⁵ kde

³⁵ Emotivní závěr knihy apeluje na Biskajce, aby se snažili se současným stavem, kdy je tato část Baskicka součástí Španělska, něco dělat: „Dnes. Biskajsko je provincií Španělska. Zítřka? Budoucnost závisí na chování Biskajců devatenáctého století“ (V originálu: „Hoy.- Bizkaya es una provincia de España. Mañana.- ¿...? Tienen la palabra los bizkainos del siglo XIX, pues que de su conducta depende el porvenir“) (Arana, 1892).

shrnul většinu svých názorů a představ, na které jeho následovníci odkazovali (Heiberg, 1989: 50).

Nicméně, i když si jazyk vysloužil v Aranově díle velkou pozornost, ústřední prvek baskické identity spatřoval jinde. Aranův pohled, který bychom nyní označili za primordialistický, byl založen na rasové příslušnosti. Dle jeho názoru totiž „[...] jazyky přicházely a odcházely, rasa zůstávala“ (Lecours, 2007: 53)³⁶. Pokud Arana uvažoval o tom, kdo je pro něj Bask, přemýšlel o příslušnosti k tomuto národu ve statických a neměnných konturách. Bask je pro něj tedy ten, kdo má baskický původ. Toto uvažování můžeme vidět také v symbolické rovině ve chvíli, kdy Arana vymýšlel označení pro Baskicko. Zavrhl označení *Euskalherria*, které se dá přeložit jako „země lidí, kteří mluví baskicky“, a naopak představil název *Euzkadi*. Kořen slova *Euzko* znamená označení baskické rasy a koncovka *-di* lokalitu. Nový název pro nezávislé Baskicko bychom tak mohli přeložit jako „místo, kde žije baskická rasa“ (Heiberg, 1989: 60, Mees, 2003: 16). Stejně tak kladl Arana velký důraz na příjmení. Ač byla baskická příslušnost dána krví, dle jeho uvažování bylo právě příjmení tím znakem, který baskický původ potvrzoval.³⁷ Baskické příjmení se tak podle tohoto názoru stávalo vstupenkou do exkluzivní společnosti Basků. Naopak španělsky znějící příjmení vytvářelo jasnou hranici mezi tím, kdo je a kdo není Bask (Heiberg, 1989: 52). Této logiky bylo také využito v okamžiku přijímání nových členů do Baskické národní strany (PNV), kterou v roce 1895 Arana založil.³⁸ Každý, kdo se chtěl stát příslušníkem PNV, musel dokázat baskický původ právě svým baskickým příjmením (Mees, 2003: 9-13).

³⁶ V originálu: „[...] languages came and went but race stayed“ (Lecours, 2007: 53).

³⁷ Dle informací z Baskické knihovny Univerzity v Renu, Nevada, docházelo také k měnění španělsky znějících jmen u baskických nacionalistů na baskická. Nicméně se tak nedělo v oficiálních dokumentech, ale pouze v nacionalisticky laděných textech (Sisco, 10. 3. 2012).

³⁸ V literatuře se může setkat také s rokem 1894 jako s datem, kdy byla založena PNV. V tomto roce vznikla Baskická společnost, *Euskaldun Batzokija*, kterou taktéž spoluzakládal Arana. Právě ona se o několik měsíců později přeměnila na PNV, neboť hrozil zákaz její činnosti. I zde se ale uplatňoval stejný způsob přijímání nových členů. Pouze ti „nejčistší“ z Basků, kteří byli přijati (celkově existovaly čtyři kategorie dle počtu baskicky znějících příjmení), mohli rozhodovat o všech záležitostech hnutí. Počet členů odpovídal také tomuto způsobu přijímání nováčků. Během své krátké existence Baskická společnost nezískala více než 130 členů (Heiberg, 1989: 61-63).

Kromě důrazu na rasu považoval Arana členy baskického národa také za nejčistší katolíky. Baskové jsou podle něj nadřazeni Španělům, neboť ti propagují myšlenky sekularismu, liberalismu a kapitalismu. Industrializaci a její doprovodné jevy (viz příchod migrantů z ostatních regionů Španělska) chápal jako opozici vůči zažitým sociálním pořádkům, jako něco „nemorálního“. Naopak zbožštil období, které panovalo v Biskajsku před nástupem industrializace a hovořil o něm jako o zlatém věku (Lecours, 2007: 53-54). Nicméně jeho myšlenky nebyly v žádném případě blízké ani socialismu, který v tuto dobu nabíral na síle. Socialismus byl pro Arana stejně cizorodým prvkem pro Baskicko jako industrializace. Chápal ho jako něco, co je protibaskické a také protikřesťanské (Heiberg, 1989: 57-58). Nikoho asi nemůže překvapit, že dále přikláněl obrovský význam baskické historii, kterou vysvětloval vždy jako prastarou a slavnou a zcela nezávislou na španělském státu, vznešené kultuře a *fueros*, starým výsadám, jimiž se Baskicko mohlo po dlouhá léta pyšnit (Mees, 2003: 9-10).

Naopak překvapivě malou pozornost Arana věnoval teritoriu Baskicka. Území pro něj totiž nebylo trvalým elementem, který by nějak ovlivňoval povahu národa (Heiberg, 1989: 52). Jak již napovídá název dříve zmíněného textu *Bizkaya pro su independencia*, původně ve svých úvahách Arana hovořil pouze o nezávislosti své domovské provincii, Biskajska (Kurlansky, 1999: 165). Ač přemýšlel o nezávislosti pro všech sedm baskických provincií³⁹ a věřil, že by mohla být vytvořena jakási konfederace těchto oblastí, ve svých pracích se prakticky francouzskému Baskicku nevěnoval. Svou pozornost naopak zaměřil na španělské Baskicko (Lecours, 2007: 52-53).

Pokud o Aranovi hovoříme jako o „otci baskického nacionalismu“, nemyslíme tím pouze ideologické pozadí, na které je nacionalisty v mnohém odkazováno. S Aranou se pojí také naprostá většina baskických symbolů. Tím nejznámějším je určitě baskická vlajka, *ikurriña*. Tu světu představil v roce 1894 a po dobu Aranova života byla chápána

³⁹ Nicméně později ve svých úvahách Arana od myšlenky nezávislosti opustil a uvažoval spíše o existenci baskické autonomie (Heiberg, 1989: 60).

spíše jako symbol Biskajska. Mezi Basky si však velmi záhy získala takovou popularitu, že se přetavila v symbol Baskicka celého (Mees, 2003: 16). Při vytváření *ikurrini* se Arana nechal inspirovat britským Union Jackem (Lecours, 2007: 52). Bílý kříž na vlajce symbolizuje křesťanskou čistotu, červená lid a zelená stará práva. Nicméně červená se zelenou se dají také chápat jako odraz popisu Baskicka. Červeň je rovna baskickým zdobeným domům, zelená symbolizuje stejně barevné hory (Kurlansky, 1999: 167).

Arana se však nespokojil pouze s vytvořením národní vlajky, ale sepsal také text baskické hymny *Gora Ta Gora*, kterou vytvořil během svého prvního pobytu ve vězení. Někteří Baskové raději označují za svou hymnu tradiční text z poloviny 19. století *Gernikako Arbola* (Mees, 2003: 17). Jejím autorem je José María Iparragirre, který žil v době karlistických válek. Jeho dílo, které odkazuje na posvátný strom v Guernice, je „[...] romantickým vyjádřením baskické identity a úcty ke starobylým [f]ueros [...]“ (Zavadil, 2010: 214; kurzíva dodána). Kromě baskické vlajky a hymny je stejně tak s Aranou propojen i současný nejvýznamnější svátek Basků, *Aberri Eguna*, Den vlasti. Tento svátek je spojen s 25. listopadem, kdy Arana, zakladatel baskického nacionalistického hnutí, zemřel, přičemž byl poprvé slaven v roce 1932, devětadvacet let po Aranově nečekaném úmrtí v osmatřiceti letech na Addisonovu chorobu (Mees, 2003: 17).

3.4 Vývoj baskického nacionalismu do Francova nástupu k moci

Po úmrtí Sabina Arany začal uvnitř baskického nacionalistického hnutí radikální proud, který se zaštiťoval právě Aranovými názory, oslabovat. Naopak proud umírněných nacionalistů nabíral pozvolna na síle. Z politiků PNV, kteří byli do začátku španělské občanské války zvoleni, naprostá většina pocházela právě z umírněného křídla této politické formace. PNV se tak již nedistancovala od spolupráce se španělskými politickými subjekty a soustředila se daleko více na získání autonomního statutu pro Baskicko. Tito lidé si také byli vědomi

ekonomické provázanosti baskických společností se španělským trhem (Heiberg, 1989: 65-66).

Pro neutrální Španělsko a v první řadě Baskicko znamenala první světová válka ekonomickou vzpruhu. Právě baskické provincie díky velkému evropskému konfliktu profitovaly, čehož si byli vědomi i umírnění baskičtí nacionalisté v čele s Ramonem de la Sotou Llanem, vlastníkem loďařské společnosti a nejvlivnější členem PNV v této epoše. S koncem válečného konfliktu však nastala změna. Došlo k ekonomickému poklesu a nárůstu nezaměstnanosti. Zároveň se ve společnosti otevřeně hovořilo o korupci, nepotismu i křehké stabilitě centrální vlády. Generální stávky, jež zasáhly prakticky celé Španělsko, byly na denním pořádku. Mnohé regiony, Baskicka nevyjímaje, se začaly na Madridu dožadovat autonomie (tamtéž: 73-74). Situace ve Španělsku se podobala anarchii. Tento stav však odmítl zpovzdálí pozorovat generál Primo de Rivera, jenž se s podporou armády i většiny Španělů, kteří toužili po stabilizaci poměrů v zemi, chopil moci (Seco, 1995: 634-635).

PNV, ústřední politická síla baskických nacionalistů v předchozích letech, byla během období Riverovy diktatury mezi léty 1923 až 1930 zakázána (Douglass, Zulaika, 1990: 243). Na druhou stranu je nutné zmínit, že se v době tohoto autoritářského režimu nekonaly nějaké represe zaměřené proti Baskům a jejich kultuře (Lecours, 2007: 64). Právě v tomto období se poprvé začaly objevovat školy, tzv. *ikastolas*, kde probíhala výuka v baskičtině, případně se učilo jak v baskičtině, tak ve španělštině. Krom toho byly ve velkém zakládány baskické organizace všeho možného druhu a pravidelně se konaly festivaly,⁴⁰ na nichž byla prezentována baskická kultura. Období autoritářského Španělska ve 20. letech z pohledu baskického národního hnutí nejlépe charakterizuje Marianne Heiberg, která říká, že „Primo di Rivera zakázal politický

⁴⁰ Jednou z těchto událostí, jejíž tradice zůstala s výjimkou let občanské války neporušena, je také baskický cyklistický závod *Vuelta Ciclista al País Vasco*, který měl svou premiéru v roce 1924. Podrobněji se mu budu věnovat v jedné z následujících kapitol.

nacionalismus, ale kulturní nacionalismus byl tolerován a pod diktátorem vzkvétal“ (Heiberg, 1989: 76)⁴¹.

Diktatura Prima de Rivery padla v lednu 1930. Po následných parlamentních volbách, ve kterých zvítězili republikáni, se rozhodl španělský panovník Alfons XIII. abdikovat na svůj úřad a Pyrenejský poloostrov opustil. Po jeho odchodu ze země byla ve Španělsku vyhlášena republika (Nálevka, 2000: 109). Baskičtí nacionalisté se prakticky okamžitě po volbách, po kterých byla v roce 1932 vyhlášena nová ústava, jež přicházela s možností vzniku regionálních států,⁴² snažili zajistit Baskicku autonomii (Lecours, 2007: 66). V čele znovu legálně fungující PNV, která po pádu autoritářského režimu měla v Baskicku obrovskou popularitu, stál José Antonio Aguirre⁴³, jenž byl spojen s umírněným proudem uvnitř strany (Heiberg, 1989: 81). Vliv tohoto křídla PNV, které již nebylo tolik ovlivněno Aranovým myšlením, můžeme spatřovat v tom, že na počátku 30. let již noví členové nemuseli prokazovat svůj původ baskicky znějícími příjmeními a dokonce se členem strany mohl stát kdokoliv, kdo se narodil mimo Baskicko (Zabalo, 2008: 799).

PNV se nakonec podařilo dosáhnout svého cíle až v roce 1936. Důvody, proč to Baskicku trvalo o poznání déle než Katalánsku, hledejme v názorových proudech v provinciích. Centrum v Madridu se v otázce baskické autonomie nestavělo nijak odmítavě. Mezi baskickou levicí, pravicí a nacionalisty se však hledala shoda jen těžko (Heiberg, 1989: 82). I přes vnitřní spory uvnitř Baskicka byla nakonec tato autonomie v předvečer občanské války vyhlášena. Autonomní území Baskicka se skládalo pouze z Biskajska, Guipúzcoy a Álavy; Navarra se jeho součástí nestala (Lecours, 2007: 66). Nicméně objevily se i reakce na straně radikálních Basků, kteří se stavěli k autonomii odmítavě. „Ne statusu! Ano

⁴¹ V originálu: „Primo de Rivera had prohibited political nationalism; but cultural nationalism was tolerated and under the dictator it flourished“ (Heiberg, 1989: 76).

⁴² V Katalánsku proces získávání autonomie probíhal o poznání rychleji než v baskických provinciích, katalánské vládě se ho podařilo získat už v roce 1932 (Heiberg, 1989: 81).

⁴³ Jako zajímavost zde můžeme zmínit, že José Antonio Aguirre před zahájením své politické dráhy působil jako hráč ve fotbalovém klubu Bilbao Athletic (Mees, 2003: 19).

nezávislosti,“ se stalo koloritem několika demonstrací, které se v Baskicku po vyhlášení autonomie konaly (Heiberg, 1989: 86).

Baskická vláda v čele s prezidentem Aguirrem už v době, kdy získalo Baskicko autonomii, nebyla schopna ovládat území všech třech provincií. Prakticky celá oblast Álavy již byla pod nadvládou frankistů (Mees, 2003: 20). V období, kdy občanská válka propukla naplno, fungovalo Baskajsko jako zcela nezávislý stát. Válečný konflikt se ho zatím nijak více nedotýkal a baskická vláda navázala zahraniční vztahy s několika dalšími zeměmi. Armádní jednotky této provincie, chovající se jako nezávislá země, podporovaly republikány (Heiberg, 1989: 88). To však nemůžeme říci o dalších oblastech Baskicka. Guipúzcoa stála stejně jako Baskajsko na straně republikánů, naopak Álava a Navarra projevovaly spíše svou podporu Francovi (Lecours, 2007: 70). Občanská válka pro většinu baskického obyvatelstva skončila pár týdnů po vybombardování starodávného města Guernica, symbolu baskického národa, německými letadly. Vzápětí padlo do rukou frankistů baskijské Bilbao a poté i kantabrijský Santander, kam se zbytky vojáků z baskických řad vzápětí přesunuly (Heiberg, 1989: 88-89).

3.5 Frankistické Španělsko a situace v Baskicku

Španělská občanská válka, která trvala mezi léty 1936 a 1939, znamenala konec baskických nadějí na udržení si autonomního statutu natož pak na nezávislost, po níž baskičtí nacionalisté toužili. Na jejím konci se z vítězství radoval generál Francisco Franco a všechny baskické snahy o vyjádření identity byly brutálně potlačovány. Dle rétoriky frankistů se mělo Španělsko stát kulturně homogenním celkem a právě existence lidí, kteří se identifikovali jako Baskové či Katalánci, mohla tento projekt narušit. Zásah proti aktivitám „ne-španělsky“ smýšlejících osob tak byl oprávněný, neboť podkopávaly reintegraci země (Lecours, 2007: 72). „España, una, libre y grande,“ tak znělo motto, jehož obrazem mělo být dle rétoriky frankistů „nové“ Španělsko (Heiberg, 1989: 90).

Ve druhé polovině 40. let vzaly za své také naděje exilových představitelů Baskicka, kteří po Francově vítězství působili v Paříži a po kapitulaci Francie v průběhu druhé světové války se přesunuli do New Yorku, na zahraniční pomoc v boji proti autoritářské vládě Španělska. Svět stál na pokraji studené války a Franco získal podporu západního bloku, který v něm viděl představitele anti-komunismu (Mees, 2003: 21-22). Jedinou nadějí na změnu se stal pro baskickou vládu pád frankistického režimu a přechod k demokracii (Lecours, 2007: 74). V Baskicku po celou dobu frankistické diktatury docházelo k systematickému potírání všeho baskického, v první řadě jazyka, jehož výuka byla zakázána a trestné bylo i užívání baskičtiny na veřejnosti (Urla, 1993: 822). Dokonce i lidé, kteří hovořili pouze baskicky, na veřejnosti začali raději užívat španělské ekvivalenty pro baskické pozdravy (Heiberg, 1989: 91).

Právě v době autoritářského režimu, který se velmi tvrdě vymezoval proti jakýmkoliv odstředivým tendencím, byla založena *Euskadi Ta Askatasuna*,⁴⁴ známá též pod svou zkratkou ETA. Tato organizace byla vytvořena v létě roku 1959 a své poslání chápala jako boj za osvobození Baskicka od španělského státu, přičemž si za vzor vzala alžírskou válku za nezávislost⁴⁵ a v 60. let začala se svými bojovými aktivitami vůči centrální vládě (Strmiska, 2001: 10-12). Jako hlavní ideologický zdroj

⁴⁴ Název organizace je překládán dvěma možnými způsoby. *Euskadi Ta Askatasuna* tak může být chápána jako „Baskicko a jeho svoboda“ či „Baskická vlast a svoboda“ (Strmiska, 2001: 10).

⁴⁵ Alžírská válka za nezávislost probíhala mezi léty 1954 až 1962. Jako počátek alžírského boje za samostatnost na Francii je chápáno povstání v Kabylsku z listopadu 1954, které zorganizovala alžírská organizace Revoluční výbor jednoty a akce (CRUA), o rok později přejmenovaná na Frontu národního osvobození (FLN). Francouzské jednotky však toto povstání potlačily a oproti předpokladům vůdců CRUA nevedlo k široké mobilizaci alžírského obyvatelstva. Boje mezi Francouzi a po nezávislosti toužícími Alžířany se však rozpoutaly vzápětí a citlivá otázka, jak vyřešit situaci v Alžírsku, vedla ke krizi uvnitř Francie. V roce 1958 po schválení nové ústavy a zavedení poloprezidentského režimu nastoupil do prezidentského úřadu Charles de Gaulle, který o rok později rozhodl, že budou zahájena jednání s představiteli alžírské prozatímní vlády o nezávislosti tohoto severoafrického území. Část francouzské armády v Alžírsku, jež s tímto rozhodnutím de Gaulla nesouhlasila, se pokusila o rebelii, ale tento puč vzápětí zkrachoval. Rozhovory mezi francouzskou a alžírskou stranou pokračovaly. Bylo dohodnuto, že proběhne referendum o vyhlášení nezávislosti, které se 1. července 1962 skutečně konalo. O dva dny později vyhlásilo Alžírsko nezávislost (Nálevka, 2000: 157-163). Tento konflikt se také zapsal do historie díky mnohým případům mučení a využívání teroristických praktik (Mortimer, 2000: 17).

radikálním Baskům sloužila kniha Frederica Krutwiga *Vasconia*⁴⁶, ve které její autor přirovnal postavení Baskicka ke kolonizovaným oblastem světa, přičemž osvobozenecká válka mu měla přinést nezávislost. Ve svém díle se nechal inspirovat názory Arany, Marxe, Lenina, Maa, Ho Či Mina či Clausewitze (Mees, 2003: 26). Radikální forma baskického nacionalismu v podobě využívání teroristických praktik, která byla ztělesněna v činnosti ETA, tak můžeme chápat jako odezvu na kulturní represe ze strany centrální moci (Collins, 1997: 245). Velké popularity dosáhla ETA nejenom na baskickém území na počátku 70. let, kdy po několika předchozích útocích, které se však soustředily spíše na „symboly moci“ v podobě pomníků apod., spáchala úspěšný atentát na policejního důstojníka, který byl známý svými tvrdými postoji právě vůči nacionalistům. Následovalo zatýkání členů ETA a soud s nimi vešel ve známost jako proces z Burgosu. Tato událost se však nestala demonstrací moci autoritářského státu, ale naopak byla terčem kritiky frankistického režimu ze strany evropských demokratických států. Stejně tak si získala ETA popularitu, když se jí v roce 1973 podařilo uskutečnit atentát na pravděpodobného Francova nástupce Carrera Blanca (Lecours, 2007: 80).

V období frankistického Španělska byla ETA považována za symbol odporu vůči autoritářskému centru. Můžeme tak říci, že ETA nahradila PNV, která byla do té doby ústředním mluvčím baskického nacionalismu (Mees, 2003: 27). Zároveň měla obrovskou podporu, a to nejenom mezi radikálními nacionalisty. ETA si dokázala vybudovat takovou pozici, že „otevřená kritika ETA byla posuzována jako otevřena

⁴⁶ Frederico Krutwig, myslitel španělsko-německého původu, který se podobně jako Arana učil sám baskicky, vydal tuto knihu v roce 1962. Jako ústřední prvek baskické identity viděl baskičtinu, kterou chápal jako symbol národa. Ve své knize mimo jiné vyjadřuje nesouhlas s tím, že Baskicko přišlo o svou faktickou nezávislost se ztrátou *fueros*, což tvrdil Arana. Naopak počátek baskické nesvobody viděl ve chvíli, kdy se začal ve Španělsku a ve Francii objevovat kapitalistický systém, který vedl k ekonomickému drancování Baskicka. Baskické provincie se tak dostaly do podobného postavení, ve kterém byly kolonie k mocnostem. Baskicko tak mělo začít bojovat o svou nezávislost podobně, jako se tomu dělo v koloniálních zemích. Tento boj měl vést k tomu, že bude poražen také kapitalismus a vznikne svobodné socialistické Baskicko (Heiberg, 1989: 111-112).

podpora režimu“ (Heiberg, 1989: 107)⁴⁷. Kdo tedy nebyl nacionalistou, byl chápán jako příznivec Franca (Lecours, 2007: 81). Zde vidíme další rovinu toho, kdo může být označen za Baska. Baskem je ten, kdo bojuje za svou identitu. Pojem „boj“ v nás samozřejmě bude rezonovat v tomto kontextu právě aktivity ETA. Nicméně je pod „bojem“ myšleno i to, že se Baskové budou účastnit demonstrací proti režimu, budou užívat baskičtinu, posílat své děti do nelegálních, ale i přesto stále fungujících *ikastolas*, vyvěšovat *ikurrini*, podporovat baskické fotbalové kluby v souboji s Realem Madrid, který symbolizuje centrum frankistické diktatury atd. Aktivní přístup k identitě je tak dalším rozměrem, který se v pochopení toho, kdo je a kdo není Baskem, můžeme zaobírat.

ETA přinesla do baskického nacionalismu ještě jeden prvek, který Aranovo myšlení postrádalo. Začala o poznání více operovat se symbolem baskického teritoria. Daleko větší důraz byl kladen také na francouzskou část Baskicka, o kterou se de facto do 60. let žádný nacionalista nestaral. „Zaspiak bat“, sedm v jednom, což symbolizovalo spojení sedmi baskických provincií (čtyř ležících ve Španělsku a tří ve Francii) do jednoho baskického státu, se stalo dalším populárním symbolem mezi Basky (Heiberg, 1989: 111). To samé platí o psané formě „Zaspiak bat“ $4+3=1$ (Šatava, 1994: 280). Pokud Baskové hovoří o nezávislosti, vždy uvažují o Baskicku ve smyslu transhraničního regionu mezi Španělskem a Francií.

Základní vstupenkou do „exkluzivní baskické společnosti“ byla však dle ETA baskičtina,⁴⁸ která nahradila Aranův koncept „baskické rasy“. Dle tohoto uvažování každý, kdo chce být Baskem, musí mít rád svou řeč. Kdo tedy mluví baskicky, je bezpochyby Baskem. Postupně se pak Baskem stává i ten, kdo se baskičtinu snaží naučit (Heiberg, 1989: 111-

⁴⁷ V originálu: „Open criticism of ETA was judged as open support for the regime“ (Heiberg, 1989: 107).

⁴⁸ Fakt, že byl baskickými nacionalisty v jejich ideologii kladen obrovský důraz na užívání baskičtiny, můžeme chápat také jako reakci na silný migrační proud do Baskicka, které znovu zažívalo ekonomický boom ne nepodobný tomu z konce 19. století (v době autoritářského režimu mělo Baskicko největší příjem ve Španělsku per capita). Do Baskicka přicházeli za práci lidé zejména z Galicie, Andalusie a Extremadury. Ústředním „problémem“ pro baskické nacionalisty bylo, že se tyto lidé odmítali učit baskicky, což je mimo jiné také důsledkem obtížnosti tohoto jazyka (Heiberg, 1989: 94-99).

116). Znovu zde pozorujeme uvažování, které bylo představeno během středověku jako jediná identifikace Basků, jež se do doby vydání Aranova díla objevila. Nicméně rozdíl můžeme vidět v tom, že v minulosti byli Baskové dle jazyka za Basky označeni z vnějšku, nyní tento požadavek vychází zevnitř této skupiny. Důraz na jazyk budeme moci sledovat i v letech po pádu autoritářského režimu.

3.6 Baskický nacionalismus od přechodu k demokracii po současnost

Francisco Franco sice zemřel v roce 1975, ale bezprostřední změnu pro situaci v Baskicku to v žádném případě nepřineslo. S Francovou smrtí nedošlo k okamžitému pádu diktatury, což můžeme vidět např. v tom, že byly v letech 1976 a 1977 zakázány oslavy baskického národního svátku, *Aberri Eguna* (Mees, 2003: 35). Postupem času však nastaly viditelné demokratizační kroky. Tím hlavním byla příprava ústavního dokumentu, který měl v zemi vytvořit systém autonomních regionů, přičemž se jedním z nich mělo stát také Baskicko. V Baskicku se ale v roce 1978 ozývali zástupci PNV⁴⁹ i nově utvořené strany *Herri Batasuna* (HB), která byla de facto politickým křídlem ETA, proti přijetí této ústavy v referendu. PNV nabádalo Basky, aby se hlasování zdrželi, HB naopak propagovala „ne“. Nasnadě byla klasická odpověď nacionalistů a to, že takováto ústava nezohledňuje pravou baskickou suverenitu (Lecours, 2007: 88).

Ústavní text byl nakonec po celém Španělsku schválen a došlo, což bylo také potvrzeno v referendu na baskickém území, k vytvoření Autonomního společenství Baskicka (*Euskadi*), které se skládá z provincií Biskajko, Guipúzcoa a Álava. Z historických oblastí na španělském území, které do Baskicka náleží, zde byla opomenuta Navarra, jež

⁴⁹ PNV se po přechodu k demokracii opět vrátila na „výsluní“ a znovu se stala ústřední představitelkou baskických politických sil (Heiberg, 1989: 121). Až do roku 2009, odkdy vládne koalice PP a PSOE, byla PNV také vždy vládní stranou v Autonomním společenství Baskicka. Ve španělských parlamentních volbách v roce 2011 dále získala křesla v parlamentu i nově vzniklá baskická politická formace *Amaiur*.

dostala samostatný status, přičemž se může v případě zájmu stát za dodržení předepsaných právních procedur součástí *Euskadi* (Mees, 2003: 41-42). Existence Autonomního společenství Baskicka pro oblast znamená, že si sama (respektive její vláda a parlament) rozhoduje zejména v záležitostech spojených se sociálními službami, kulturou a částečně také daněmi (Roach, 2007: 453).

Nemůžeme se tak v žádném případě divit, že od 80. let nastala renesance baskické kultury. Baskičtina se stala jazykem, který je vyučován ve školách, běžně užíván na veřejnosti i v médiích všeho druhu (Urla, 1997: 832). Rozkvět Baskicka, který nastal po pádu autoritářského režimu, můžeme dále vidět v otevření Baskické univerzity.⁵⁰ Stejně tak rozmach zažívala baskická rocková i folková muzika a nacionalistický vliv byl stále více znát ve sportovních symbolech Baskicka, fotbalových klubech Bilbao Athletic a Real Sociedad San Sebastián (Mees, 2003: 50-51).

Za takového stavu je pravděpodobné, že dojde také k navýšení počtu lidí, kteří ovládají baskičtinu. V současnosti však stále hovoří baskicky pouze 25 až 30% baskického obyvatelstva (Zabalo, 2008: 801-802). Musíme si totiž také uvědomit, že mezi těmi, kteří v Baskicku žijí „[...] je spousta lidí, kteří se cítí být Španěly nebo Francouzi. Mezi lidmi, kteří se cítí být Basky a bojují za Baskicko, jsou i tací, kteří tvrdí, že k tomu nepotřebují baskičtinu,“ říká mi Izaskun (Izaskun, 21. 7. 2011). Zároveň upozorňuje na to, že „[j]e také hodně lidí, kteří toho neumí dost a jazyk tolik nepoužívají, ale dělají spoustu věcí pro Baskicko a baskičtinu. Třeba dávají svoje děti do škol, kde mluví baskicky. Ale sami mají problém mluvit baskicky,“ dodává (Izaskun, 21. 7. 2011).

⁵⁰ Založení Baskické univerzity, *Universidad del País Vasco - Euskal Herriko Unibertsitatea*, znamenalo podstatnou změnu v terciálním vzdělávání v Baskicku. Do té doby museli baskičtí studenti odcházet na univerzity do jiných oblastí Španělska či si museli platit vysoké školné na soukromé Univerzitě Deusto v Bilbao (Mees, 2003: 49-50). V současné době nabízí Baskická univerzita možnost studovat všechny studijní programy ve španělštině i baskičtině. Více než třetina z celkového počtu 45 000 studentů, kteří univerzitu navštěvují, se rozhodlo studovat svůj obor v baskičtině (*Universidad del País Vasco - Euskal Herriko Unibertsitatea*: http://www.ehu.es/p200-hmencont/en/contenidos/informacion/basic_facts/en_inf/basicfacts.html – 6. 3. 2012).

I když se podle předchozích řádků zdá, že byl „baskický příběh“ úspěšně zakončen, musíme upozornit na to, že stále existuje několik zásadních problémů, které se této oblasti dotýkají.⁵¹ Jedním z nich je užívání mučení španělskými státními orgány, a to nejenom vůči baskickým nacionalistům, kteří jsou častým terčem těchto policejních praktik. Nemůžeme v žádném případě říci, že by takovéto praktiky skončily společně s pádem autoritářského režimu na sklonku 70. let (Makazaga, 2009: 9-10). Stejně tak je prakticky dennodenně diskutovanou otázkou problematika vězňů odsouzených za činnost v ETA⁵² (dále viz kapitola Baskičtí fanoušci, politika a uvědomování si

⁵¹ Jako ten hlavní se pro Basky, kteří touží po získání nezávislosti, jeví právě fakt, že tohoto společného cíle nebylo dosaženo.

⁵² Věznění baskických nacionalistů, kteří byli napojeni na ETA, je spojeno již s prvopočátky působení této organizace. V 60. a 70. letech docházelo ze strany nejenom baskické populace ke glorifikování lidí, kteří se za svou činnost proti frankistickému režimu dostali za mříže. Tento stav se nicméně změnil v 80. letech, kdy vláda Felipeho Gonzáleze z PSOE nabídla těm, kteří byli odsouzeni za svou činnost v ETA, možnost propuštění v případě, že nedostali trest za „krvavý zločin“. Pokud se chtěli dostat na svobodu, stačilo podepsat dokument, že protestují proti násilí a přetrhají všechny kontakty, které s ETA kdy měli. Problém byl v tom, že ten, kdo toto učinil, byl okamžitě označen baskickými nacionalisty za kolaboranta s režimem a veškeré sympatie k němu byly zatraceny (Mees, 2003: 102-103). Na druhou stranu González pokračoval v ustálené praxi a tyto vězně nechal rozmísťovat prakticky po celém Španělsku. Situace se nezměnila ani po roce 1996, kdy se moci chopil José María Aznar, jenž v předvolební kampani tvrdě kritizoval předchozí socialistické vlády mimo jiné také za takovéto chování vůči baskickým vězňům. V praxi však s tím, aby se tento trend změnil, nic neučinil (tamtéž: 103). Na problematiku baskických vězňů se poukazuje hned několik organizací a politických stran. V důsledku aktuálního dění ve španělské politice bychom nyní měli zmínit zejména baskickou politickou formaci *Amaiur*, jež ve volbách v roce 2011 získala ve španělské dolní komoře parlamentu sedm křesel, což je více než tradiční formace podporovaná Basky, PNV. Ze jeden z hlavních bodů svého politického programu, kromě deklarace snahy o politický boj za nezávislé Baskicko, považuje amnestii pro ty, kteří jsou ve vězení za svou činnost v souvislosti s ETA, či alespoň jejich přesun blíže domovům (*Euskal Irrati Telebista: New Coalition Amaiur makes a strong showing after ETA ends violence*, 21. 11. 2011: <http://www.eitb.com/en/news/politics/detail/780228/new-coalition-amaiur-makes-a-strong-showing-eta-ends-violence/> – 22. 11. 2011). Hlavními nositelkami myšlenky „návratu baskických vězňů domů“ jsou v první řadě nevládní organizace, jejichž členy jsou převážně příbuzní odsouzených a těch, kteří jsou nuceni žít v exilu. Z těchto organizací jmenujme zejména *Senideak*, který vznikl v roce 1991 (Espinosa Lorenzo, 2004: 199). Další nevládní organizace, které se zabíraly touto otázkou, *Gestoras Pro-Amnistia* a *Askatasuna*, byly v důsledku svého napojení na ETA zrušeny (Muro, 2004). Během druhé poloviny 90. let většinová baskická společnost začala podporovat snahy o to, aby baskičtí vězni mohli své tresty „odsedět“ v Baskicku či alespoň v jeho blízkosti. Právě snaha řešit tuto problematiku ze strany Madridu se jevila jako vhodný impuls k tomu, aby byla zahájena jednání mezi ETA (respektive baskickými nacionalisty) a centrální vládou. Dokonce byl navržen plán, že by většina baskických vězňů měla být přemístěna do čtyř věznic v Baskicku a zbývající vězni by měli být přesunuti do dalších deseti vězení poblíž baskických hranic. Nicméně zůstalo pouze u plánu, který nebyl nikdy zaveden do praxe, a tak v roce 1997 pouze třicet z 554 lidí, kteří byli odsouzeni za svou činnost v ETA, vykonávalo svůj trest v žalářích na území Baskicka (Mees, 2003: 104). Obdobná situace trvá i nyní, kdy pouze čtveřice takovýchto vězňů tráví dobu plnění svého trestu v Baskicku. Největší počet, 518 odsouzených, je uvězněn ve španělských celách, 137 ve Francii a šestice v dalších evropských státech (*Senideak: Euskal Presoak Politikoen zerrenda*:

příslušnosti k národu) či rušení baskických organizací všeho druhu za, ať už opravdové či fiktivní, napojení na ETA.

Zároveň ne všichni baskičtí nacionalisté se s tímto řešením ztotožňovali. ETA nesouhlasila v první řadě s faktem, že autonomii získala pouze část Baskicka.⁵³ Zejména z tohoto důvodu se rozhodla, že bude ve svých aktivitách z let minulých pokračovat. Do 80. let tak vstoupila několika atentáty, pumovými útoky a únosy (Strmiska, 2001: 24-35). Právě tato dekáda byla v historii baskické teroristické organizace obdobím, kdy si na své konto připsala nejvíce obětí. V nastoleném trendu pokračovala i během 90. let, ale postupem času se její image ve veřejném mínění v Baskicku stále zhoršovala (Mees, 2003: 74-75). Pomyslnou událostí, po které klesla podpora ETA pod „bod mrazu“, byl únos a následná vražda devětadvacetiletého politika Lidové strany (PP) Miguela Ángela Blanca v roce 1997 (Crumbaugh, 2007: 368-369). Masové demonstrace proti činnosti ETA byly k vidění po celém Španělsku, Baskicka nevyjímaje. Dle průzkumu z roku 1997 takřka pět z deseti Basků participovalo alespoň na jedné z demonstrací, které se uskutečnily na protest proti akcím ETA (Mees, 2003: 99). V následných letech baskická teroristická organizace několikrát vyhlásila příměří, ale většinou vždy po určité době následoval její další útok. V lednu roku 2011 došlo k tomu, že předchozímu příměří mezi ETA a španělským centrem byl dán přívlastek trvalé.⁵⁴

3.7 Shrnutí: Kdo je a kdo není Bask? Historické i současné pohledy na baskickou identitu

V této části práce jsem se snažil na základě historického vývoje baskického nacionalismu představit několik způsobů, jakými se Baskové identifikovali či se identifikují. Pro přehlednost si je znovu velmi stručně

http://www.etxerat.info/fitxategia_ikusi.php?id_fitxategia=3210;

http://www.etxerat.info/fitxategia_ikusi.php?id_fitxategia=3211 – 29. 11. 2011).

⁵³ Viz slogan ETA „Zaspiak bat“.

⁵⁴ BBC: *What is ETA?*, 20. 10. 2011: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11183574> – 18. 11. 2011.

přiblížíme na následujících řádcích. S těmito konstrukcemi toho, kdo je Bask, budeme pracovat v následující části textu, která se věnuje ústřednímu bodu práce. Tím je pohled na baskickou sociální identifikaci sportovní optikou.

3.7.1 Bask jako ten, kdo má baskický původ

Jak jsme si představili dříve, tak s tímto chápáním, kdo je a kdo není Bask, přišel „otec“ baskického nacionalismu Sabino Arana Goiri. Samotný Arana se přímo odvolával na existenci něčeho, co označoval jako baskickou rasu. V symbolické rovině můžeme pozorovat Aranův důraz na baskický původ např. ve chvíli, kdy PNV, kterou založil, přijímala nové členy, či v okamžiku, kdy vymýšlel nový název pro Baskicko (podrobněji viz kapitola Sabino Arana a jeho pohled na baskickou identitu).

3.7.2 Bask jako ten, kdo mluví baskicky

Později bylo Aranovo uvažování nahrazeno důrazem na jedinečný jazyk Basků, na baskičtinu. S takovýmto uvažováním jsme se však mohli setkat již v dobách středověkých (viz Collins, 1997: 159), nicméně svou úlohu baskičtina sehrála zejména v období existence frankistického režimu. Velký důraz je na ní kladen i nyní, kdy je považována za nositelku baskické kultury. V této souvislosti bychom mohli připomenout názor baskických nacionalistů na baskičtinu, kteří tvrdí, že „všichni ti, kteří mluví baskicky, jsou Baskové. Všichni ti, kteří se učí baskicky, se Basky stanou“ (Heiberg, 1989: 116)⁵⁵.

⁵⁵ V originálu: „All those who speak Basque are Basque. All those who learn Basque become Basque“ (Heiberg, 1989: 116).

3.7.3 Bask jako ten, kdo bojuje za Baskicko

Nádech „boje“ dostala baskická identita zejména v období frankistické diktatury. Nicméně, jak bylo připomenuto v jedné z předchozích kapitol, nechápejme zde pouze „boj“ ve spojitosti s akcemi ETA apod. Bojem rozumějme i to, že v době autoritářského Španělska bylo např. trestné užívání baskičtiny či vyvěšování *ikurrini*. Pod „bojem za Baskicko“ můžeme však chápat také různé současné aktivity na podporu vězňům odsouzeným za spolupráci s ETA (viz poznámka čarou č. 52), vydávání médií v baskičtině, posílání dětí do *ikastolas* atd. De facto bychom zde mohli vyjmenovat všechny činnosti, které jsou nějak spojené s ochranou a prosazováním baskické kultury. To znamená, že zde hovoříme obzvláště o boji v symbolické rovině. Baskem se tedy stává ten, kdo ke své baskické identitě přistupuje aktivně.

4 POHLED NA BASKICKOU IDENTITU SPORTOVNÍ OPTIKOU

V předchozí části textu jsme si představili tři základní přístupy, na jejichž základě docházelo či stále dochází k přidělení etikety Baska. V úvodu do této kapitoly však s těmito různými pohledy na to, kdo je a kdo není Bask, ještě pracovat nebudeme. Nejprve si musíme vytyčit sportovní prostředí, ve kterém budeme moci nejlépe demonstrovat odpověď na ústřední otázku diplomové práce.

V okamžiku, kdy si jasně vymezíme sportovní odvětví, ve kterém se budeme v dalších částech práce pohybovat, zaměříme se přímo na sledování baskické sociální identifikace skrze sport. Právě v tomto místě přijde na řadu aplikace přístupů k baskické identitě, které byly stanoveny v předchozí kapitole. Na konci této (sportovní) kapitoly bychom již měli znát odpověď na to, kdo je Bask, respektive kdo může být za Baska označen, a tudíž se jím stává.

4.1 Sport, nacionalismus a Baskicko

Pro Baskicko a jeho specifickou kulturu je typická obliba tamních tradičních sportů a her, které jsou označovány jako *herri kirolak*. Tyto hry však chápou spíše jako součást baskického folklóru než něco, co bychom mohli považovat za samostatnou kategorii sportu. V naprosté většině z nich se nepořádají žádné oficiální světové šampionáty a ani se nekonají nějaké pravidelné soutěže. Naopak se s nimi můžeme regulérně setkávat na různých baskických festivalech a slavnostech.

Jako nejznámější příklad tradičního baskického sportu můžeme uvést hru pelota,⁵⁶ ve které se od 50. let pravidelně pořádá mistrovství světa, i když toto označení je zavádějící, neboť na něm participují převážně pouze Baskové. První se uskutečnilo v roce 1952 v baskickém San Sebastián. Mezinárodní šampionát v pelotě se kromě baskických provincií Španělska konal v následujících letech také ve francouzském Baskicku, Uruguayi, Mexiku a na Kubě. V roce 1900 byla pelota poprvé a naposledy v historii na programu olympijských her.⁵⁷ Hraní peloty tedy považují spíše za lokální záležitost.

Úlohu národního sportu by pro Basky mohl hrát fotbal. Nicméně tomu tak není, neboť zde v první řadě neexistuje oficiální reprezentace uznaná ze strany FIFA. To znamená, že baskický reprezentační výběr⁵⁸, který zde existuje, nemá zajištěné pravidelné zápasy s ostatními národními týmy. U státních národů je velmi často právě jejich reprezentační fotbalový tým nositelem identity. Sounáležitost k národu je

⁵⁶ Pelota je míčovou hrou tenisového typu, kterou proti sobě hrají družstva nebo jednotlivci. Soupeři odpalují míče proti zdi, přičemž se může pouze jednou dotknout země a poté odehrát. Pokud tak hráč neučiní či odehraje míč mimo, získává jeho soupeř bod. Kdo jako první získá pětadvacet bodů, vyhrává.

⁵⁷ *The International Federation of Basque Pelota*: <http://www.fipv.net/en/el-juego/competition-historical> – 21. 2. 2012.

⁵⁸ V jeho barvách nastupují, podobně jako v jakýchkoliv jiných reprezentacích, fotbalisté z profesionálních soutěží. Např. v utkání s Katalánskem, které se odehrálo na stadionu Bilbao Athletic v prosinci 2007, hráli za Baskicko Asier del Horno (vítěz anglické Premier League s Chelsea a nyní fotbalista Levanta), Fernando Llorente (hráč Bilbao Athletic a zároveň také španělský reprezentant), Gaizka Mendieta (bývalý fotbalista Valencie, římského Lazia či FC Barcelona a zároveň také reprezentace Španělska) nebo Joseba Etxeberria (během své aktivní kariéry nastupoval pouze za baskické týmy, ale působil i ve španělském reprezentačním výběru) (*Euskadiko Futbol Federakundea – Federación Vasca de Fútbol*: <http://www.eff-fvf.org/pub/verFicha Partido.asp?idioma=ca&idPartido=149> – 21. 2. 2012).

následně potvrzována a obnovována během pravidelných důležitých utkání s reprezentacemi jiných zemí, v nejlepším případě s nějakým „historickým“ rivalem, či v období kontinentálních mistrovství nebo světového šampionátu. Takováto situace v Baskicku nenastává, i když baskická reprezentace hraje přátelská utkání s oficiálními i neoficiálními reprezentačními výběry jiných států či národů. Jmenujme např. střetnutí s Katalánskem, Estonskem, Ghanou, Marokem či Venezuelou.⁵⁹ Zápasy toho celku se ale nekonají často. V posledních desíti letech odehrál baskický fotbalový výběr pouze dvanáct utkání, když mezi roky 2007 a 2010 dokonce nenastoupil ani k jednomu klání.⁶⁰ Zároveň o existenci baskické reprezentace ví jen naprostá menšina světových fotbalových příznivců.

Nebylo tomu však vždy a v době konání občanské války ve Španělsku byl baskický fotbalový výběr na turné po Latinské Americe. Franco si byl dobře vědom potenciálu, který může fotbal mít, a tak požadoval, aby FIFA jeho zápasy zakázala. Ta nakonec s budoucím vládcem Španělska souhlasila, ale i tak baskická reprezentace pět klání odehrála (Murray, 1999: 35). V současné době však už baskický reprezentační výběr potenciál, kterým se mohl pyšnit v první polovině minulého století, nemá, což je podle mého názoru důsledkem naprosté nepravidelnosti v hraní zápasů, které mají zároveň pouze přátelský charakter, i nestálé sestavě.

Kopaná má v tomto regionu dlouholetou tradici také díky své geografické blízkosti s Velkou Británií. Bilbao Athletic, pravděpodobně nejslavnější baskický klub, bylo založeno dříve než FC Barcelona či Real Madrid.⁶¹ Stejně tak v tomto celku z Bilbaa můžeme pozorovat nacionalistické prvky. Jako symbol baskického nacionalismu zde vidíme už samotný klubový název. „Anglické jméno tohoto klubu je přičítáno jednak britskému vlivu a jednak tomu, že pro místní je všechno španělské podezřelé“ (Hunt, 2006: 222). Nicméně fotbalových názvů, které ukazují

⁵⁹ *Euskadiko Futbol Federakundea – Federación Vasca de Fútbol*: <http://www.eff-fvf.org/pub/calendario/EliminatariaSelEspecial.asp?idioma=ca&idCompeticion=15> – 21. 2. 2012.

⁶⁰ Tamtéž.

na spřízněnost s Velkou Británií, kolébkou moderní kopané, najdeme bezpočet všude na světě. Pro baskickou identitu je daleko důležitější, že „[...] do klubu jsou vybíráni pouze Baskové“ (tamtéž). Za první tým Bilbao Athletic dle klubové politiky tak mohou nastupovat pouze hráči, kteří prošli mládežnickými týmy Bilbao nebo mládežnickými týmy jiných baskických celků, přičemž sem jsou započítány všechny kluby z Biskajka, Guipúzcoy, Álavy, Navarry, Lapurdi, Soule a Basse Navarry. Stejně tak mají možnost hrát za Bilbao Athletic ti, kteří se v těchto provinciích narodili.⁶² V polovině 90. let se diskutovalo, zda se touto klubovou politikou bude celek z Bilbao řídit i nadále. Fanoušci klubu z největšího baskického města dali vedení Bilbao jasně najevo, že tento způsob rekrutování nových hráčů stále podporují.⁶³ Bilbao Athletic hrálo roli symbolu všech Basků zejména v období frankistického režimu. V roce 1958 se jeho hráčům podařilo porazit na madridském Stadionu Santiaga Bernabéua ve finále Španělského poháru domácí Real Madrid. V hledišti sledovalo triumf baskické jedenáctky přes 30 000 Basků (Shaw, 1988: 302). Během 70. let se pak právě tribuny baskických fotbalových stadionů, v čele s tím, na kterém nastupovalo při svých domácích zápasech Bilbao, staly místem, kde se objevovaly frankistickým režimem zakázané *ikurrini* (tamtéž: 305-306). V roce 1976, kdy bylo vyvěšování baskických vlajek ještě trestné, při utkání Realu Sociedad San Sebastián a Bilbao Athletic kapitáni⁶⁴ obou baskických klubů při nástupu na hrací plochu společně *ikurriñu* přinesli. Tato událost je významná tím, že se jednalo o vůbec první okamžik, kdy bylo veřejné vyvěšení baskické vlajky tolerováno a nedošlo k potrestání žádného z aktérů.⁶⁵

⁶¹ Bilbao Athletic bylo založeno již v roce 1898, FC Barcelona o rok později a Real Madrid v roce 1902.

⁶² *Bilbao Athletic*: <http://www.athletic-club.net/web/main.asp?a=2&b=1&c=1&d=0&idi=2> – 20. 2. 2012.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ V této souvislosti zmiňme kapitána Bilbao a brankářskou jedničku španělského národního týmu Josého Ángela Iribara. Tento gólman se nikdy nebál dát najevo své politické názory, které byly v rozporu s oficiálními stanovisky. Už během své sportovní kariéry se nechával prezentovat jako baskický nacionalista. Ve druhé polovině 70. let se z politických důvodů zřekl svého místa ve španělské reprezentaci a v roce 1979 se stal členem politické strany *Herri Batasuna* (Shaw, 1988: 380).

⁶⁵ *Fútbol y Pasiones Políticas: Athletic y Real Sociedad abren el derbi vasco con una Ikurriña todavía prohibida en 1976*, 22. 7. 2010:

Nejenom Bilbao Athletic, ale i Real Sociedad San Sebastián a pamplonská CA Osasuna vyznávaly podobný způsob rekrutování nových hráčů jako klub z hlavního města provincie Baskajska (Shaw, 1988: 66). Oba dva celky ale postupně od této praxe, na rozdíl od Bilbao, upustily. Pamplona tak učinila v době nástupu Franca k moci, přičemž se stala klubem, za který hrají fotbalisté z Navarry a jiných španělských regionů. Hráče původem z Autonomního společenství Baskicka bychom tu našli minimálně⁶⁶ (tamtéž: 295, 373). Domnívám se, že Osasunu v současné době můžeme považovat za klub, který se prezentuje spíše než baskický jako navarrský. V symbolické rovině vidíme navarrskou identitu Osasuny dále v pojmenování domácího hřiště jako *Estadio Reyno de Navarra*, Stadion Navarrského království, či v hymně, která je oproti písním dvou předchozích zmíněných baskických celků jako jediná ve španělštině. Hymny Athletica Bilbao i Realu Sociedad San Sebastián jsou baskické.⁶⁷ Dále pak Osasuna na rozdíl od Real Sociedad San Sebastián a Athletica Bilbao žádným způsobem neupozorňuje na baskickou identitu prostřednictvím klubových barev či symbolů obsažených na dresech. Trikoty Athletica pro venkovní zápasy obsahují pouze barvy, které známe z *ikurrini*.⁶⁸ Fotbalisté San Sebastiánů mají *ikurriñu* vyobrazenou na levém rukávu.⁶⁹ Pokud bychom tedy uvažovali o baskických fotbalových celcích, většinu fotbalových příznivců napadne jmenovat daleko více klub z Bilbao či San Sebastiánů než z Pamplony.

Vidíme, že i kopaná je prostředím, kde se prosazuje baskický nacionalismus. Nicméně na území Baskicka existuje mnoho klubů, které jsou s myšlenkou baskického nacionalismu propojeny, ale na druhou stranu mezi nimi také existuje rivalita, která je k vidění při vzájemných střetnutích. Během utkání mezi Bilbaem Athletic a San Sebastiánem jsou

<http://www.futbolypasionespolicas.com/2010/06/athletic-y-real-sociedad-abren-el-derbi.html> – 20. 2. 2012.

⁶⁶ Pro jarní část fotbalové sezóny 2011/12 byl brankář Asier Riesgo Unamuno jediným hráčem Osasuny, který pochází z jiných oblastí Baskicka než Navarry.

⁶⁷ *Athletic Bilbao: Himno*: <http://www.athletic-club.net/web/main.asp?a=2&b=1&c=5&d=0&idi=2>; *Osasuna AC: Himno*: <http://www.osasuna.es/dev/club/himno>; *El Futbolín: Himno del Real Sociedad de San Sebastián*:

<http://www.elfutbolin.com/equipos/realsociedad/realsociedad/himno.asp> – vše 24. 2. 2012.

⁶⁸ Viz obrázek č. 1 v příloze.

⁶⁹ Viz obrázek č. 2 v příloze.

v hledišti Baskové. Jejich baskická národní identita však bude po dobu probíhání střetnutí zatlačena do ústraní identitou klubovou. Každý španělský region Baskicka má také svůj hlavní, tj. v tomto kontextu chápáno jako neúspěšnější, celek, takže bychom mohli zápasy mezi těmito kluby chápat jako souboj různých baskických provincií.⁷⁰

Dalším sportem, ve kterém můžeme na baskickém území sledovat výraznější nacionalistické prvky, je ragby. Ve francouzském Baskicku, v Biarritzu, existuje ragbyový celek Biarritz Olympique Pays Basques, který působí v nejvyšší francouzské ragbyové soutěži.⁷¹ Jak už název napovídá, klub se snaží tvářit jako baskický. Zároveň je na jeho domácích trikotech také vyobrazena, podobně jako u venkovních dresů Bilbao Athletic, *ikurriña*.⁷² Proč bychom tedy nemohli zkoumat baskickou identitu prostřednictvím tohoto týmu? Jednoduchou odpovědí by mohlo být, že ragby nemá tak velkou popularitu ve španělských provinciích Baskicka jako před chvílí představený fotbal nebo cyklistika, které se budu věnovat v následujících řádcích. Nicméně zde nastává složitější situace, neboť ragby ve francouzských částech Baskicka, kde leží zmíněný Biarritz, určitě oblíbenou kratochvílí je⁷³ a pro francouzské Basky může pocit sounáležitosti s týmem z Biarritzu napomáhat utváření jejich baskické identity. Jak se tedy s touto záležitostí vypořádáme? Rozhodl jsem se, že se má práce bude primárně zabývat cyklistikou v Baskicku, která prokazatelně hraje velmi důležitou roli v uvědomování si identity ve francouzské i španělské části Baskicka (viz následující kapitola). Mé rozhodnutí bylo dále ovlivněno také dostupnějšími zdroji a sítí kontaktů, které jsem si vytvořil. Zároveň zde hrála důležitou roli také technická záležitost, kterou je má neznalost francouzštiny, což by případný výzkum v této baskické oblasti značně zkomplikovalo. Zkoumání baskické identity (zejména ve třech baskických provinciích ve Francii) prostřednictvím

⁷⁰ Bilbao Athletic je z Biskajska, Real Sociedad San Sebastián z provincie Guipúzcoa, Osasuna Pamplona z Navarry (přičemž, jak jsem v práci ukázal, ji můžeme chápat spíše jako navarrský než baskický klub) a z hlavního města Álavy Vitorie-Gasteiz je druholigové Deportivo Álaves.

⁷¹ Podrobněji viz *Biarritz Olympique Pays Basques*: <http://www.bo-pb.com/> – 12. 4. 2012.

⁷² Viz obrázek č. 3 v příloze.

⁷³ Ostatně stejný pohled na ragby panuje na celém území Francie respektive Španělska. Francie má jeden z nejlepších minimálně evropských ragbyových týmů, naopak španělská ragbyová reprezentace v podstatě žádné velké úspěchy v historii nezaznamenala.

ragby, které by mohlo být určitě velmi zajímavé, je tak nad rámec této diplomové práce.

4.2 Pohled na baskickou identitu prostřednictvím cyklistiky

4.2.1 Cyklistika a Baskicko

Dalším tradičním, a z hlediska nacionalismu velmi důležitým, sportem v Baskicku je cyklistika. „Cyklistika má v Baskicku obrovskou tradici a je od Baskicka neoddelitelná,“ tvrdí bývalý profesionální cyklista Patrick Sinkewitz⁷⁴ (Sinkewitz, 14. 11. 2010). Sinkewitz není zdaleka jediný, kdo má takovýto názor. „Pod slovem Baskicko se dá těžko představit něco jiného, nežli dřina, krása a silné pouto k světové cyklistice. [...] Lidé v Baskicku přímo cyklistikou žijí a atmosféra je nepopsatelná,“ uvažuje o cyklistice v této části světa český jezdec Pavel Stuchlík⁷⁵ (Stuchlík, 5. 11. 2010). Svě může o cyklistice v Baskicku říci také švýcarský závodník Mathias Frank,⁷⁶ jenž se v sezóně 2011 zúčastnil všech tří velkých cyklistických podniků, které se na území Baskicka konaly.⁷⁷ „Baskičtí fanoušci jsou velmi nadšení a snadno je rozeznáte, protože jsou často oblečeni v oranžové.“⁷⁸ Také vidíte na určitých místech hodně baskických vlajek,“ říká na adresu příznivců cyklistiky z tohoto regionu (Frank, 19. 3. 2011). Cyklističtí fanoušci z Baskicka mají mezi samotnými závodníky velmi dobrou pověst. „Baskičtí fanoušci jsou úžasní, povzbuzují každého... Skutečně [to je] příjemné,“ přitaká Paul Martens⁷⁹

⁷⁴ Patrick Sinkewitz je německý cyklista, který závodil mimo jiné za T-Mobile či českou stáj PSK Whirpool-Author. Je několikanásobným účastníkem Tour de France a španělského závodu Vuelta a España. V době psaní této diplomové práce má pozastavenou sportovní činnost za podezření z dopingu.

⁷⁵ Pavel Stuchlík je český závodník, který si jako vůbec první Čech vyzkoušel angažmá v čínském kontinentálním týmu.

⁷⁶ Švýcar Mathias Frank je závodníkem BMC Racing Teamu. V roce 2011 obsadil celkově šesté místo na závodu Okolo Švýcarska, rok předtím zvítězil na stejném podniku v bodovací i vrchařské soutěži.

⁷⁷ Mám na mysli dubnový etapový závod Vuelta Ciclista al País Vasco, Clásicu San Sebastián a Vuelta a España, která zamířila na baskické území po třiatřicetileté absenci.

⁷⁸ Oranžová je barvou trikotů Euskaltelu Euskadi. Podrobněji se také tomuto symbolu de facto baskického nacionalismu budu věnovat v jedné z následujících kapitol.

⁷⁹ Paul Martens je německý profesionální cyklista, který závodí za nizozemskou stáj Rabobank.

(Martens, 14. 3. 2011). Baskický profesionální jezdec Juan José Oroz⁸⁰ považuje cyklistiku za zcela zdomácnělou. „Je jedním z klasických domácích sportů stejně jako pelota. Obvykle je normální, že v mnoha rodinách mají nějakého cyklistu,“ říká závodník Euskaltelu Euskadi (Oroz, 19. 2. 2012).

Čím je však (profesionální) cyklistika z pohledu zkoumání nacionalismu odlišná od peloty či fotbalu, které, jak jsme si dokázali v předchozí kapitole, mají v baskickém prostředí bezesporu také dlouhou historii a tradici? Oproti pelotě má globální dosah, ale tím se může fotbal pyšnit také. Pokud se podíváme blíže na kopanou v Baskicku, zjistíme, že neexistuje žádný klub, který by byl schopný oslovit všechny baskické sportovní fanoušky. Takovouto roli by mohl být schopen hrát baskický fotbalový výběr, ale není tomu tak. Aby totiž fotbalová reprezentace Baskicka mohla neustále působit na baskické obyvatele a napomáhat v jejich utvrzování, že jsou Basky, potřebuje být viděna. Neboť se nejedná o oficiálně uznaný národní celek, počet utkání, které odehraje, je v porovnání s ostatními reprezentacemi (uznaných států a národů) mizivý. Může stačit jedno jediné utkání za rok k tomu, aby si Baskové stále uvědomovali svou sounáležitost? Domnívám se, že nikoliv.

Naopak cyklistika tento široký dosah svého působení v Baskicku má. Cyklistická sezóna trvá od ledna do listopadu. To znamená, že (nejenom) baskickým sportovním fanouškům chystá s nadsázkou řečeno každý den velká vítězství, dech beroucí zápletky či kruté prohry. Zároveň nastavení cyklistických soutěží na světové úrovni nepřímo umožňuje, aby něco, co bychom mohli nazvat národní cyklistickou stájí Basků, existovalo. Pokud nepočítáme světový šampionát, kde mezi sebou soupeří oficiálně reprezentace států, nejprestižnějších závodů sezóny se účastní komerční týmy, které většinou splňují „globální kritéria“. Jsou jimi najímáni jezdci z celého světa a to samé platí o sponzorech. Vstupenkou do nejpopulárnějších závodů je pak licence Světové cyklistické federace, kterou může získat kdokoliv, kdo má dostatek peněz a je schopen do své

⁸⁰ Juan José Oroz je Bask a závodí za baskickou stáj Euskaltel Euskadi. Má zkušenosti se všemi třemi závody Grand Tours i nejnáročnějšími jednorázovými podniky v čele s Kolem

stáje nabrat kvalitní závodníky.⁸¹ Můžeme se však setkat také s týmy, které nesplňují tento „klasický“ komerční charakter. Ze současného profesionálního pelotonu se jedná o kazašskou stáj Astana či ruskou Kaťuši, které chápou jako nástroj kulturní diplomacie Kazachstánu respektive Ruska.⁸² Snahu být národním týmem můžeme dále vidět v roce 2012 u nově vzniklé australské stáje Green Edge a britské Sky, které se snaží pracovat převážně s domácími cyklisty.⁸³ Reprezentantem svých regionů se snaží být také kontinentální stáj Andalucía, jež reprezentuje, jak již z názvu vyplývá, tuto španělskou komunitu, nebo francouzská ekipa Bretagne – Schuller, která je spojována s Bretaní. Dále bychom v této souvislosti neměli zapomenout na Xacobeo Galicia, která měla být neoficiální reprezentací Galicie, ale po několika letech, dopingových skandálech a marného hledání sponzora, zanikla.

Stájí, která se prezentuje jako ojedinělý cyklistický tým světa, je určitě baskický Euskaltel Euskadi, za který mohou jezdit pouze baskičtí cyklisté. Zároveň je tým primárně sponzorován pouze baskickými společnostmi v čele s baskickou vládou a provinciemi a jezdí na kolech baskické výroby.⁸⁴ Dalším plusem Euskaltelu Euskadi je, oproti baskickým fotbalovým týmům a pelotě, fakt, že je na očích prakticky od ledna do listopadu, kdy se konají cyklistické závody, a tak na sebe neustále upozorňuje. Široká sportovní veřejnost tuto stáj chápe jako baskickou

Flander a Paříž-Roubaix.

⁸¹ Přidělení licence ProTeam se projednává každým rokem po skončení cyklistické sezóny. Kromě finanční stability týmů je dalším z hlavních kritérií předchozí úspěšný rok. Každý cyklista, který za tu či onu stáj jezdí, dostává body podle umístění v závodech, které jsou odvozeny od jeho náročnosti apod. Licenci ProTour obdrží každý rok osmnáct týmů, jejichž jezdci mají nejvyšší součet bodů. Pokud závodník mezi sezónami přestoupí, jeho bodový zisk přechází do klubu s ním.

⁸² Můžeme to pozorovat již v samotných názvech stájí i v barvách dresů, kdy je trikot Astany vyveden v barvách kazachstánské vlajky a na dresech Kaťuše vidíme (od roku 2011) rudě zobrazený Chrám Vasila Blaženého. Zároveň jsou oba dva týmy sponzorovány státními podniky (Samruk Kazyna v případě Astany a Gazprom u Kaťuši).

⁸³ Sky se oproti Green Edge podařilo získat na svou soupisku všechny velké osobnosti britské silniční cyklistiky v čele se spurterem Markem Cavendishem a Bradleyem Wigginsem. Součástí týmu jsou však také závodníci z Norska, Kolumbie, Itálie, Španělska, Kanady, Běloruska, Švédska, Rakouska, Německa i Baskicka (*Sky Pro Cycling*: <http://www.teamsky.com> – 21. 2. 2012). Na druhou stranu se Green Edge o získávání největších hvězd tamní cyklistiky ani nepokoušel (a jen těžko by uspěl s přetáhnutím australského vítěze Tour de France z roku 2011 Cadela Evanse) a spíše se zaměřuje na mladé australské jezdce.

⁸⁴ *Fundación Euskadi Ciclista*:

http://www.fundacioneuskadi.com/pag/ca_equipo_patrocinadores.asp?cod=0&cod2=5&ocultar=1&ocultarp=1 – 21. 2. 2012.

cyklistickou reprezentaci. „Je to jakýsi baskický národní tým s jezdci jenom z této oblasti,“ shrnuje typický názor na specifičnost Euskaltelu Euskadi profesionální cyklista Mathias Frank (Frank, 19. 3. 2011). Z toho vyplývá, že cyklistika je v tomto kontextu ideálním sportem, který díky existenci Euskaltelu Euskadi ustavičně klade důraz na to, aby se Baskové uvědomovali, že jsou Basky.

Dříve, než se budeme věnovat Euskaltelu Euskadi a baskické identitě, podíváme se na vývoj cyklistiky nikoliv jen v Baskicku z pohledu nacionalismu.

4.2.2 Závody „Okolo ...“ jako symbol národní jednoty nejenom v Baskicku

Cyklistika má oproti předchozím zmíněným hrám z pohledu zkoumání nacionalismu jednu výhodu. Tou je prostředí, ve kterém se cyklistické podniky konají. Trasy zejména etapových závodů hrají důležitou symbolickou roli, což můžeme prezentovat na genezi neslavnějších cyklistických etapových závodů. Takovéto cyklistické podniky můžeme, jak ukazuje Anne-Marie Thiessová na příkladu Tour de France, chápat jako „hrdinský epos“, který je dramatickou bitvou „[...] s nástrahami přírody, zimou, vedrem, deštěm, ale i příšernými stoupáními [...]“ a zároveň poutí „[...] křížem krážem po důvěrném národním území“ (Thiessová, 2007: 215).

Nejstarším etapovým závodem⁸⁵ je právě francouzská Tour de France, která se poprvé konala v 1903. Slovní spojení *tour de France* má historický základ už v polovině 16. století, kdy francouzský panovník Karel IX. dva roky objížděl své panství, přičemž svou cestu chápal jako inspekční. Po Karlovi IX. s *tour de France* pracuje francouzský historik Jules Michelet, jenž vydává dílo *Tableau de la France*, které můžeme chápat jako historizující cestopis po Francii. Toto slovní spojení se následně objevilo v názvech dvou dalších knih. První byla *Le Tour de la*

⁸⁵ Přehled vybraných etapových závodů a rok konání jejich prvního ročníku naleznete v tabulce č. 1 v příloze.

France par deux enfants, jež byla určena žákům základních škol. Jedná se o příběh, který líčí putování dvou bratrů po Francii a jejich poznávání francouzské historie a geografie. George Sand dále v polovině 19. století vydala *Le Compagnon du Tour de France*, ve kterém se její čtenáři seznamují s různými oblastmi Francie (Campos, 2003: 152-156). Také díky užití tohoto pro Francouze známého spojení k označení závodu okolo Francie, získal cyklistický podnik prakticky okamžitě popularitu po celé zemi. Zakladatelé Tour de France tak určitě napomohli budování národa (tamtéž: 157-158). Musíme si totiž uvědomit, že v období vzniku slavného závodu doznívala Dreyfusova aféra, která rozdělila Francii na dva nesmiřitelné tábory a vznik Tour de France byl jejím nepřímým důsledkem.⁸⁶ V tomto období tak byla ve Francii cyklistika „[...] jediným sportem schopným národního sjednocení [...]“ (Hill, 1997)⁸⁷.

Druhým nejstarším cyklistickým podnikem je Giro d'Italia, jehož první ročník se konal v roce 1909. Z italského etapového podniku, jak jeho zakladatelé z deníku *Gazzetta dello Sport* tvrdili, měl vzniknout největší rival francouzskému závodů⁸⁸ (Evans, 1996: 94). Pokud se na toto konstatování budeme dívat nacionalistickým pohledem, vidíme v něm jasnou rivalitu mezi oběma národy. Také v tomto případě tedy měla existence cyklistického závodu posílit pocit sounáležitosti mezi obyvateli státu, kde samotná soutěž probíhala. Dva roky po pořádání prvního ročníku Gira d'Italia byl založen první etapový závod ve Španělsku, katalánská Volta Ciclista a Catalunya. Geneze tohoto cyklistického podniku měla být chápána jako zpráva Katalánska ostatním oblastem Španělska o modernosti tohoto regionu.⁸⁹

Centrem sportu na Pyrenejském poloostrově však bylo v prvních desetiletích 20. století právě Baskicko, kde získávala obrovskou

⁸⁶ Jednomu z vlastníků cyklistických novin *Le Velo* se totiž nelíbilo, že se v nich objevil článek, který se zastával Alfreda Dreyfuse, a tak se rozhodl založit nový deník, *L'Auto*. Editorem nově vzniklých novin se stal Henri Desgrange, jenž se rozhodl uspořádat cyklistický závod napříč Francií, který měl být pro nový deník reklamou (Evans, 1996: 94).

⁸⁷ V originálu: „[...] the only sport capable of national unification [...]“ (Hill, 1997).

⁸⁸ Na tomto místě si musíme uvědomit, že vztahy mezi Itálií a Francií na počátku 20. století nebyly nijak dobré, což můžeme následně pozorovat také ve vytváření koalic před začátkem první světové války, kdy Francie a Itálie stály na odlišných stranách barikády.

⁸⁹ *Volta Ciclista a Catalunya*: <http://www.voltacatalunya.cat/ca/historia/> – 22. 2. 2012.

popularitu zejména cyklistika. Vznikaly zde první španělské cyklistické kluby⁹⁰, byl zde organizován velký počet závodů⁹¹ a v roce 1924⁹² Baskicko následovalo příkladu Francie, Itálie a Katalánska a vytvořilo svůj vlastní etapový podnik. Stejně jako v případě francouzské Tour a italského Gira byli i v Baskicku iniciátorem založení této sportovní události vlastníci novin. Majitelé deníku *Excelsior* považovali závod *Vuelta Ciclista al País Vasco*⁹³ (či baskicky *Euskal Herriko txirrindulari itzulia*) za nacionalistickou výzvu Francouzům a Italům, přičemž chtěli zároveň poukázat na obrovskou popularitu cyklistiky v tomto regionu (Hill, 1997).

Ve 20. a 30. letech vznikla řada dalších etapových závodů, ale závod okolo Španělska měl svou premiéru až v roce 1935. Založení *Vuelty a España* bylo reakcí na situaci ve Španělsku v předvečer občanské války. Vznik tohoto závodu měl vést k řešení politických problémů v zemi, podobně jako se to povedlo ve Francii, a také bylo jeho cílem snížení napětí mezi různými španělskými regiony (tamtéž). Jak poté ukázaly dějiny, tento smělý cíl se *Vueltě* nepodařilo naplnit.

4.2.3 Politická cyklistika? *Vuelta a España* protínající území Baskicka

Pro „národní“ etapové závody je také z hlediska symbolické roviny důležité, kudy jejich trasa prochází. Právě etapy španělské *Vuelty* se do roku 2011 třiatřicet let vyhýbaly oblastem Baskicka (ve smyslu

⁹⁰ První cyklistický klub ve Španělsku byl založen v baskickém San Sebastián pod názvem *Fortuna de San Sebastián* v roce 1900. Následně vznikaly také kluby v Bilbao, Irúnu, Vitorii-Gasteiz a v dalších baskických městech (*Cycling Archives*: <http://www.cyclingarchives.com/zoekploegnat.php> – 22. 2. 2012).

⁹¹ Ostatně tento stav trvá i dodnes. „Každý víkend [jsou pořádány závody v silniční cyklistice] po jednom v Biskajsku, Guipúzcoe a Álavě. Baskická vláda a baskičtí podnikatelé [na to] vynakládají hodně peněz, a tak chtějí, aby nejlepší španělští cyklisté přicházeli odsud [z Baskicka]“, tvrdí Noel Martín Infante, závodník týmu Orbea (Infante, 23. 2. 2011).

⁹² Na tomto místě můžeme znovu deklarovat rozdílnost přístupu hlavních představitelů autoritářských režimů ve Španělsku, Franca a Rivery, k regionálnímu nacionalismu. V období, kdy byl u moci Rivera, *Vuelta Ciclista al País Vasco* vznikla. V době frankismu se až do roku 1969 tento závod nekonal (*Cycling Archives*: <http://www.cyclingarchives.com/wedstrijdfiche.php?wedstrijdid=395> – 22. 2. 2012).

⁹³ Jako zajímavost zde můžeme uvést, že o jednom z prvních ročníků závodu *Vuelta Ciclista al País Vasco* se zmiňuje ve své knize *Fiesta* americký laureát Nobelovy ceny za literaturu Ernest Hemingway. Viz Hemingway, 1992: 202-203.

Autonomního společenství, tj. pouze provincie Biskajsko, Guipúcoa a Álava) (Farrand, 2011). Baskičtí nacionalisté totiž odmítali na svém území konání sportovní akce, která se měla tvářit jako důkaz jednotnosti „španělského národa“.

V 50. letech Vuelta procházela bez sebemenších problémů baskickými provinciemi. Změna nastala až v roce 1967, kdy se ETA rozhodla poprvé napadnout závod tím, že její členové rozlili na trasu poslední etapy olej a vysypali připínáčky.⁹⁴ Ročník následující poznamenala daleko tvrdší reakce ETA na přítomnost španělského národního podniku. Chvilí před příjezdem závodníků do Puerto de Urbasa v etapě z Vitorie-Gasteiz do Pamplony vybuchla nálož.⁹⁵ O devět let později, v období španělského přechodu k demokracii, v jedné z posledních etap ve stoupání na Urkiolu byla cesta zablokována barikádami a na silnici znovu nechyběly připínáčky. Baskičtí nacionalisté vyvolávali hesla o amnestii a kolorit události dotvářely všudypřítomné *ikurrini*. Etapa nebyla dokončena a následná, jež měla původně končit v San Sebastián, byla narychlo změněna tak, aby se její dojezd konal ve městě v provincii Burgos.⁹⁶ V roce 1978 se události předchozí Vuelty opakovaly. Dle původních plánů se měla uskutečnit druhá část poslední etapy v San Sebastián (první se jela z Amurria právě sem), ale různé barikády na silnicích toto znemožnily.⁹⁷ Na dlouhou dobu se tedy jednalo o poslední návštěvu Vuelty a España Baskicka.⁹⁸

V roce 2011 se však španělská Vuelta do Autonomního společenství Baskicka vrátila a peloton zde absolvoval dvě etapy, přičemž

⁹⁴ *Podium Café: Vuelta Fables: The Basque Issue*, 7. 1 2011:

<http://www.podiumcafe.com/2011/1/7/1920607/vuelta-fables-the-basque-issue> – 23. 2. 2012.

⁹⁵ *El País: El País Vasco está de vuelta*, 13. 2 2011:

http://elpais.com/diario/2011/01/13/deportes/1294873210_850215.html – 23. 2. 2012; *Podium Café: Vuelta Fables: The Basque Issue*, 7. 1 2011:

<http://www.podiumcafe.com/2011/1/7/1920607/vuelta-fables-the-basque-issue> – 23. 2. 2012

⁹⁶ *Podium Café: Vuelta Fables: The Basque Issue*, 7. 1 2011:

<http://www.podiumcafe.com/2011/1/7/1920607/vuelta-fables-the-basque-issue> – 23. 2. 2012.

⁹⁷ *Vuelta a España*: <http://www.lavuelta.com/08/espanol/historia/index.html?a=1978&e=6> – 23. 2. 2012.

⁹⁸ To však v žádném případě neznamená, že by se v Baskicku konaly pouze baskické závody. Pravidelně do oblasti francouzské Baskicka putuje Tour de France a v ročnících 1992 a 1996 dokonce navštívila Baskicko španělské. V obou dvou letech se závod obešel bez jakýchkoliv incidentů, přičemž byl splněn požadavek baskických nacionalistů, který zněl, aby baskičtina v těchto letech získala vedle francouzštiny statut oficiálního jazyka závodu (Polo, 2003: 249).

první z nich končila v Bilbau⁹⁹ a druhá v tomto biskajském městě startovala a putovala do hlavního města Autonomního společenství Baskicka, Vitorie-Gasteiz. „Bylo tam daleko více diváků a byli více fanatičtí než v ostatních částech Vuelty. Na některých kopcích to bylo jako potápění se do oranžově oblečené masy lidí. [...] Takovou atmosféru a entusiasmus jsem nikdy předtím neviděl,“ srovnává Mathias Frank atmosféru v Baskicku a v jiných oblastech Španělska, kudy Vuelta v roce 2011 procházela (Frank, 10. 10. 2011). Na druhou stranu měl tento švýcarský cyklista ohledně španělského závodu v Baskicku ještě jeden zajímavý postřeh: „Ale co jsem také rozpoznal, bylo, že tam bylo daleko více policistů než v jiných etapách,“ dodává (Frank, 10. 10. 2011).

Strach z toho, že by mohlo dojít k podobným událostem, které se odehrály, když Vuelta procházela Baskickem na konci 70. let, byl už před konáním etap naprosto zbytečný. „Jsem si naprosto jistý, že nikdo [to] nebude zkoušet a zastavovat závod,“ prohlásil před příjezdem pelotonu do Baskicka Benito Urraburu, baskický novinář z *Diario Vasco* píšící zejména o cyklistice v Baskicku (Urraburu citováno podle Farrand, 2011).¹⁰⁰ Nicméně ze strany baskických nacionalistů se ozývaly hlasy, které odsuzovaly průjezd etap baskickým územím.¹⁰¹ Mluvčími několika malých politických stran, odborových svazů a jiných neziskových organizací se stali Unai Extebarria¹⁰² a Josune Artolazabal¹⁰³, kteří ve vyjádření této iniciativy tvrdili, že průjezd Vuelty Baskickem je „[...] důsledek politického rozhodnutí PSOE (Španělské socialistické dělnické strany) a PP (Lidové strany),¹⁰⁴ aby ukázaly politickou normalizaci“

⁹⁹ Zvítězil v ní baskický cyklista Igor Antón, který závodí za baskickou stáj Euskaltel Euskadi.

¹⁰⁰ V originálu: „[...] I'm pretty sure nobody will try and stop the race,“ (Urraburu citováno podle Farrand, 2011).

¹⁰¹ Jedním z materiálů, který protestoval proti průjezdu Vuelty Baskickem, byl také plakát, na kterém je zobrazen vítěz Tour de France, Giro d'Italia a právě Vuelty a España Alberto Contador se španělskou vlajkou a zároveň příslušníci policejních jednotek Španělska. Viz obrázek č. 4 v příloze.

¹⁰² O Unaiovi Extebarriovi se zmíním podrobněji v kapitole, která se bude věnovat přímo Euskaltelu Euskadi.

¹⁰³ Josune Artolazabal je bývalá závodnice, která reprezentovala Španělsko na olympiádě v Barceloně v roce 1992.

¹⁰⁴ Připomeňme, že poprvé od demokratických voleb po přechodu k demokracii se v roce 2009 nestala PNV vládní stranou a v Autonomním společenství Baskicka v době psaní diplomové vládl velká koalice PSOE a PP.

(Carrey, 2011)¹⁰⁵. Španělský závod v Baskicku nebyl z jejich strany chtěný zejména kvůli tomu, že „[...] *Euskal Herria* není komunitou Španělska, ale národem“ (tamtéž, kurzíva dodána)¹⁰⁶.

„Přijde mi to hodně zajímavé, protože by se neměla míchat politika se sportem,“ říká o průjezdu Vuelty Baskickem Juan José Oroz, baskický jezdec, který byl součástí pelotonu tohoto španělského etapového závodu (Oroz, 19. 2. 2012). Podobnou myšlenku rozvíjí také Unai Yus,¹⁰⁷ další bývalý baskický profesionální závodník. „Je to dobré pro příznivce [cyklistiky] a pro Vueltu, protože silnice byly plné fanoušků. Bylo toho politicky použito španělskou vládou jako vítězství, zkusili, aby svět uvěřil, že baskické obyvatelstvo nechce nezávislost, protože hodně příznivců chtělo vidět Vueltu, ale myslím si, že lidé se šli na Vueltu podívat, protože je cyklistika v Baskicku velmi populární. Měli jsme tu před několika lety start mužské i ženské Tour de France a hodně lidí u silnic také fandilo, ale to neznámá, že by se začali lidé z Baskicka cítit Francouzi,“ tvrdí Yus. „Pokud by Baskicko bylo nezávislé, mnoho lidí by bylo rádo, kdyby Vuelta [a España], Tour [de France] a Giro [d'Italia] procházely přes Baskicko, jako procházejí přes jiné evropské země,“ dodává (Yus, 19. 2. 2012).

Dále bylo těmi, kteří odmítají Vueltu v Baskicku, poukazováno, že již několik cyklistických závodů¹⁰⁸ v tomto regionu muselo skončit, protože nedostalo od vlády Autonomního společenství Baskicka dotace. Ta samá vláda se však nebála investovat horentní sumu do toho, aby mohla Vuelta projet baskickým územím.¹⁰⁹ V tomto smyslu je naprosto paradoxní, že rok po návratu Vuelty a España do Autonomního společenství Baskicka hrozil v důsledku nedodržení finančních závazků baskické vlády PP a

¹⁰⁵ V originálu: „[...] the consequence of a political decision from the PSE [Spanish Socialist Workers' Party, left wing] and the PP [People's Party, right wing] to show a political normalization“ (Carrey, 2011).

¹⁰⁶ V originálu: „[...] *Euskal Herria* is not a community of Spain, but is a nation“ (Carrey, 2011).

¹⁰⁷ Unai Yus je bývalý závodník silniční cyklistiky, který sezónu působil ve francouzském profesionálním týmu Bouygues Telecom. V současné době jezdí cyklokros nebo závody na horských kolech.

¹⁰⁸ Mám na mysli závody profesionálů *Euskal Bizikleta* a *Subida a Urkiola*, které se jely naposledy v roce 2008 respektive 2009 (*Cycling News: Funds lacking for Pais Vasco and San Sebastian*, 26. 2. 2012: <http://www.cyclingnews.com/news/funds-lacking-for-pais-vasco-and-san-sebastian> – 27. 2. 2012).

PSOE zánik Vuelty a País Vasco a jednorázové závodu Clásica San Sebastián¹¹⁰, které jsou v žebříčku UCI hodnoceny jako závody nejprestižnější kategorie.¹¹¹ Nakonec zánik těchto dvou populárních podniků na poslední chvíli odvrátila finanční podpora ze strany baskických bankovních společností (Cossins, 2012a). Zároveň musíme dodat, že Vuelta a España na počátku srpna 2012 odstartuje v navarrské Pamploně, ale poté zamíří na dvě etapy do oblastí, které jsou součástí Autonomního společenství Baskicka (Cossins, 2012c).

Nicméně příklad Baskicka není jediný, kdy cyklistika posloužila jako nástroj manifestace politické moci. V roce 2013, ve stém ročníku Tour de France, se na Korsice pojedou hned tři etapy slavného závodu.¹¹² Zajímavé je, že Korsika je zatím jediným departmentem Francie, kudy nikdy ve své dlouhé historii Tour de France neprocházela. V polovině 90. let organizátoři francouzského podniku svalovali vinu na špatnou logistiku. Nicméně etapy Tour de France v minulosti navštívily mimo jiné i Irsko (Pool, 2003: 253-254). Znovu se tak objevuje otázka, zda i Korsika, kde část jejího obyvatelstva ve 20. století volala také po nezávislosti, nebyla „normalizována“, a tak na tomto ostrově může proběhnout závod, který ji v symbolické rovině začlení do Francie.

4.2.4 Baskičtí fanoušci, politika a uvědomování si příslušnosti k národu

Pokud vynecháme předchozí negativní reakce baskických nacionalistů na ústřední španělský etapový závod, setkáváme se v baskickém prostředí spíše s entuziasmem pro tento sport. Ostatně ve

¹⁰⁹ *El País: Campaña 'abertzale' contra el paso de la próxima Vuelta a España por el País Vasco*, 19. 7. 2011: http://elpais.com/elpais/2011/07/19/actualidad/1311063437_850215.html – 24. 2. 2012.

¹¹⁰ Jedná se o jednorázový silniční závod, který se jezdí od roku 1981 v srpnu v okolí San Sebastián. Patří do skupiny závodů ProTour a je obsazovan pravidelně těmi nejlepšími jezdci z celého světa.

¹¹¹ *Cycling News: Tour of the Basque Country and Clasica San Sebastian at risk*, 25. 2. 2012: <http://www.cyclingnews.com/news/tour-of-the-basque-country-and-clasica-san-sebastian-at-risk> – 25. 2. 2012.

¹¹² *Tour de France: Three Stages in Corsica for No. 100*, 6. 12. 2011: <http://www.letour.fr/2012/TDF/COURSE/ us/actus.html#zone184929> – 24. 2. 2012.

chvíli, kdy fandíte, nemůžete být vágní a vaše sympatie se během sportovního klání nepřelévají ze strany na stranu. Důležitou roli zde tedy hrají emoce a také pocit sounáležitosti (s komerčním či národním týmem), což je v případě Baskicka i ve sportu, který chápeme jako boj v symbolické rovině, spojeno také se záležitostmi politickými. Už jsme si ukázali, jak velký je v Baskicku kladen důraz na národní symboliku. S tím se setkáme také v cyklistickém prostředí mezi fanoušky, kteří pravidelně participují na závodech s *ikurriñami* či vlajkami s nápisem *Euskal Presoak Etxera* (podrobněji viz níže).

Baskické vlajky v tomto případě hrají prakticky stejnou roli jako jakékoliv jiné národní symboly toho či onoho národa. Kdo tuto vlajku drží, dává najevo svou příslušnost v tomto případě k baskickému národu. Zároveň tím vyjadřuje, komu fandí, což je z pohledu našeho zkoumání a nacionalismu méně důležité než bod první. „Samozřejmě, že je lidé mají, aby ukázali, že tam nějaký problém je. Jsou tam také lidé, kteří se cítí být Basky, a je přirozené ukazovat, co se děje. A také další věcí je, protože Tour de France se jezdí v Baskicku, říci, že to není Španělsko ani Francie,“ říká mi Izaskun (Izaskun, 21. 7. 2011). Každý, kdo má tyto vlajky v ruce, se tedy stává pro vnější pozorovatele okamžitě Baskem. Díky tomu, že drží tento baskický symbol, je tím, kdo bojuje za Baskicko.

Zaměříme se ale na vlajky, jež spoluvytvářejí typický kolorit většiny velkých cyklistických podniků a na kterých je mapa Baskicka s nápisem *Euskal Presoak Etxera*,¹¹³ přičemž s tímto symbolem se můžeme setkat v Baskicku prakticky kdekoliv. *Euskal Presoak Etxera* můžeme z baskičtiny přeložit jako „baskičtí vězni domů“, což naráží na problematiku odsouzených baskických nacionalistů za nelegální činnost (zejména v souvislosti s ETA), kteří si odpykávají své tresty mimo Baskicko. „Politika je v Baskicku součástí každodenního života, nezáleží na tom, jestli chceš nezávislost nebo ne. [...] [K]aždý vězeň, ať už je politický nebo nikoliv, by měl být v nejbližším vězení od svého domova. Jsou tu také političtí vězni, kteří už mají za sebou tři čtvrtiny svého trestu a jsou stále ve vězení. Tyto vlajky reprezentují všechny vězně, jejichž práva

¹¹³ Viz obrázky č. 5 a 6 v příloze.

jsou porušována a většina lidí používá tyto vlajky při důležitých událostech, aby znovu poukázali na tuto situaci," vysvětluje mi Unai Yus (Yus, 19. 2. 2012). Nicméně není to jediný důvod, proč se na závodech objevují zrovna tyto vlajky. „Také nejde jen o to, že když strčíš do televize *ikurriñu* nebo *Euskal Presoak Etxera*, aby se to [že tu nějaký problém je,] ukázalo světu, ale aby se to ukázalo i vězňům, kteří se koukají na televizi. Není to samozřejmě to nejdůležitější, ale je to v tom také obsaženo. Je to podpora samotných vězňů,“ doplňuje Izaskun (Izaskun, 21. 7. 2011).

Můžeme tak říci, že nejenom závodníci budou v tomto případě u baskického obyvatelstva vyvolávat a utvrzovat je v pocitu, že jsou Basky. Stejnou úlohu zde hrají fanoušci, kteří se na závodech potkávají a kteří prostřednictvím médií, zejména televize, upozorňují na politické problémy i ti, kteří nejsou přímými účastníky sportovního zápolení. Allen Guttman už v roce 1978, kdy psal svou knihu *From Ritual to Record* upozorňoval na to, že technologický pokrok znamená nárůst počtu členů společností, kteří sledují sportovní události (Guttman, 1978: 98). Nyní, o více než třicet let později, tyto technologie pokročily ještě dále a sportovní příznivci mají daleko více možností sledovat své novodobé hrdiny. Mějme stále na paměti, že „[...] televizní přímý přenos je v současné době nejdůležitějším a nejrozšířenějším způsobem prezentace sportu a v této podobě oslovuje nejvíce recipientů“ (Děkanovský, 2008: 62). Právě díky médiím také dochází během sportovního přenosu nejenom k heroizování výkonů sportovců, ale také k upozorňování na další a další podněty, které jsou prezentovány ve stínu ústřední události. Média tedy mají schopnost referovat o sportovních událostech takovým způsobem, aby je prezentovala jako souboje mezi různými národy a posilovala tak pocit sounáležitosti mezi členy národa stejného (Billig, 1995: 122-125).

4.2.5 Baskický nacionalismus a velké osobnosti cyklistiky

Ještě předtím, než se objevil Euskaltel Euskadi, měli baskičtí příznivci cyklistiky mnoho závodníků, které chápali jako své reprezentanty. V době existence frankistického Španělska velký počet

cyklistů z Baskicka Pyrenejský poloostrov opustilo a odešlo do Francie, USA či zemí Latinské Ameriky. Jedním z těch, kteří měli v pase napsané španělské občanství, ale dětství prožili mimo Španělsko, byl Luis Ocaña, vítěz Tour de France z roku 1973. Ač se nejedná o Baska a on sám tak nikdy o sobě neuvažoval, získal si v tomto regionu velkou popularitu. Ocaña i v dospělosti naprostou většinu času trávil mimo Španělsko, neboť nesouhlasil s politikou Franca. Také díky tomuto politickému postoji si získal mezi Basky velkou oblibu (Hill, 1997).

Osmdesátá léta přinesla pro Basky zcela nového hrdinu. Stal se jím Marino Lejaretta, trojnásobný šampion baskického jednodenního podniku Clásica San Sebastián a vítěz Vuelty a España z roku 1982. Lejaretta si byl už během aktivní kariéry vědom, že je chápán jako reprezentant Baskicka, a tak poté, co peloton jako jezdec opustil, byl jedním z iniciátorů projektu Fundación Ciclista Euskadi, jehož záměrem bylo vytvoření ryze baskického cyklistického týmu (tamtéž).

Jednou z největších postav cyklistické historie je bezpochyby Miguel Indurain, závodník, který se na počátku 90. let hned pětkrát v řadě radoval z celkového vítězství na Tour de France. Indurain se stal pro baskické fanoušky absolutní legendou, takřka mytizovanou postavou. Fanouškovská podpora, které se Indurainovi od Basků v nejobtížnějších stoupáních slavné Tour dostávalo, byla neuvěřitelná. A nebylo to dáno pouze jeho sportovními výkony, ale také identitou, kterou mu baskičtí příznivci přidělili. Miguel Indurain je v tomto ohledu nejlepším možným příkladem toho, jak se dá s identitou nakládat. Indurain se totiž narodil ve vesničce Villava, která leží v regionu Navarra.¹¹⁴ Baskové ho začali okamžitě poté, co dosáhl prvních sportovních úspěchů, považovat za svého (Watson, 2009: 249-250). Tím, čemu může děkovat za svou nálepku Baska, tedy v žádném případě není jeho původ (ve smyslu Aranovy ideologie) či jeho vlastní pocit být součástí baskické komunity. V Indurainovi byl objeven Bask ve chvíli, kdy se stal úspěšným sportovcem.

¹¹⁴ Připomeňme si, že Navarra, byť není součástí Autonomního společenství Baskicka, do transhraničního regionu Baskicka náleží.

Média však Induraina jako Baska neviděla a uvažovala o něm v naprosté většině případů jako o Španělovi. Javier Solana, jenž byl v roce 1993 v době Indurainova třetího triumfu na Tour de France ministrem zahraničí Španělska, o něm prohlásil: „Miguel Indurain je dnes jedním z nejlepších velvyslanců, které máme“ (Solano citováno podle Hofman, 1993: 21). Ti, kteří se cítí být Španěly, uvažovali o Indurainovi také tak. A nikdo je, krom samotného pětinasobného vítěze Tour de France, nepřesvědčí o opaku. Ti, kteří se považují za Basky, o něm hovoří jako o jednom z nich. Nikdo jejich názor nemůže, opět až na samotného Induraina, zpochybňovat. Můžeme ale určitě říci, že „Miguel Indurain podnítl nejzřetelnější vyjádření baskické fantazie a symbolismu, které kdy vůbec bylo zaměřeno na jednoho sportovce“ (Hill, 1997)¹¹⁵.

O další ikoně cyklistiky na Pyrenejském poloostrově, Abrahamu Olanovi, naopak nikdo nehovořil jinak než jako o Baskovi. Olano, majitel titulu mistra světa z roku 1995 a o tři roky později vítěz Vuelty, žil ve vesničce vzdálené asi padesát kilometrů od San Sebastiánu, kde bydlel v tradiční baskické farmářské usedlosti a hovořil baskicky (tamtéž). Po Olanovi se už objevil ve světovém pelotonu tým Euskaltel Euskadi a spíše než na jednotlivce se pozornost baskických cyklistických fanoušků zaměřila na něj. Na druhou stranu se stále ve světovém pelotonu pohybuje mnoho Basků, kteří za Euskaltel Euskadi nikdy nejezdili, proslavili se v jiných stájích nebo z tohoto baskického klubu odešli. Baskičtí fanoušci o nich dobře vědí a držím jim palce, i když nejezdí v oranžových barvách Euskaltelu Euskadi. Za všechny jmenujme Josebu Belokiho, Juana Manuela Garateho, Xabiera Zandia, Markelem Irizarem nebo Haimara Zubeldiu.

¹¹⁵ V originálu: „Miguel Indurain has prompted the most overt expressions of Basque imagery and symbolism ever focused upon one sportsman“ (Hill, 1997).

4.2.6 Shrnutí: Proč zkoumat baskickou identitu prostřednictvím cyklistiky?

Ukázali jsme si, že se cyklistika jeví jako vhodný nástroj, pomocí kterého můžeme zkoumat sociální identifikaci Basků. Jako důvod nám neposlouží pouze její značná popularita a dlouhá historie. Tu mají v Baskicku také tamní tradiční sporty a hry, pelota nebo fotbal. Nicméně právě v cyklistickém prostředí se setkáme s jediným přímým zástupcem Basků, který má širokou podporu baskické společnosti ve španělských i francouzských oblastech Baskicka, a je chápán jako jejich reprezentace, čemuž se budu podrobněji věnovat v další kapitole.

Kromě toho je však cyklistika specifická prostředím, ve kterém se závody odehrávají. I samotné vytyčování trasy může mít z nacionalistického pohledu velký význam, což jsme si představili nejenom na příkladu Baskicka. Zejména na genezi Tour de France, nejslavnějšího cyklistického etapového závodu, můžeme vidět nacionalistické prvky dokonale. Toto se však týká i ostatních cyklistických podniků. Důležitá je také vytyčovaná trasa, která se u závodů „Okolo ...“ mění každým rokem. Návrat Vuelty a España v roce 2011 do Baskicka po dlouhých třiatřiceti letech tak mohl být chápán jako pomyslné opětovné začlenění pro centrální vládu problémového regionu do španělských hranic. Nemůžeme se divit, že tento krok španělských pořadatelů závodu vedl k protestům ze strany baskických nacionalistů. Baskové mohli vítat u silnic projíždějící peloton Vuelty, ale to je nemohlo učinit Španěly.

Stejně tak se během cyklistických závodů setkáváme s velkým počtem fanoušků z Baskicka, kteří v době průjezdu závodníků mávají baskickými národními vlajkami nebo prapory s nápisem *Euskal Presoak Etxera*. Cyklistika se v tuto chvíli už stává politikem a je upozorňováno na to, že v Baskicku nějaké problémy existují. Troufnu si říci, že u jiných sportů než u cyklistiky tyto vlajky nejsou v médiích vidět. Sportovní žurnalisté si všímají toho, co se děje na hřišti a nikoliv v hledišti. V cyklistice je však tento rozdíl prakticky smazán. Televizní záznam cyklistického závodu, během kterého můžete pozorovat stovky baskických

vlajek, nebo fotografie *ikurriñ* na titulních stránkách novin nejsou něčím netypickým. Baskičtí sportovní příznivci tak mohou nepřímo působit na další Basky, kteří tato média sledují, ve smyslu banálního nacionalismu Michaela Billiga.

Během cyklistických závodů tedy v baskickém prostředí působí na jeho pasivní účastníky mnoho vlivů, které je přesvědčují, že jsou Basky.¹¹⁶ A nemusí se jednat pouze o samotný pocit sounáležitosti s baskickou reprezentací, které se budu podrobněji věnovat na následujících řádcích.

4.3 Cyklistický národní tým Basků: Euskaltel Euskadi

4.3.1 Geneze Euskaltelu Euskadi

V období, kdy ještě závodily baskické ikony cyklistiky Miguel Indurain a Abraham Olano, se začalo hovořit o tom, že by měl v Baskicku vzniknout unikátní cyklistický projekt. Na počátku 90. let se objevila myšlenka na vytvoření organizace, v jejímž rámci by spatřil světlo světa národní cyklistický tým Basků. Tento nápad veřejně prezentoval José Alberto Pradera, poslanec španělského parlamentu zvolený za PNV v oblasti Biskajska (Hill, 1997). Pradera následně začal spolupracovat s nadšeným cyklistickým fanouškem a v tu dobu svým řidičem Miguelem Madariagou, který se vzápětí postavil do čela organizace Fundación Ciclista Euskadi – Euskadiko Txirrindularitza Iraskundea (Fauske, 2009). Tento proces, na jehož konci bylo vytvoření cyklistické nadace v čele s neoficiální baskickou cyklistickou reprezentací, je chápán jako politické rozhodnutí, neboť „[...] cyklistika překračuje provinční hranice. Politický proces v Baskicku může zvýšit napětí. Cyklistika může toto napětí překročit. Cyklistika může spojit každého“ (Urraburu podle Fauske, 2009)¹¹⁷.

¹¹⁶ Zároveň se baskický cyklistický tým stává také prostředkem, který upozorňuje sportovní fanoušky z různých částí světa na samotnou existenci Baskicka.

¹¹⁷ V originálu: „[...] cycling crosses the provincial boundaries. The political proces in Pais Vasco can exacerbate tensions. Cycling can cross those tensions. Cycling can link everybody“ (Urraburu podle Fauske, 2009).

V létě 1993 byla tedy vytvořena *Fundación Ciclista Euskadi*, která považuje za svůj ústřední cíl podporu, šíření a rozvíjení cyklistiky v Baskicku. Důraz přitom měl být kladen na založení profesionálního týmu, který bude reprezentovat baskický region na celostátní a mezinárodní úrovni.¹¹⁸ V jednom z prvních článků v českých médiích, který se o existenci této baskické profesionální stáje zajímal, je napsáno, že „*Euskadi* (Baskicko) je baskickým cyklistickým národním týmem, dotovaným z regionálního rozpočtu, do něhož přispívají drobní sponzoři“ (Hofman, 1995: 31).

Zároveň má být sestava baskického cyklistického týmu tvořena sportovci, kteří se narodili ve španělských provinciích Baskicka.¹¹⁹ Popis, kdo se může stát členem týmu, který nabízí oficiální internetové stránky nadace, je však poněkud nepřesný. Dle Jesuse Aizkorbeho závodníkem *Euskaltelu Euskadi* může být každý, „[...] kdo se narodil v jednom ze sedmi teritorií *Euskal Herria* (Biskajsko, Guipúzcoa, Álava, Navarra a francouzské Baskicko, které se člení do tří provincií) nebo od útlého věku vyrůstal v *Euskadi* (Biskajsko, Guipúzcoa a Álava). [Dále pak] je zahrnut do této filosofie cyklista, který nevyrůstal v *Euskal Herria*, ale v juniorské kategorii (od 17 do 18 let) už závodil v *Euskadi*.¹²⁰ A jako amatér absolvoval více než polovinu závodů baskického amatérského kalendáře,“ vysvětluje mi tiskový mluvčí *Euskaltel Euskadi* (Aizkorbe, 7. 5. 2011).

Ihned poté, co se v médiích vyskytla zpráva, že by měl vzniknout oficiální profesionální baskický tým, objevila se řada fanoušků, kteří se rozhodli finančně tuto myšlenku podporovat. Nicméně první odhady, které hovořily o 200 000 drobných sponzorech týmu, byly velmi nadsazené a částka se v prvních letech působení klubu, v té době ještě pod názvem *Euskadi*, snížila na 3 500 (Hill, 1997). Dlouho však tým nemohl žít pouze z těchto, v porovnání s ostatními stájami světového pelotonu, drobných

¹¹⁸ *Fundación Euskadi Ciclista*:

http://www.fundacioneuskadi.com/pag/ca_fundacion_creacion.asp?cod=1&ocultar=1&ocultarp=1 – 25. 2. 2012.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ O názvech pro Baskicko jsme hovořili již v kapitole, která byla věnována myšleni Sabina Arany. V současné době se však označení *Euskadi* používá pro oblasti, které tvoří Autonomní společenství Baskicka, a *Euskal Herria* je označením Baskicka jakožto transhraničního regionu mezi Španělskem a Francií, to znamená všech sedmi historických baskických provincií.

částek, příspěvku provincie Baskajsko a dotací od vlády Autonomního společenství Baskicka. V roce 1998 vstoupila do cyklistického trhu nově založená baskická telefonní společnost Euskaltel a ve stejném roce začaly tým podporovat také provincie Álava a Guipúzcoa (Fauske, 2009). Zároveň cyklistická reprezentace Baskicka „nemůže“ jezdit na jiných kolech, než která vyrábí baskická firma Orbea.¹²¹ Další významné sponzory Euskaltelu Euskadi tvoří baskická bankovní společnost Bilbao Bizkaia Kutxa či tamní oděvní firma ASTORE.¹²²

Od roku 1998, kdy do klubu vstoupil Euskaltel, se tak píše nová etapa v historii baskické stáje. V roce 2001 poprvé Euskaltel Euskadi participoval na Tour de France a v horské etapě, která končila dojezdem pyrenejským stoupáním Luz Ardiden zvítězil jeho jezdec Roberto Laiseka. Euskaltel Euskadi od té doby zažil mnoho cyklistických úspěchů. Jmenujme zejména triumfy Samuel Sáncheze, který zvítězil (ve španělských barvách) v silničním závodě na olympijských hrách v Pekingu a v roce 2011 kraloval vrchařské soutěži na Tour de France, když se mu podařilo napodobit to, co předvedl deset roků před ním Laiseka. Také Sánchez totiž bral vítězství v etapě nejslavnějšího francouzského etapového závodu, která končila stoupáním na Luz Ardiden. Úspěšně Sánchez vstoupil i do sezóny 2012, neboť v dubnu kraloval na pro Basky nejprestižnějším podniku, Vuelte al País Vasco.

4.3.2 Baskická symbolika a Euskaltel Euskadi

Pokud jsme hovořili o většině symbolů, které jsou s Baskickem spojeny, zmiňovali jsme v řadě prvé jméno Sabina Arany. Právě on byl tím, kdo většinu baskických národních symbolů v čele s *ikurriñou* vytvořil (viz kapitola Sabino Arana a jeho pohled na baskickou identitu). S touto symbolikou ze samotného merita věci musí pracovat také tým, který se prezentuje jako baskická cyklistická reprezentace.

¹²¹ Orbea: <http://www.orbea.com/int-en/equipos/> – 29. 2. 2012.

¹²² Fundación Euskadi Ciclista:

http://www.fundacioneuskadi.com/pag/ca_equipo_patrocinadores.asp?cod=0&cod2=5&ocultar=1&ocultarp=1 – 29. 2. 2012.

Na původních dresech¹²³ Euskadi od roku 1994 do sezóny 1997 tak byly zobrazeny pouze barvy, které můžeme najít na baskické vlajce. Následně na dva soutěžní ročníky byly v důsledku vstupu společnosti Euskaltel do financování klubu změněny klubové barvy na modré (Hill, 1997). Nápis Euskadi však stále zůstal na dobře viditelném místě. Od roku 2000 do současnosti používá Euskaltel Euskadi dresy oranžové, přičemž oranžová se stala díky tomu také symbolickou barvou Baskicka. „Pokud se někdo dívá na cyklistiku v televizi a uvidí člověka v oranžovém tričku, automaticky si ho propojí s Baskickem. Oranžová je spojena spíše s cyklistikou a se sportem obecně. Zelená je pak propojena spíše s politickými záležitostmi,“ tvrdí Izaskun (Izaskun, 21. 7. 2011). Oranžová barva se stala součástí dresů Euskaltelu Euskadi v důsledku toho, že je oficiální barvou spojenou s touto telefonickou společností. Díky tomu de facto nepotřebuje Euskaltel v Baskicku, kde působí, reklamu, protože se o týmu neustále hovoří v tamních médiích (Fauske, 2009).

Zároveň bylo na dresy vedle nápisu Euskadi přidáno také francouzské označení pro Baskicko Pays Basque, což mělo upozornit francouzské sportovní fanoušky na to, že se jedná o baskický a nikoliv španělský cyklistický tým (Hill, 1997). Nicméně na začátku sezóny 2012 se Euskaltel Euskadi dostal pod tlak baskické vlády, která požadovala, aby byl nápis Baskicko na jeho dresech vždy překládán do jazyka země, ve které se závod koná. Zároveň však přišel požadavek, aby k němu bylo doplněno slůvko Španělsko a klasický nápis Euskadi změněn na logo, které používá Autonomní společenství Baskicka pro turistickou propagaci (Cossins, 2012b). I když *ikurriña* již není ústředním motivem trikotů Euskaltelu Euskadi, stále se na dresech baskického týmu objevuje, když je zobrazena na zadní straně.¹²⁴ Zároveň zde najdeme také trikoloru, která se skládá z barev obsažených na baskické národní vlajce. Tato symbolika se však netýká pouze dresů Euskaltelu Euskadi, ale všech doprovodných vozidel apod., na kterých zaručeně najdete minimálně

¹²³ Design různých dresů, které (Euskaltel) Euskadi oblékal, naleznete na obrázku č. 7 v příloze.

¹²⁴ Viz obrázek č. 8 v příloze.

jednu *ikurriñu*.¹²⁵ Baskická vlajka také nemůže chybět na pódiových čepicích stáje.¹²⁶

Baskickou symboliku jasně rozpoznáme i na všech profesionálních závodech, které jsou v tomto regionu pořádány. Kromě používání španělštiny a baskičtiny, které je typické pro všechny oblasti Autonomního společenství Baskicka, je takřka pravidelně cenou pro nejlepšího závodníka typický baskický baret.¹²⁷ Pokud se podíváme do historie, tak jedna z prvních zmínek o této pokrývce hlavy pochází z poloviny 15. století právě v souvislosti s Baskickem a Gaskoňskem. Odkud se však baret vzal, nikdo neví. V době karlistických válek se velký baret stal symbolem podpory karlismu, přičemž byl nošen zejména Basky. Od konce první karlistické války se o něm hovoří jako o typickém symbolu Basků¹²⁸ (Kurlansky, 1999: 146). Baskický baret tak chápeme jako jednu z „vynalezených tradic“ (viz část práce věnovaná knize *Invention of Tradition*).

4.3.3 Shrnutí: Proč zkoumat Euskaltel Euskadi?

Již dříve jsme si uvedli důvody, proč je vhodné hledět na baskickou sociální identifikaci prostřednictvím cyklistiky. Zásadním argumentem pro toto konstatování však je existence Euskaltelu Euskadi, neoficiální baskické cyklistické reprezentace. Basky je jejich podpora Euskaltelu Euskadi chápána jako podpora Baskicka. Cyklisté jsou těmi, kdo Baskicko reprezentují a vůbec upozorňují na existenci tohoto transhraničního regionu. Ve světě sportovních příznivců bychom snad nenašli nikoho, kdo by nefandil reprezentantům svého národa. V prostředí cyklistiky je představa baskického národa promítána do Euskaltelu Euskadi, který se tak stává baskickým pomyslným společenstvím.

¹²⁵ Viz obrázek č. 9 v příloze.

¹²⁶ Viz obrázek č. 10 v příloze.

¹²⁷ Viz obrázek č. 11 v příloze.

¹²⁸ Baskický baret je také lákadlem pro turisty, a tak se můžeme v Baskicku setkat s různými variacemi typického módního doplňku pro tento region. Baret se stává nástrojem komerce, a tak můžeme v mnoha krámcích se suvenýry nalézt baretu se znakem fotbalového klubu Real

Toto je možné nejenom v důsledku specifické politiky týmu ve výběru závodníků, kdy se jezdcem Euskaltelu Euskadi může stát stručně řečeno pouze Bask. Je to také dáno symbolikou cyklistické stáje. *S ikurriñou* se setkáváme, pokud se pohybujeme poblíž Euskaltelu Euskadi, neustále. Týmu se dále podařilo vytvořit nový baskický symbol. Pokud má někdo na sobě během jakéhokoliv cyklistického závodu oranžové tričko, je okamžitě označen za fanouška Euskaltelu Euskadi a tedy také za Baska.

Pro tuto práci je však signifikantní, že se o Euskaltelu Euskadi hovoří jako o národním týmu Baskicka. Ze samé podstaty věci tak každý závodník, který obléká dres Euskaltelu Euskadi, musí být jako Bask chápán. Můžeme vidět, že se zde opakuje stejný způsob identifikace jako u příznivců této baskické cyklistické stáje. Když se nám tedy podaří odpovědět si na to, dle jakého kritéria mohou být cyklisté Euskaltelu Euskadi označeni za Basky, odpovíme si také na ústřední otázku této práce: Kdo je Baskem? O to se pokusím v následné kapitole.

4.3.4 Baskové jako ti, kteří bojují za Baskicko = cyklisté Euskaltelu Euskadi?

V předchozí části práce jsme si prezentovali názory od nebaskických závodníků, kteří se na Euskaltel Euskadi dívají jako na národní tým Basků. Na tomto místě by bylo vhodné položit si otázku, zda toto chápání existuje i u baskické populace. Berou sami Baskové Euskaltel Euskadi jako svou reprezentaci? „Většina lidí ano. Hodně lidí, když někam jde, si bere jejich trička. Ti, kteří se cítí být Basky, to berou jako svou reprezentaci. Ano, je to symbol identity,“ tvrdí mi Izaskun (Izaskun, 21. 7. 2011). Jako součást reprezentace Baskicka se chápou i samotní jezdci této stáje. „Hodně lidí následuje tým po celém světě a ať jezdíme na jakémkoliv místě, cítíme, že máme podporu celé baskické

Madrid, což je pro někoho, kdo se považuje za Baska, zcela nepřijatelné. Viz obrázek č. 12 v příloze.

populace,“ tvrdí Jorge Azanza¹²⁹ (Azanza, 7. 2. 2011) „Pro každého baskického cyklistu je závodění za Euskaltel [Euskadi] největším očekáváním. Myslím si, že je velmi reprezentativní záležitostí, že jeden z největších týmů světové cyklistiky bojuje v každém závodě jen s baskickými jezdci,“ dodává (Azanza, 7. 2. 2011). „Jsem hrdý na to, že náležím do týmu lidí, kteří reprezentují všechny Basky, a jsem mezi celosvětovou elitou,“ říká o Euskaltelu Euskadi jeho další závodník, José Juan Oroz (Oroz, 19. 2. 2012).

Znovu jsme si tak potvrdili, že můžeme o Euskaltelu Euskadi uvažovat jako o národním týmu Basků. Oproti jiným reprezentačním výběrům zde může nastat problém s otázkou, kdo má možnost být jeho součástí. Ve chvíli, kdy vybírají trenéři v jakémkoliv sportu reprezentaci, pohybujeme se prakticky vždy v hranicích státu.¹³⁰ Členem reprezentace se tedy může stát ten, kdo má státní občanství. V případě baskické cyklistické reprezentace ale takto uvažovat nemůžeme, neboť nic jako baskické občanství neexistuje. Státní občanství není tím, podle čeho můžeme určovat, zda je někdo Bask či nikoliv. Dostáváme se tedy do o poznání složitější situace. Jak tedy můžeme vybírat, pokud vynecháme určitá výkonnostní kritéria, cyklisty, kteří mají reprezentovat Baskicko? Otázka: Kdo může být členem baskického národního týmu, je tedy dle této logiky rovna otázce: Kdo je Baskem? Pomocí výkladu toho, jak se Baskové identifikovali v průběhu historie (viz kapitola: Shrnutí: Kdo je a kdo není Bask? Historické i současné pohledy na baskickou identitu), se nyní podíváme na soupisku Euskaltelu Euskadi a pokusíme si odpovědět na výše uvedenou otázku: Kdo je tedy Baskem?

V době geneze baskického nacionalismu, více než sto let před založením (Euskaltelu) Euskadi, byl za Baska považován ten, kdo měl baskický původ, respektive kdo ho dle Aranova požadavku byl schopen

¹²⁹ Jorge Azanza je závodníkem Euskaltelu Euskadi od roku 2007. Absolvoval jak Tour de France, tak Vuelta a España v roce 2011, kdy projížděla Autonomním společenstvím Baskicka.

¹³⁰ I když toto neplatí dokonale. Připomeňme si např. ragbyové či fotbalové reprezentace Anglie, Skotska, Severního Irsku a Walesu. Další výjimku v tomto tvoří původní obyvatelé Severní Ameriky, Irokézové, kteří mají možnost participovat na mezinárodních soutěžích v lakrosu. Lakros, prastará hra původních obyvatel amerického kontinentu, je chápán Irokézy jako důležitá součást jejich kultury a tradice. Podrobněji viz *Iroquois Nationals Lacrosse*: <http://iroquoisnationals.org/index.php> – 28. 2. 2012.

doložit svým baskicky znějícím příjmením. O takovém chápání příslušnosti k baskickému národu v žádných dokumentech organizace a ani při komunikaci s lidmi z Euskaltelu Euskadi nezaznělo ani slůvko. Opravdu se tedy již nenacházíme v době, kdy by byla zkoumána jména závodníků, zda se zdají býti dostatečně „baskickými“. Pokud by totiž bylo takto uvažováno o reprezentantech Baskicka, přišel by Euskaltel Euskadi o Samuela Sáncheze, pravděpodobně nejznámějšího jezdce této stáje. Sánchez se narodil v Oviedu, v Asturii, a jeho jméno je typicky španělské. Přesto je nyní neodmyslitelnou součástí neoficiálního baskického cyklistického týmu, byť na Olympijských hrách v Pekingu v roce 2008 reprezentoval Španělsko a dokonce zvítězil v silničním závodě. Vysvětlení nám podává baskický novinář věnující se cyklistice, Benito Urraburu: „Sánchez je pro nás pro všechny jako syn.¹³¹ Vyrůstal tady. Jeho matka zemřela, když byl mladý a vyrůstal se synem komisaře týmu“ (Urraburu citováno podle Fauske, 2009)¹³². Ve vyjádření baskického novináře, který nazývá Sáncheze „synem“, vidíme zřetelně metaforu rodiny. Podle Anthonyho Smithe právě metafory spojené s rodinou jsou pro vyvolání pocitu národní identity něčím typickým. Národ tedy můžeme také chápat jako „[...] součet mnoha rodin ve vzájemném vztahu, všech bratrů a sester“ (Smith, 1991: 162)¹³³. Baskický národ se tedy v tomto případě rozhodl Sáncheze v symbolické rovině adoptovat. Sánchez byl přijat Basky za svého, takže se pro ně stal také jedním z nich.

Samotný Sánchez potěšil fanoušky Euskaltelu Euskadi tím, že v roce 2010 prodloužil o další dvě sezóny smlouvu, přičemž své rozhodnutí odůvodnil následně: „Euskaltel Euskadi je mým týmem po celou mou kariéru a upřímně si sebe nedokážu představit v jiném dresu, i když jsem měl několik velmi dobrých nabídek. [...] Jsem moc šťastný, že pokračuji ve stejné sestavě, která mi dala příležitost být profesionálem, cítím se velmi emočně oddaný tomuto projektu“ (Sánchez citováno podle

¹³¹ Sledujme pozorně vyjádření baskického novináře, kteří hovoří o Sánchezovi jako o „jednom z nás“. Tím, koho označuje zájmenem „my“, jsou Baskové.

¹³² V originálu: „Sanchez is like a son for us. He grew up here. His mother died when he was young and he grew up with the son of the commissaire of the team“ (Urraburu citováno podle Fauske, 2009).

Ryan, 2010)¹³⁴. Na druhou stranu Sánchez pro česká média v roce 2009 prohlásil, že je „[...] v Euskaltelu jediný ne-[B]ask“ (Sánchez citováno podle Raufer, 2009: 38). V soukromí tedy Sánchez Baskem být nemusí, nicméně na veřejnosti se jím stává. Identita totiž není utvářena pouze naší odpovědí na otázku, kým jsme, ale naopak na ni působí prostředí, ve kterém žijeme. „Individuální identifikace se vyvíjí v rámci aktuálního vztahu obrazu sebe sama a obrazu veřejného“ (Jenkins, 2008: 93)¹³⁵. Baskičtí fanoušci, stejně jako baskická média, totiž o Sánchezovi uvažují jako o Baskovi, a tak jím tedy je.¹³⁶ Například den po skončení závodu Clásica San Sebastián v roce 2011 byla baskickými novinami *Deia* zveřejněna výsledková listina, na které byli tučně zvýrazněni baskičtí jezdci. Mezi všemi jezdci Euskaltelu Euskadi i baskickými závodníky z jiných týmů, které se jednorázového podniku zúčastnili, byl vyznačen také Samuel Sánchez (*Deia*, 31. 7. 2011: 56).

Můžeme si však uvést ještě jeden podobný příklad. Íñigo Cuesta, sportovec, který má na svém kontě nejvíce účastí na Vueltě a España v historii závodu, začínal svou profesionální kariéru právě v týmu Euskadi v roce 1994, ale nikdy se o něm nehovořilo jako o Baskovi. Oproti Sánchezovi totiž dosáhl úspěchů v jiných stájích, a tak se na jeho jednorozhodnutí anabázi v baskickém týmu prakticky zapomnělo. A stal se Španělem. „Příběh Íñiga Cuesty je stejný jako u Samuela Sáncheze. Íñigo Cuesta je z vesnice Villarcayo velmi blízko Biskajska, ale jako junior jezdil všechny závody v Baskicku. Pak jezdil v baskických týmech baskické amatérské závody a splnil podmínky pro přesunutí do profesionálního týmu,“ říká Jesus Aizkorbe (*Aizkorbe*, 7. 5. 2011). Znovu zde můžeme vidět důkaz toho, že odkazování na baskický původ není cestou, na

¹³³ V originálu: „[...] a sum of many interrelated families, brothers and sisters all“ (Smith, 1991: 162).

¹³⁴ V originálu: „Euskaltel-Euskadi has been my team for all my career and to be honest I never imagined myself in another jersey, even though I had some very good offers. [...] I'm very happy to continue in the same set-up that gave me the opportunity to be a professional, I feel very emotionally attached to this project“ (Sánchez citováno podle Ryan, 2010).

¹³⁵ V originálu: „Individual identification emerges within the ongoing relationship between self-image and public image“ (Jenkins, 2008: 93).

¹³⁶ Bylo by zajímavé sledovat, jak by se vnímání Samuela Sáncheze na veřejnosti změnilo ve chvíli, kdyby přestoupil do jiného cyklistického týmu. Zůstal by Sánchez v baskickém prostředí

kteřou se můžeme při zkoumání identity vydat. I když jeden příklad v historii klubu, kdy bylo na baskický původ alespoň částečně odkazováno, tu je. Mezi léty 1996 až 2007 závodil v barvách tohoto baskického týmu Unai Etxebarria,¹³⁷ který pochází z Latinské Ameriky. „Unai Etxebarria se narodil ve Venezuele, protože jeho rodiče jsou Basky poslanými do exilu. Ale jako mladý se vrátil do Baskicka a jako cyklista se vychoval v Baskicku,“ vysvětluje Jesus Aizkorbe (Aizkorbe, 7. 5. 2011). Na druhou stranu se tu znovu setkáme s odkazem na výchovu v baskickém prostředí.

Další způsob, jak můžeme chápat příslušníka baskického národa, je v důsledku jeho znalosti baskičtiny. Nicméně znalost baskického jazyka jako něčeho, co je společné všem lidem, kteří se jako Baskové identifikují, není, jak jsme si ukázali v kapitole věnované vývoji baskického nacionalismu, vhodné. Ani všichni cyklističtí reprezentanti Baskicka totiž tuto schopnost nemají. Pokud se ptáte Jorgeho Azanzy, kdo je podle něj Bask, také odmítá, že by znalost baskičtiny hrála důležitou roli. „Domnívám se, že to je něco více, záležitost, kterou musíš cítit. Jsou lidé, kteří mluví baskicky, ale necítí se Basky... Myslím si tak, že je to něco osobního a musíš mít baskické cítění, abys byl Baskem,“ tvrdí (Azanza, 7. 2. 2011).

Podobnou odpověď, ve které také odkazuje na „pocit být Baskem“, představuje další cyklista Euskaltelu Euskadi, José Juan Oroz. „Jsem z Pamplony, z Navarry, mluvím baskicky a cítím se být Baskem. Proč? Protože od dětství vidím baskické tradice v mé zemi, jazyk, kulturu, zvyky, způsob života a baskické sporty, jako [jsou] pelota, *herri kirolak* nebo cyklistika. Nechci říci, že se cítím lépe [a] ani hůře než ostatní, ale žiji v naší kultuře a [způsobu] chování,“ přemýšlí o tom, co to znamená být Baskem (Oroz, 19. 2. 2012). „Znamená to, že máš [takový] pocit. Musíš ho mít uvnitř. Je to pocit někoho, kdo miluje zemi, jazyk a kulturu. Je to záležitost pýchy. Lidé to rozpoznají,“ tvrdí Orozův stájový kolega Mikel

považován za Baska nebo by byl pouze bývalým jezdcem Euskaltelu Euskadi? Pravděpodobněji se mi jeví varianta, že by byl označen za Španěla.

¹³⁷ Unai Etxebarria byl v práci zmíněn již dříve v souvislosti s protesty Basků proti průjezdu Vuelty a España územím Autonomního společenství Baskicka.

Astarloza (Astarloza citováno podle Fauske, 2009)¹³⁸. Představme také další názor na baskickou identitu, který zní od jezdce Euskaltelu Euskadi. Romain Sicard, bývalý mistr světa do třiatvaceti let z roku 2009 v silničním závodě, pochází z francouzské části Baskicka.¹³⁹ „Jsem oddaný baskické kultuře, jsem velmi šťastný, že jsem v Euskaltelu [Euskadi]. Mluvím s nimi [se spolujezdci] většinou španělsky, ale také se učím baskicky, což je něco, co jsem vždycky chtěl. Cítím se Baskem stejně jako Francouzem, v hlavě to mám tak padesát na padesát“ (Sicard citováno podle Quénet, 2010)¹⁴⁰. Ač se v těchto třech úvahách na téma, kdo je Baskem, objevuje baskičtina, můžeme zde vidět v prvé řadě důraz na pocitovou stránku věci a kulturu. Pouze jazyk, jakožto součást oné kultury, jako element, který bude klíčem k odpovědi na to, kdo je Baskem, také zklamal. Nyní se tak dostáváme k aktivnímu přístupu k identitě.

Jako poslední vymezení, kdo je Bask, jsme pracovali s tím, že se jedná o toho, kdo za Baskicko bojuje. Už v jedné z předchozích kapitol jsme si vytyčili, že zde hovoříme o boji za baskickou záležitost převážně v symbolické rovině. Tým samotný svou existencí neustále připomíná nejenom Baskům, že Baskicko existuje. Nicméně k tomu, aby Euskaltel Euskadi stále mohl svou přítomností upozorňovat na Baskicko, jeho kulturu a případně i problémy, musí být vidět. To znamená, že baskičtí závodníci v jeho barvách musí být rozpoznatelní na špičce pelotonu, v únicích a v nejlepší řadě na pódii, která jsou určena vítězům. Této odpovědnosti si byl vědom také Haimar Zubeldia, který již za Euskaltel Euskadi nezávodí. „Být součástí týmu je zvláštní pocit. [...] Je to obtížné vysvětlit, ale jsme pro [naši] zemi ‚znamením‘. Je to dobrý způsob k šíření

¹³⁸ V originálu: „It means you have a feeling. You must have it inside. It's a feeling of someone who loves our country, the language and the culture. It's a matter of pride. People recognize it“ (Astarloza citováno podle Fauske, 2009).

¹³⁹ Z francouzského Baskicka kromě Sicarda pocházeli v historii klubu ještě dva závodníci. Prvním je Thierry Elissalde a druhým Pierre Cazaux, který jezdí za Euskaltel Euskadi od roku 2011.

¹⁴⁰ V originálu: „I'm attached to the Basque culture, I'm very happy to be with Euskaltel. I speak mostly in Spanish with them but I'm also learning Basque, which is something I've always wanted to do. I feel as much Basque as French, it's 50-50 in my mind“ (Sicard citováno podle Quénet, 2010).

baskické kultury, protože ji definujeme – tvrdou prací, team-buildingem“ (Zubeldia citováno podle Fauske, 2009)¹⁴¹.

Do této kategorie zapadají všichni cyklisté, kteří kdy barvy Euskaltelu Euskadi oblékali. S prvkem boje a snahou se prosadit se setkáme určitě u všech závodníků, kteří jezdí za profesionální týmy. U Euskaltelu Euskadi však tento boj navíc dostává ještě rozměr boje za baskickou identitu. A to díky specifickému výběru jezdců, díky všudypřítomné baskické symbolice, díky způsobu sponzorování a také díky baskickým fanouškům, kteří začali svůj klub milovat a spojili si s ním okamžitě baskické národní symboly. Existuje nějaký sportovní příznivec, který by nedržel palce reprezentaci svého národa? Kdo je Bask, musí mít rád Euskaltel Euskadi, protože jeho jezdci jsou také Basky. Jsou součástí jeho národa a reprezentují ho. A naopak, kdo cyklistickému týmu fandí, také se nevyhne baskické identifikaci. Závodníci Euskaltelu Euskadi jsou Basky, kteří bojují za baskickou identitu a jejich úspěch na sportovním poli, přičemž mezi sportovním polem a bojem můžeme v symbolické rovině položit rovnítko, je úspěchem celého Baskicka.

Z tohoto důvodu je Samuel Sánchez Baskem a ne Španělem (i když si sám pravděpodobně myslí něco jiného). Ne kvůli tomu, že v Baskicku vyrůstal, ale právě proto, že závodí za Euskaltel Euskadi a říká o něm, že je jeho týmem. Z tohoto důvodu jsou Romain Sicard a Pierre Cazaux chápáni jako Basci a nikoliv jako závodníci z Francie. Proč? Protože dali přednost tomu, aby jezdili za baskickou cyklistickou reprezentaci a ne za profesionální týmy z Francie. Stávají se tím, kdo ukáže svou identitu a bude za ní bojovat. Nejprve na sportovním poli a, jak můžeme prezentovat na příkladu Unaie Extebarriy, později možná i na poli politickém.

¹⁴¹ V originálu: „It’s a special feeling to be part of the team. [...] It’s really difficult to explain, we are the ‚signal‘ for the country. This is a good way to spread Basque culture, because we definite it – hard work, team building“ (Zubeldia citováno podle Fauske, 2009).

5 ZÁVĚR

V úvodu diplomové práce jsem si položil otázku: Kdo je Bask? Odpověď na ni jsem hledal v ne zrovna typickém prostředí pro zkoumání sociální identifikace. Zaměřil jsem se na zkoumání baskické identity prostřednictvím sportu.

Než jsem však mohl k tomuto přistoupit, musel jsem se alespoň ve stručnosti věnovat vývoji baskického nacionalismu a jeho proměnám. Díky tomuto zkoumání jsem si mohl vytyčit několik způsobů, jakými se Baskové v minulosti identifikovali či se stále identifikují. Následně jsem již přešel ke zkoumání baskické identity sportovní optikou. Nejdříve bylo nutné objevit sportovní prostředí, které by se pro zkoumání sociální identifikace Basků hodilo nejlépe. V práci jsem navrhl její zkoumání prostřednictvím peloty, nejznámějšího klasického baskického sportu, a i po celém světě populárního fotbalu. Došel jsem k názoru, že nejlepším způsobem můžeme v tomto kontextu baskickou identitu zkoumat prostřednictvím cyklistiky, která má v Baskicku velkou popularitu a také dlouhou tradici.

Ústředním bodem bylo představení profesionálního cyklistického týmu Euskaltel Euskadi, který se pyšní tím, že je širokou veřejností chápán jako neoficiální reprezentace Baskicka. Kdo však má nárok na to, aby se mohl stát členem baskického národního týmu? V případě Baskicka nemůže rozhodovat jako u jiných (státních) národů občanství, neboť nic, co bychom mohli označit za občanství baskické, neexistuje. A neboť je Euskaltel Euskadi, nejenom dle uvažování sportovních fanoušků z Baskicka, baskickou reprezentací, otázka, jež byla položena v úvodu práce (Kdo je Bask?), může být v této souvislosti přeformulován na: Kdo se může stát (pokud vynecháme sportovní kritéria) členem Euskaltelu Euskadi, baskického národního výběru?

Došel jsem k závěru, že Baskem je člověk, který za Baskicko bojuje, přičemž boj chápeme zejména v rovině symbolické. Sport je právě tím prostředím, kde se se symbolikou boje neustále pracuje. V případě Euskaltelu Euskadi, baskické cyklistické reprezentace, tento boj navíc dostává rozměr boje za baskickou identitu. Díky specifickému výběru

závodníků stáje, všudypřítomné baskické symbolice, způsobu sponzorování i faktu, že baskičtí příznivci cyklistiky ihned po vzniku (Euskaltelu) Euskadi začali tým chápat jako svou reprezentaci a okamžitě s ním spojili baskické národní symboly v čele s *ikurriñou*. V prostředí cyklistiky se tak naráz stává každý, kdo fandí Euskaltelu Euskadi, Baskem. Zároveň etiketu Baska dostávají také všichni závodníci, kteří oblékají jeho barvy. Boj v symbolické rovině sportovního pole v kontextu baskické cyklistické reprezentace se stává bojem za baskickou identitu.

Baskem tedy není ten, kdo má baskický původ či umí hovořit baskicky, na což byl, jak jsme si v práci ukázali, kladen důraz v minulosti. Baskem se stává ten, kdo je ochoten za Baskicko bojovat, což můžeme vypočítat díky zkoumání baskické sociální identifikace prostřednictvím sportovní optiky. Znovu jsme tak nepřímou potvrdili, že (národní, etnické, regionální či jakékoliv jiné) identity jsou vytvářeny a obnovovány v závislosti na sociálním, kulturním a politickém kontextu a nejsou neměnné. Tento závěr můžeme v rámci práce věnované zkoumání baskické sociální a politické identifikace prostřednictvím sportu potvrdit na příkladu cyklisty Samuela Sáncheze, který je v kontextu svého působení v Euskaltelu Euskadi označován za Baska, i když on sám o sobě takto nepřemýšlí. Ve chvíli, pokud by se rozhodl baskickou stáj opustit a přestoupit jinam, přestalo by se o něm s velkou pravděpodobností jako o Baskovi uvažovat. Baskem však je právě proto, že se v symbolické rovině stává bojovníkem za baskickou identitu.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

6.1 Seznam literatury

ANDERSON, Benedict: 1991. *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Verso: London – New York.

ANDERSON, Benedict: 2003. Pomyslná společenství. In: HROCH, Miroslav: *Pohledy na národ a nacionalismus. Čítanka textů*. Sociologické nakladatelství: Praha, 239-269.

ANDERSON, Benedict: 2008. *Představy společenství. Úvahy o původu a šíření nacionalismu*. Karolinum: Praha.

ARANA, Sabino: 1892. *Bizkaya por su independencia*. Dostupné na: <http://recherche.univ-lyon2.fr/grimh/ressources/nacionalismos/paisvasco/1892aranabizkaya.htm> – 24. 1. 2012.

BILLIG, Michael: 1995. *Banal Nationalism*. SAGE Publications: London – Thousand Oaks – New Delhi.

BUDIL, Ivo T.: 2009. *Jitro Árijců. Život a dílo Arthura de Gobineaua, zakladatele árijské ideologie*. Triton: Praha.

CAMPOS, Christopher: 2003. Beating the Bounds: Tour de France and National Identity. In: DAUNCEY, Hugh – HARE, Geoff (eds.): *The Tour de France 1903 – 2003. Century of Sporting Structures, Meanings and Values*. Frank Cass: London – Portland, 148-174.

CARREY, Pierre: 2011. *Separatists unhappy about the Vuelta a Espana visiting Basque Country*, 20. 8. 2011. Dostupné na: <http://www.cyclingnews.com/news/separatists-unhappy-about-the-vuelta-a-espana-visiting-basque-country> – 24. 2. 2012.

COLLINS, Roger: 1997. *Baskové*. Nakladatelství Lidové noviny: Praha.

COSSINS, Peter: 2012a. *Basque races rescued by Spanish bank*, 5. 3. 2012. Dostupné na: <http://www.cyclingnews.com/news/basque-races-rescued-by-spanish-bank> – 8. 3. 2012.

- COSSINS, Peter: 2012b. *Logo row threatens Euskaltel sponsorship deal*, 9. 3. 2012. Dostupné na: <http://www.cyclingnews.com/news/logo-row-threatens-euskaltel-sponsorship-deal> – 18. 3. 2012
- COSSINS, Peter: 2012c. *2012 Vuelta route revealed*, 11. 1. 2012. Dostupné na: <http://www.cyclingnews.com/news/2012-vuelta-route-revealed> – 25. 2. 2012.
- CRUMBAUGH, Justin: 2007. Are We All (Still) Miguel Ángel Blanco? Victimhood, the Media Afterlife, and the Challenge for Historical Memory. In: *Hispanic Review*, Vol. 75, No. 4, New Media and Hispanic Studies (Autumn, 2007), 365-384.
- DĚKANOVSKÝ, Jan: 2008. *Sport, média a mýty. Zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*. Dokořán: Praha.
- DOUGLASS, William A. – ZULAIKA, Joseba: 1990. On the Interpretation of Terrorist Violence: ETA and the Basque Political Process. In: *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 32, No. 2 (Apr., 1990), 238-257.
- EISENBERG, Christiane: 1996. Charismatic National Leader: *Turnvater* Jahn. In: HOLT, Richard – MANGAN, J. A. – LANFRANCHI, Pierre (eds.): *European Heroes. Myth, identity, sport*. Frank Cass: London, 14-27.
- ELLER, Jack David – COUGHLAN, Reed M.: 1993. The poverty of primordialism: the demystification of ethnic attachments. In: *Ethnic and Racial Studies*, Vol. 16, No. 2, April 1993, 183-202.
- ESPINOSA LORENZO, José María: 2004. *Un Pueblo en marcha. El nacionalismo vasco: resumen, cronología y documentos*. Gure Liburuak: Tafalla.
- EVANS, Jeremy: 1996. *Cycling. Facts and Feats*. Guinness Publishing: London.
- FARRAND, Stephen: 2011. *Vuelta heads to Basque Country after 33-year absence*, 9. 11. 2011. Dostupné na: <http://www.cyclingnews.com/news/vuelta-heads-to-basque-country-after-33-year-absence> – 24. 2. 2012.

- FAUSKE, Christopher: 2009. *Euskaltel – Euskadi*, 10. 4. 2009. Dostupné na: <http://www.dailypeloton.com/displayarticle.asp?pk=14536> – 20. 2. 2012.
- GELLNER, Arnošt [Ernest]: 1993. *Národy a nacionalismus*. Nakladatelství Josef Hříbal: Praha.
- GELLNER, Ernest: 1995. *Do nations have navels?* Dostupné na: <http://gellnerpage.tripod.com/Warwick2.html> – 14. 3. 2012.
- GELLNER, Ernest: 2003. *Nacionalismus*. Centrum pro studium demokracie a kultury: Brno.
- GUTTMANN, Allen: 1978. *From Ritual to Record. The Nature of Modern Sports*. Columbia University Press: New York.
- HEIBERG, Marianne: 1989. *The Making of the Basque Nation*. Cambridge University Press: Cambridge.
- HEMINGWAY, Ernest: 1992. *Fiesta (I slunce vychází)*. Nakladatelství Svoboda: Praha.
- HILL, Mark A.: 1997. *The Spokes of Nationalism. The History and Importance of Cycle Sport to the Assertion of the Basque National Identity*. Dostupné na: <http://www.dailypeloton.com/spokesintro.asp> – 24. 2. 2012.
- HOBSBAWM, Eric: 1983. Introduction: Inventing Traditions. In: HOBSBAWM, Eric – RANGER, Terence (eds.): *The Invention of Tradition*. Cambridge University Press: Cambridge, 1-14.
- HOBSBAWM, Eric: 1992. Ethnicity and nationalism in Europe today. In: *Antropology Today*, Vol 8., No. 1., February 1992, 3-8.
- HOBSBAWM, Eric: 2000. *Národy a nacionalismus od roku 1780. Program, mýtus, realita*. CDK: Brno.
- HOBSBAWM, Eric: 2009. *Globalizace, demokracie a terorismu*. Academia: Praha.
- HOBSBAWM, Eric – RANGER, Terence (eds.): 1983. *The Invention of Tradition*. Cambridge University Press: Cambridge.
- HOFMAN, Kamil: 1993. Jubilejní Grande-Boucle ve zkratce. In: *Peloton*, 1993, ročník 3, číslo 9, 20-21.

- HOFMAN, Kamil: 1995. Od papeže k uzenářům. In: *Peloton*, 1995, ročník 5, číslo 11, 31.
- HOLT, Richard – MANGAN, J. A.: 1996. Prologue: Heroes of a European Past. In: HOLT, Richard – MANGAN, J. A. – LANFRANCHI, Pierre (eds.): *European Heroes. Myth, identity, sport*. Frank Cass: London, 1-13.
- HROCH, Miroslav: 1999. *V národním zájmu. Požadavky a cíle evropských národních hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě*. Nakladatelství Lidové noviny: Praha.
- HROCH, Miroslav: 2003. Úvodem k čítance textů o nacionalismu In: HROCH, Miroslav: *Pohledy na národ a nacionalismus. Čítanka textů*. Sociologické nakladatelství: Praha, 9-23.
- HROCH, Miroslav: 2009. *Národy nejsou dílem náhody. Příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Sociologické nakladatelství: Praha.
- HUNT, Chris: 2006. *Světová encyklopedie fotbalu*. Olympia: Praha.
- JENKINS, Richard: 2008. *Social Identity*. Routledge: London – New York.
- KURLANSKY, Adam: 1999. *The Basque History of the World*. Walker AND Company: New York.
- LECOURS, André: 2007. *Basque Nationalism and the Spanish State*. University of Nevada Press: Reno – Las Vegas.
- LINSTROTH, J. P.: 2002. The Basque Conflict Globally Speaking: Material Culture, Media and Basque Identity in the Wider World. In: *Oxford Development Studies*, Vol. 30, No. 2, 2002, 205-222.
- MAKAZAGA, Xabier: 2009. *Manual del tortunador español*. Txalaparta: Tafalla.
- MEES, Ludger: 2003. *Nationalism, Violence and Democracy. The Basque Clash of Identities*. Palgrave Macmillan: New York.
- MONTIMER, Robert A.: 2000. Alžírská válka za nezávislost. In: KRIEGER, Joel (ed.): *Oxfordský slovník světové politiky*. Ottovo nakladatelství: Praha, 17-18.
- MURO, Diego: 2004. *ETA after Madrid: the beginnings of the end?* 16. 4. 2004. Dostupné na: http://www.opendemocracy.net/democracy-madridprevention/article_1791.jsp – 22. 1. 2012.

- MURRAY, Bill: 1999. FIFA. In: RIODAN, James – KRÜGER, Arnd (eds.): *The International Politics of Sport in the Twentieth Century*. E & FN Spon: London, 28-47.
- NÁLEVKA, Vladimír: 2000. *Světová politika ve 20. století I*. Nakladatelství Aleš Skřivan: Praha.
- PAYNE, Stanley: 1971. Catalan and Basque Nationalism. In: *Journal of Contemporary History*. Vol. 6, No. 1, Nationalism and Separatism (1971), 15-33+35-51.
- POLO, Jean-François: 2003. *A côté du Tour: Ambushing the Tour for Political and Social Causes*. In: DAUNCEY, Hugh – HARE, Geoff (eds.): *The Tour de France 1903 – 2003. Century of Sporting Structures, Meanings and Values*. Frank Cass: London – Portland, 243-262.
- QUÉNET, Jean-François: 2010. *Euskaltel's Sicard gets career underway in Australia*, 19. 1. 2010. Dostupné na: <http://www.cyclingnews.com/news/euskaltels-sicard-gets-career-underway-in-australia> – 28. 2. 2012
- ROACH, Steven C.: 2007. A Constitutional Right to Secede? Basque Nationalism and the Spanish State. In: *International Studies Perspectives* (2007), 8, 446-460.
- RAUFER, Martin: 2009. Muž božího jména. In: *53x11*, 2009, ročník 2, číslo 2, 36-39.
- RENAN, Ernest: 2003. Co je to národ? In: HROCH, Miroslav: *Pohledy na národ a nacionalismus. Čítanka textů*. Sociologické nakladatelství: Praha, 24-35.
- RYAN, Barry: 2010. *Sanchez renews with Euskaltel-Euskadi*, 9. 8. 2010. Dostupné na: <http://www.cyclingnews.com/news/sanchez-renews-with-euskaltel-euskadi> – 28. 2. 2012.
- SECO, Carlos Serrano: 1995. Moderní doba. In: UBIETO, Antonio Artera – REGLÁ, Juan Campistol – JOVER, José María Zamora – SECO, Carlos Serrano (eds.): *Dějiny Španělska*. Nakladatelství Lidové noviny: Praha, 677-777.

- SHAW, Duncan Henry: 1988. *The Political Instrumentalization of Professional Football In Francoist Spain, 1939 – 1975*. Disertační práce: Queen Mary College: London.
- SCHULZE, Hagen: 2003. *Stát a národ v evropských dějinách*. Nakladatelství Lidové noviny: Praha.
- SMITH, Anthony D.: 1991. *National Identity*. Penguin Books: London.
- STRMISKA, Maxmilián: 2001. *Smrtonosné vlastenectví. Etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. Masarykova univerzita: Brno.
- ŠATAVA, Leoš: 1994. *Národnostní menšiny v Evropě*. Ivo Železný: Praha.
- THIESSOVÁ, Anne-Marie: 2007. *Vytváření národních identit v Evropě 18. až 20. století*. Centrum pro studium demokracie a kultury: Brno.
- TREVOR-ROPER, Hugh: 1983. The Invention of Tradition: The Highland Tradition of Scotland. In: HOBSBAWM, Eric – RANGER, Terence (eds.): *The Invention of Tradition*. Cambridge University Press: Cambridge, 15-41.
- TULMETS, Elsa – STRÍTECKÝ, Vít: 2008. Etnografie. In: DRULÁK, Petr a kol.: *Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Portál: Praha, 149-176.
- TYRŠ, Miroslav: 1971. *Náš úkol, směr a cíl*. Olympia: Praha.
- WATSON, Graham: 2009. *Graham Watson's Tour de France Travel Guide*. Velo Press: Boulder.
- ZABALO, Julen: 2008. Basque nationalism's changing discourse on the nation. In: *Social Identities*, Vol. 14, No. 6, November 2008, 795-811.
- ZAVADIL, Bohumil: 2010. *Baskičtina. Lingvistická interpretace*. Karolinum: Praha.
- ZÍKOVÁ, Tereza: 2008. *Tělovýchova a sport ve věku nacionalismu*. Disertační práce: Katedra antropologie a historických věd FF, ZČU: Plzeň.

6.2 Seznam pramenů

BBC: <http://www.bbc.co.uk>

Biarritz Olympique Pays Basques: <http://www.bo-pb.com>

Bilbao Athletic: <http://www.athletic-club.net>
Center for Basques Studies, University of Nevada, Reno:
<http://basque.unr.edu>
Cycling Archives: <http://www.cyclingarchives.com>
Cycling News: <http://www.cyclingnews.com>
Daily Peloton: <http://www.dailypeloton.com>
El Futbolin: <http://www.elfutbolin.com>
El País: <http://elpais.com>
Euskadiko Futbol Federakundea – Federación Vasca de Fútbol:
<http://www.eff-fvf.org>
Euskal Irrati Telebista: <http://www.eitb.com>
Facebookové stránky iniciativy Que Es Den La Vuelta: <http://eu-es.facebook.com/quesedenlavuelta>
Fan-club officiel de l'équipe Euskaltel-Euskadi:
<http://euskaltel.euskadi.free.fr>
Fundación Euskadi Ciclista: <http://www.fundacioneuskadi.com>
Fútbol y Pasiones Políticas: <http://www.futbolypasionespolicas.com>
Iroquois Nationals Lacrosse: <http://iroquoisnationals.org>
NHL.com: <http://www.nhl.com>
Open Democracy Net: <http://www.opendemocracy.net>
Orbea: <http://www.orbea.com>
Osasuna AC: <http://www.osasuna.es>
Pez Cycling News: <http://www.pezcyclingnews.com>
Podium Café: <http://www.podiumcafe.com>
Real Sociedad San Sebastián: <http://www.realsociedad.com>
Senideak: <http://www.etxerat.info>
Sky Pro Cycling: <http://www.teamsky.com>
The Ernest Gellner Resource Page: <http://gellnerpage.tripod.com>
The International Federation of Basque Pelota: <http://www.fipv.net>
Tour de France: <http://www.letour.fr>
Universidad del País Vasco - Euskal Herriko Unibertsitatea:
<http://www.ehu.es>
Université Lumière Lyon 2: <http://recherche.univ-lyon2.fr>

Volta Ciclista a Catalunya: <http://www.voltacatalunya.cat>

Vuelta a España: <http://www.lavuelta.com>

6.3 Rozhovory

AIZKORBE Jesus (7. 5. 2011)

AZANZA Jorge (7. 2. 2011)

FRANK Mathias (19. 3. 2011)

FRANK Mathias (10. 10. 2011)

INFANTE Noel Martín (23. 2. 2011)

IZASKUN (21. 7. 2011)

MARTENS Paul (14. 3. 2011)

OROZ Juan José (19. 2. 2012)

SINKEWITZ Patrick (14. 11. 2010)

SISCO Shannon (10. 3. 2012)

STUHLÍK Pavel (5. 11. 2010)

YUS Unai (19. 2. 2012)

6.4 Další zdroje

Deia, 31. 7. 2011

7 RESUMÉ

Sport is very popular all over the world. Let's ask a following question: Can sport play an important role in forming a national, ethnic or regional identity? If we understand identities the similar way as Benedict Anderson does, like being part of *imagined communities*, we can look at sport events like at the space where communities of sportsmen and their supporters are transformed into the national, ethnic or regional *imagined communities*.

I think we can explore these issues on Basque Country, where cycling sport has a huge popularity and long tradition among the Basques. A professional cycling team was formed there with only Basques cyclists and in global media it's presented as an unofficial representation of Basque Country. The main question is: Who can be part of its squad? If you have a citizenship of some country, you can be part of its representation. But there is nothing like Basque citizenship. So who should be part of Basque representation? This question can be even more generalized: Who is a Basque?

The first part of my diploma thesis is focused on theories of nationalism, that work with sport and its engagement in the process of forming (national, ethnic or regional) identity. Before analysing Basque identity through sport, I will briefly introduce development of Basque nationalism. At the end of this chapter, I will define several ways which the Basques use(d) for their social identification.

In the third part of my diploma thesis I will underline reasons why cycling in Basque Country is better way to research Basque identity than most of another sports, with attention to unofficial Basque cycling representation afterwards. I will try to find an answer to the general question of my diploma thesis: Who is a Basque?

8 PŘÍLOHY

Tabulka č. 1 – První ročníky konání vybraných etapových závodů

Etapový závod	První ročník konání
Tour de France	1903
Giro d'Italia	1909
Volta Ciclista a Catalunya	1911
Vuelta Ciclista al Pais Vasco	1924
Vuelta a Andalucía (La Ruta del Sol)	1925
Tour de Pologne	1928
Paříž – Nice	1933
Tour de Suisse	1933
Tour de Luxembourg	1935
Vuelta a España	1935
Critérium du Dauphiné	1947
Österreich-Rundfahrt	1947
Tour de Romandie	1947
Tour of Britain	1951
Tour de l'Avenir	1961
Tirreno-Adriatico	1966

Zdroj: *Cycling Archives*:

<http://www.cyclingarchives.com> – 21. 4. 2012.

Mapa č. 1 – Teritorium Baskicka

Zdroj: *Center for Basques Studies, University of Nevada, Reno*
<http://basque.unr.edu/dance/pages/regions.htm> – 19. 11. 2011.

Obrázek č. 1 – Fotbalisté Bilbao Athletic ve svých venkovních dresech

Zdroj: *Athletic Bilbao*:
<http://www.athletic-club.net/web/main.asp?a=0&b=1&c=1&d=1000&berria=11793&foto=1&idi=2#fotos> – 17. 3. 2012.

Obrázek č. 2 – Radující se fotbalista Realu Sociedad San Sebastián ze vstřelení branky, na jeho levém rukávu je zřetelně vidět *ikurriña*

Zdroj: *Real Sociedad San Sebastián*:

[http://www.realsociedad.com//document/view/spa/231/152265/la-real-se-fortalece-en-anoeta-\(5-1\)](http://www.realsociedad.com//document/view/spa/231/152265/la-real-se-fortalece-en-anoeta-(5-1)) – 17. 3. 2012.

Obrázek č. 3 – Ragbista Biarritzu v typickém dresu svého týmu

Zdroj: *Biarritz Olympique Pays Basques*:

<http://bo-pb.com/index.php/box/diaporamas/biarritz-ospreys-36-5/17105> – 12. 4. 2012.

Obrázek č. 4 – Plakát baskických nacionalistů, kteří odmítali průjezd Vuelty a España Autonomním společenstvím Baskicka v roce 2011

Zdroj: Facebookové stránky iniciativy Que Es Den La Vuelta:
<http://eu-es.facebook.com/quesedenlavuelta> – 25. 2. 2012.

Obrázek č. 5 – Bask Haimar Zubeldia v barvách baskické stáje podporován baskickými fanoušky s *ikurriñami* na Tour de France v roce 2008

Zdroj: *Pez Cycling News*:

<http://www.pezcyclingnews.com/?pg=fullstory&id=6028&status=True&catname=Tour08>
– 4. 12. 2011.

Obrázek č. 6 – Niels Albert na MS v cyklokrosu v Koksijde v roce 2012, po levé straně vidíme vedle vlajek Flander také vlajky baskické

Zdroj: *Cycling News*:

<http://www.cyclingnews.com/races/championnats-du-monde-world-championships-2012/elite-men/photos/205517> – 26. 2. 2012.

Obrázek č. 7 – Design dresů (Euskaltelu) Euskadi

Zdroj: *Fan-club officiel de l'équipe Euskaltel-Euskadi:*

<http://euskaltel.euskadi.free.fr/spip.php?rubrique1300&saizon=1994> – 26. 2. 2012.

<http://euskaltel.euskadi.free.fr/spip.php?rubrique1300&saizon=1999> – 26. 2. 2012.

<http://euskaltel.euskadi.free.fr/spip.php?rubrique1300&saizon=2008> – 26. 2. 2012.

Obrázek č. 8 – Ricardo Garcia Ambroa v barvách Euskaltelu Euskadi s *ikurriñou* na dresu v závodě Tour Down Under v Austrálii v lednu 2012

Zdroj: *Cycling News:*

<http://www.cyclingnews.com/news/photos/gallery-baptism-of-fire-at-the-tour-down-under/203391> – 26. 2. 2011

Obrázek č. 9 – *Ikurriña* nalezneme i na doprovodných vozidlech Euskaltelu Euskadi (fotografie ze závodu Clásica San Sebastián)

Vlastní fotoarchiv, 2011.

Obrázek č. 10 – *Ikurriña* nemůže chybět ani na pódiové čepici při dekorování Jonathana Castrovieja z Euskaltelu Euskadi lídrem závodu Tour de Romandie

Zdroj: *Cycling News*:

<http://www.cyclingnews.com/races/tour-de-romandie-upt/prologue/photos/170746> – 26.
2. 2011.

Obrázek č. 11 – Samuel Sánchez z baskické stáje s typickým baskickým baretem jako vítěz čtvrté etapy závodu Vuelta Al País Vasco v roce 2011

Zdroj: *Cycling News*:

<http://www.cyclingnews.com/races/51st-vuelta-ciclista-al-pais-vasco-upt/stage-4/photos/167446> – 26. 2. 2011.

Obrázek č. 12 – Baskický baret se prodává turistům v různých variacích – nejvíce do očí bije asi ta se znakem fotbalového klubu Real Madrid

Vlastní fotoarchiv, 2011